

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NIELSINE BIE

1845—1933

EN MINDEBOG

VED

SIGURD ELKJÆR OG JENS PETER BIE

1935

C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
HILLERØD

*Eigl Bie
Flemming*

NIELSINE BIE

EN MINDEBOG

VED

SIGURD ELKJÆR OG JENS PETER BIE

HILLERØD
C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
(Oswald Terkelsen)
1 9 3 5

FORORD.

Efter Opfordring af Slægt og Venner udsender vi denne Mindebog om Nielsine Bie. Den henvender sig i første Række til dem, der har kendt hende, og et Forord behøver derfor ikke nærmere oplyse, hvem hun var. Falder den andre i Hænderne, finder de vel ogsaa ud af det ved at læse den. I det første Afsnit taler hun selv, da det er et Uddrag af Barndomsminder, som hun nedskrev i 80 Aars Alderen. Ingen kan beklage dybere end vi, at hun ikke naaede videre med sin Pen. Vi har derfor søgt at føre hendes Livsskildring til Ende og haaber, det i nogen Grad er blevet den Mindebog, Slægt og Venner har ønsket sig. Den kommer som en Hilsen fra Nielsine Bie paa 90 Aars Dagen for hendes Fødsel. Og det er vort Haab, at de Slægtled, der kendte hende og ærede hende, vil lade den gaa i Arv til ny Slægtled som et betydende Minde fra en svunden Tid.

Hillerød, den 27. September 1935.

Sigurd Elkjær og Jens Peter Bie.

ERINDRINGER FRA MIN BARNDOM.

Min Mor, *Mette Marie Hansdatter*, blev født 28. Juni 1819 i *Ørbæk*, Hoven Sogn. Hendes Far, Hans Madsen eller Hans Nedergaard, var fra Sønderby i Borris, hvor hans Far igen, Mads Sørensen, døde 1837 i den høje Alder af 99 Aar og 9 Maaneder.

Af de andre Børn fra Sønderby ved jeg mest om *Jens Madsen*, der ejede *Hanninggaard*. Han var i sin Ungdom Soldat ved de haderslevske Ryttere i ni Aar, vistnok fra 1806, og døjede meget ondt i Krigen. Han fortalte, at han mangen en Nat havde siddet i en Sne-drive ved Siden af sin Hest, og at der kunde gaa flere Døgn, hvor han hverken saa Brød eller smagte Brød. Kunde de faa fat paa en Høne, en And eller en Gaas, klinede de den i Ler og stegte den ved deres Vagtild. Naar de derefter pillede Leret af, fulgte Fjer og Dun med, og Stegen var færdig. Hvor de drog frem, var Beboerne tit flygtet fra Husene. Engang kom han ind i et lille Hus i Holsten, hvor der boede en gammel Kone, og paa hendes Bord laa et Stykke Brød og en Kardus Tobak. Han trængte haardt til begge Dele; men da Konen saa naadeligt til ham, nøjedes han med at tage Tobakken. Siden var Jens Madsen med i Slaget ved Sested 1813, og da de om Aftenen drog ind i Rendsborg, var der stor Glæde blandt Indbyggerne, og Byen blev illumineret. Den næste Morgen kom Jens Madsen ud paa Torvet og saa en Fragtvogn, der var taget fra

Fjenderne. Der laa baade Skjorter og Tobakskarduser og andet godt paa Vognen, og to franske Soldater havde travlt med at rode op i Sagerne og stikke noget til sig. Da tænkte Jens Madsen, han var lige saa nær til at forsyne sig, og han snappede en Kardus Tobak og en Skjorte. Franskmændene skældte ud paa deres Maal, sprang af Vognen, trak blank og satte efter ham. Men Jens regnede ikke de to smaa Morrissere for noget, han var dygtig stærk og bød dem komme an. Hans Sabel var længere end deres, og han stillede sig saadan, at Ryggen var dækket. Franskmændene opgav derfor snart at komme ind paa Livet af ham, de luskede hen til Vognen igen, og Jens beholdt Sagerne. Han var nødt til det, sagde han, for hans egen Skjorte var fuld af Lus og hængte ligefrem fast paa Kroppen. Saa gik han ind i en Port og skiftede.

Min Morfar, *Hans Madsen i Nedergaard*, mindes jeg som en gammel hvidhaaret og mild Mand. Han havde engang faaet sin højre Arm kvæstet, saa Haanden siden blev lammet. Men da han havde en Del med Sognets Sager at gøre, lærte han sig at skrive med den venstre Haand. Han skrev saaledes en af Anklagerne mod Sognepræsten *Peter Voetmann*, der blev afsat og siden druknede sig i Peblingsøen i København. Hovedklagen var nok, at Præsten levede sammen med sin Husholderske, der skulde have ombragt deres fælles Barn. Hans Madsens Anklage gik ud paa, at Præsten ved et Gilde havde gennembanket en stakkels døvstum Mand, der gik paa Omgang i Sognet. „Æ Dumm!“ havde mumlet nogle uforstaaelige Lyde, der af Præsten blev opfattet som en Fornærmelse, hvad det naturligtvis slet ikke var.

At gaa paa Omgang i Sognet var den Tids *Fattigforsørgelse*. Staklerne blev gerne een eller to Uger paa Stedet, eftersom Gaarden var lille eller stor til. Min

Mor huskede fra Ørbæk „æ Dumm“, sølle Jakob og Per Maatensen. Den sidste sørgede gerne for at komme ind et Sted, naar han vidste, Folkene sad ved Bordet. Han satte sig da stille ned, og naar Konen spurgte, om han havde spist, svarede han altid: A sedder o Lykk' og Fromm'. Det blev derfor en gængs Talemaade paa Egnen: A sedder o Lykk' og Fromm' lisom Per Maatensen.

Der levedes livligt i den gamle Gaard, som laa nederst i Byen, hvor Ørbækken løber ud i Sønderomme Aa. Landevejen mellem Vejle og Ringkøbing gik igennem Gaarden, og farende Folk fik tit Nattely der. Blandt disse var flere *Kræmmere*, der med store, indsmuglede Pakker af „Kram“, som det kaldtes, gik rundt og forsynede Pigerne med Pynt og Stads. Lystige Historier blev da fortalt om, hvordan alle Kneb gjaldt, naar „æ Spedere“ (Spejderne, Toldbetjentene) skulde narres. Hvis man anede, de var i Nærheden, blev der holdt skarpt Udkig, og saa man dem styre ind mod Gaarden, hvor Handelen var i fuld Gang, blev „Krammet“ i en Fart puttet ned i en stor Halvkiste, mens den grønne Tværpose blev fyldt med skaarne Hedetørv. En Karl sneg sig derefter med Tværposen paa Ryggen ud ad en Bagdør og løb ned over Marken. Toldbetjentene lod sig narre og løb efter ham, indtil han saa sit Snit til at smide Posen og selv søge Skjul. Naar de derefter havde set, hvad Posen indeholdt, og arrige vendte tilbage til Gaarden, var Kræmmer og Kram naturligvis forlængst i Sikkerhed et andet Sted. Det var noget, Folk kunde lide at snakke om.

Engang blev en af Kræmmerne holdt for Nar i Nordergaard. Det var min Morbror Jørgen Karl for, han var i det hele taget en stor Skælm. Bedst som de sad og smaasnakkede, pegede han paa Kramposen, der var lagt ind i Alkoven: „Hudden ær jær Pues sier ud?“

Det saa livagtig ud, som om Posen stod i lys Lue. Kræmmeren sprang til for at slukke Ilden og redde sit Kram, men blev rigtig til Nar, det var bare Fosfor, Jørgen havde gnedet Posen med.

Jeg skulde sige „I“ til min Mormor, Johanne Nielsdatter, i Ørbæk, mens Hans Madsen vilde have „du“. Og det var nok Skyld i, at jeg ikke blev ret fortrolig over for hende. Hun var vist ogsaa noget striks, hvad følgende Historie kunde tyde paa.

Min Moster Anne Marie, der blev *I. C. Christensens* Bedstemor, og min Morbror Mads passede som Børn Gaardens Kreaturer. En Efteraarsdag da Kreaturerne gik løse, havde de forsømt Hjemdriften i rette Tid. Anne Marie vidste, Moderen vilde blive vred, og hun narrede derfor Mads til at bytte Klæder med sig. Mormor stod og skændte ved Porten, Anne Marie sprang i Drengbukserne som en Lækat og jog efter Køerne, Mads trillede om hvert Øjeblik for de lange, stive Skørters Skyld. Han var altsaa nem at fange. „Skam dig dog, din dovne Tøs, som du gaar og sløjer, se til Mads, hvor han springer!“ Nu skulde der vanke noget, men da Mormor løftede den formentlige Anne Maries Skørt op for at give hende Kløene paa det rette Sted, kendte hun Mads. Pigerne brugte nemlig ikke Benklæder dengang.

Min Mor var den yngste af fem Søskende. Hendes Skolegang har hun ikke fortalt noget videre om, saa den har næppe været stort bevendt. Jeg ved, at der gik en gammel Mand i et Kammer ved Siden af Skolestuen og smækkede Fluer, alt imens han sagde: „Naa—aa, sidder du der,“ og saa lød der et Klask paa Væggen efterfulgt af et Latterkor fra Skolen. Om hendes Præstegang ved jeg bare, at Drengene engang for hendes Skyld holdt et stort Slagsmaal omme bag Kirkegaardsmuren.

Ved Konfirmationstiden sluttede min Mor Venskab med Marie Hansen, Datter af John Hansen paa *Juellingsholm*. Dette førte med sig, at min Mor kom til at tjene paa denne Gaard. Der var altid Liv og Lystighed. Fra gammel Tid havde Juellingsholm været en Slags Handelssted for Omegnens Folk, og Kræmmere, Studehandlere og andre farende Folk holdt til der, naar de var paa Egnen. En af Studehandlerne, Klaus Vind fra Hillerup, blev gift med Marie Hansen, da hun var 16 Aar, han var dobbelt saa gammel. Hun var ellers den mest eftertragtede Pige i Sønderomme Sogn og havde allerede Bejlere paa sin Konfirmationsdag. Ægteskabet blev ikke lykkeligt, Klaus Vind drak, og Marie Vind blev tidlig Enke. Hun er den bedste Eventyrfortæller, jeg har kendt, og *Evald Tang Kristensen* har hentet meget hos hende.

Marie Vinds Brødre paa Juellingsholm var nogle vilde Krabater. En af deres mest uskyldige Streger var vel nok, da de narrede den islandske Skrædder Thorbjerg, der opholdt sig paa Gaarden. Han havde haft Lægens Pels under Behandling, sprættet den op, rensset og vendt den. Nu skulde den bæres hjem, da de unge Hansener kom til og udbød: „Men Thorbjerg, hvordan tør De bære den Pels, husk dog paa, hvormange syge Folk Lægen har besøgt!“ Skrædderen blev forskrækket, og skønt han havde arbejdet med Pelsen i flere Dage, laante han nu en Trillebør til at køre Pelsen paa for at undgaa Smitte. Han døde da ogsaa først flere Aar efter og blev begravet paa Felding Kirkegaard i en forrygende Storm. En Mand af Følget mistede sin høje Hat og fik den erstattet med en rød Lue, hvortil en anden bemærkede: „Du fik da hurtig Sorgen lagt over Thorbjerg.“ Hatten fandtes Søndagen efter ved Brande Kirke. Det var vist ogsaa Thorbjerg, der en Dag laa i en Vejgrøft og ikke kunde hjælpe sig selv

op. Da hørte han, der kom en Mand gaaende. Saa gav han sig til at klynke om Hjælp: „Aa, jeg er saa fuld, saa fuld“. Men da han opdagede, det var Præsten, der kom, fik Melodien en anden Lyd: „Aa, jeg er saa syg, saa syg,“ sagde han nu.

Fra Juellingsholm kom min Mor til *Sønderomme* Præstegaard, hvor hun efterhaanden tjente hos tre Præster, *Sørensen*, *Gottlieb* og *Vilhelm Birkedal*. Madam Sørensen var en striks, men overmaade dygtig Præstekone, hos hende lærte min Mor baade Punktlighed og Orden. Madam Gottlieb var noget sygelig og pylret. Engang maatte hun selv til at gøre Opvartning for Tateren Mads Damm, der arbejdede i Præstegaarden som Daglejer. Hun lod ham tage Nadvergryden med Folkenes Grød, der stod i Fodenden af Pigernes Seng, ind paa Folkestuebordet, hentede et fyldt Mælkefad, han kunde dyppe Grøden i, og sagde, at nu kunde Mads jo forsyne sig. Da hun lidt efter kom tilbage og saa Mælkefadet tomt, udbrød hun: „Aa, jeg har maaske givet Mads for lidt Mælk til at dyppe Grøden i!“ „Nej Tak, Madammen,“ svarede Mads, „det gjør ett novet, a napped dem sidst tar aw.“ Ja, Fadet var tomt, og Gryden var skrabet, og der skulde endda have været nok til Folkene ogsaa. Hvor de den Aften fik deres Nadvergrød fra, melder Historien ikke noget om.

Min Mor og min Morbror Jørgen tjente samtidig hos Vilhelm Birkedal, de var begge grebne af hans Forkyndelse, og min Mor bevarede stor Kærlighed og Ærbødighed for ham hele sit Liv. I Hjemmet var Birkedal munter og spøgefuld. At Kristendommen var Grundtonen i Huset, mærkedes dog ikke mindst af lille Gram Birkedals Udtalelser. Engang fortalte han for Nabopræstens Søn om det lille Jesusbarn, til Gæsten utaalmodig udbrød: „Skal vi nu ikke snakke om, hvor mange Lam der er i Sønderomme Præstegaard?“ Da

Morbror Jørgen siden hjalp Birkedals med Indflytningen i Ryslinge og havde sagt Farvel, kom Gram løbende efter ham: „Og Jørgen, glem saa ikke lille Jesus!“

Naar Nabopræsterne med Familie kom uanmeldte paa Besøg i Sønderomme Præstegaard, var Birkedal rigtig i sit Es, og hans fornøjelige Latter kunde høres helt ud i Køkkenet, hvor min Mor havde Brug for den Dygtighed, hun havde tilegnet sig hos Madam Sørensen. Som Regel gik det ved et saadant Besøg ud over Hønseflokken, især naar Kyllingerne var tjenlige. Fru Birkedal var en lille travl, men tillige upraktisk Kone, hvilket hendes Mand udtrykte paa følgende Maade: „Ja, Mor har travlt, hun har Stovvask, hele tre Lagener paa een Gang.“ Alvor og Gammen gik Haand i Haand der, ogsaa med Børneopdragelsen. Min Mor havde helt ondt af det for en lille Pige, der ikke kunde spise Vælling, men blev kuert dertil og oven i Købet blev kaldt „Vællingine“. En anden, der kom ind i Gaarden holdende en Ko i Halen, blev kaldt „Kohaline“.

Hos Degnen gik det mere fornemt til end hos Præsten. Mens min Farbror, Jens Madsen Videbæk, var Præparand der, spiste Degnen og han i Dagligstuen. Pigen og Hunden i Køkkenet, medens Madammen og Katten fik ekstra gode Retter inde i Sovekammeret. Morbror Jørgen arbejdede engang for Degnen med Præstens Heste og skulde i den Anledning trakteres med Suppe. Paa Bunden af denne fandt han endelig nogle meget haarde Boller og sagde saa, som den „enfoldige“ Karl han var: „Det maa a seje, det er anneledes Klumper end Bønderfolks Klumper, de søkke tilbunds a aald dem gue Sager, der ær i dem, mens Bønderfolks Klumper sejler oveno.“ Hvordan Degnendammen optog denne Kompliment, ved jeg ikke.

Mens Mor tjente i Sønderomme Præstegaard, blev hun forlovet med min Far, Niels Madsen fra Omvraa.

Derefter tilbragte hun nogle lykkelige Aar som forlovet Pige hjemme i Ørbæk. Der var rigeligt med Arbejde, men ogsaa godt Humør til at tage mod smaa Genvordigheder. I Tørvegravningstiden stod Mormor op Kl. to om Morgenen for at koge Grød, bage Flæskepandekage og smøre Mellemmader til Folkene, som ved Solopgang kørte ud i Mosen. En Dag havde hun glemt at fly Skeer og Gaffeltøj med. Morbror Jørgen vidste imidlertid Raad. Han snittede nogle af de tykkeste Lyngpinde til, og med dem spiste de, saa længe noget vilde hænge paa. Til sidst blev Grøden saa usammenhængende, som om den var gennemskrabt af Høns, og nu maatte de endelig opgive Ævret.

Min Mor besøgte jævnlig sin Søster Anne Marie, der var gift i Paabøl og havde tre Døtre, hvoraf Karen blev Mor til *I. C. Christensen* og Johanne Bedstemor til Forfatteren *Salomon Frifelt*. Engang var Mor derovre i Julebagnings Tid og havde lagt sig til Ro med Tandpine oppe i den Stue, hvor de gode Kager var stillet til Side i forskellige Fade. En lille Dreng kom ind, smagte lidt paa hver Slags og sagde saa „smager saa laar“ (smager saa rart). Til sidst fik han fat paa en Skaal med Æggehvider, der af sig selv løb i den lille Slikmund, som forskrækket udbrød: „Det smagt ett laar.“ Men Mor morede sig over Drengen, saa Tandpinen forsvandt.

Mors Søkendebarn Cecilie fra Hanninggaard, den førnævnte Jens Madsens Datter, kom tit til Ørbæk, og de to raske Piger havde mange Skælmsstykker for. En Aften, da Karlen vilde gaa ind i sit Kammer, lyste en hvid Skikkelse imod ham fra Døren. „Huha, hvem er det?“ Da Skikkelsen ikke svarede, gav han sig til at læse sit Fadervor. Heller ikke det fik Spøgelset til at vige. Da tog han en Kæp og gik løs paa det, han slog, saa det dundrede i Døren. Nu opdagede han imidlertid,

at det var en stor Kridttegning. Han skældte ud, men Pigerne lo, de havde siddet paa Lur for at se, hvordan han vilde skabe sig.

Naar min Far besøgte sin Kæreste i Ørbæk, havde han af og til sin Bror Jens Videbæk Madsen med. Det førte til, at denne blev forlovet med Cecilie. Engang fik begge Pigerne Brev fra deres Kæreste, og Brevene skulde jo læses i Fællesskab, naar ingen saa det. De slog sig da ned under Pilebuskene ved Bækken i Middagsstunden. Midt i deres Optagethed kom den træske Karl, som vilde hævne sig, bag paa dem og vilde tage Brevene fra dem. Da de ikke kunde væрге sig paa anden Maade, puttede de Papiret i Munden og fik saaledes Skriften gjort ulæselig baade for sig selv og for Karlen.

Nu skal jeg fortælle om min Fars Slægt og Hjem i *Omvraa*, som jeg har kendt meget bedre end min Mors i Ørbæk.

I *Grindsteddal* døde 1786 en Mand, *Jens Videbæk*, og hans Kone samtidig af Tyfus. De efterlod sig seks Smaabørn, som kom ud og blev opdraget hos forskellige Slægtninge. En Datter, Kirsten Marie, blev Farmor til *J. C. Christensen*, hvem jeg altsaa er beslægtet med paa to Sider. En Søn, Mads Christian, min Farfar, kom til sin Morbror, Anders Nielsen i *Omvraa*, og da denne kort efter døde, blev Drengen i Gaarden hos sit Søkendebarn Niels Andersen og hans Hustru Agatha Jensdatter. De havde ingen Børn og overlod derfor Mads Christian Gaarden, da han blev gammel nok. Hans Kone, Johanne Christensdatter, var fra Filskov.

Som ung tjente min Bedstemor Johanne i en Aarrække hos *Provst Hans Thorning Vellejus* i Sønderomme. Hun blev kaldt „fine Johanne“, fordi hun var den eneste Pige i Sognet, der havde en rød Kjole og et hvidt Forklæde. Alligevel var hun ikke nær saa

fin som de Damer, der undertiden kom paa Besøg i Præstegaarden. Engang blev der danset i Gaarden, en af Damerne var saa uheldig at tabe en Hoftepudef under Dansen og kom meget ulykkelig ind i Sideværelset til Johanne for at faa den sat paa Plads igen. „Men,“ trøstede hun sig, „det var da godt, jeg ikke tabte min Rumpe.“

Provstinde Vellejus var en meget sikker og præcis Dame. Hun vidste endogsaa længe i Forvejen, hvad Dag hun skulde føde et Barn. Et Aar ventede hun saaledes sin Nedkomst Konfirmationssøndag, og Provsten havde derfor forlagt Konfirmationen fra Hoven til Sønderomme. Det lod imidlertid til, at Beregningen skulde slaa fejl. Provstinden befandt sig udmærket om Morgen, men lod dog for en Sikkerheds Skyld Johanne blive hjemme fra Kirke. En halv Times Tid efter at Provsten var gaaet, blev det galt. Johanne løb efter Jordemoderen Maren Bork, men denne var gaaet i Kirke. „Saa listed a mæ lisse still op ad e Kjerkegwol,“ fortalte Bedstemor siden, „og pikkede Maren Bork o hennes Skaalder. Hun forstod godt nok, hvad det betød, og listed ud. Men e Provst gik i Staa midt i hans Præken og sagde Amen. A ka trou, han fek travlt med o gjør det hiele færdi. Men da han kom rendend hjem, wa Madammen osse færdi og kunde vise ham en hwælle Dreng.“

Under en stærk Epidemi i Bøvl besøgte Provst Vellejus selv de syge og gav dem Medicin, men han blev smittet og døde nogle Dage efter. Han efterlod sig et smukt Minde paa Egnen, og da hans Enke sad med en stor Børneflokk, fik hun Lov til at blive der et Par Aar og lade en Kapellan passe Embedet. Først da Provstinden flyttede, sagde Johanne sin Tjeneste op og blev gift med min Bedstefar i Omvraa.

Min Far, *Niels Madsen*, var den ældste af syv Børn.

Han blev født 1816, og i sin Ungdom var han hjemme i Omvraa med Undtagelse af nogle Vintre, da han gik Kræmmer og handlede med Uldvarer, som nok var indsmuglede over Toldgrænsen. Senere slap han fri for Militærtjenesten ved at give sig i Tjeneste hos Sognefoged og Lægdsmand Anders Kolstrup i Sønderomme og blive en Slags Hjælper hos denne. Derefter var han Omgangslærer nogle Vintre i Filskov, Omvraa og Hal-lundbæk, og da han desuden spillede Violin og Klarinet, blev han benyttet som Spillemand til Bryllupper og Legestuer i Omegnen. I 1842 tog han paa det nye Seminarium i Jelling, blev dimitteret derfra i 1844 og blev straks efter ansat som Lærer i *Bredal* og Kirkesanger i *Engom*. Nu holdt han Bryllup med min Mor, og alting tegnede lyst for det unge Par. Men Lykken blev kortvarig. Allerede samme Efteraar paadrog Far sig en stærk Forkølelse under en Tur til Vejle. Han havde købt en Tepotte til min Mor, og da han paa Hjemvejen blev varm og svedig, fyldte han Tepotten ved et Kildevæld og drak for voldsomt af det kolde Vand. Om Vinteren gik Forkølelsen over til Brystsyge, og den usædvanlige Kulde forværrede Sygdommen. Det var saa koldt, at min Mor maatte sidde med Kaaben paa og spinde. Vilhelm Birkedal besøgte dem i Bredal Skole, mens min Far laa for Døden, og det var til stor Trøst for Mor. Far døde om Morgenen den 28. Maj 1845. Vejret var smukt, og Smaafuglene sang. Han laa stille hen uden Smerte og følte ikke Dødens Nærhed, men da Mor sagde: „Nu maa vi nok sige hinanden Farvel, lille Niels,“ svarede han: „Aa nej, jeg dør jo ikke saa snart.“ Ti Minutter efter havde han udaandet. Han ligger begravet paa Engom Kirkegaard.

Min Mor drog til *Omvraa* og kom til at bo i det lille Aftægtshus, der laa ved Bedstefars Gaard. Der blev jeg født den 27. Septbr. 1845. Jeg var efter Sigende lille,

mager og laadden over hele Kroppen, saa Jordemoderen mente, jeg umuligt kunde leve. Bedstefar døbte mig derfor straks og gav mig Navnet Nielsine efter min Far. Nogle Dage efter havde mine Bedsteforældre den store Sorg, at deres Søn Christen væltede med et Læs Havre ude paa Heden og blev fundet død under Læsset. De bestemte da, at jeg skulde lægges i Christens Arme i Kisten, hvis jeg døde, før han blev begravet. Pastor Birkedal, der besøgte Mor, sagde ogsaa om mig: „Det Barn lever ikke.“ Jeg kunde ikke engang græde saa højt, at de kunde høre det hen til Bordet. Da jeg siden blev saa stor, at Bedstemor kunde tage mig med til Gilde i en af Nabogaardene, løftede hun mig op over Bordet mod Præsten med de Ord: „Kan De se, hun levede alligevel, Hr. Pastor.“

Mine Bedsteforældres Gaard laa paa en Trekant, hvor Sønderomme Aa, der kommer fra Filskov, og Bækken, der kommer fra Hallundbæk, støder sammen. Ialt bestod *Omvraa* af fire Gaarde. Nord for Bækken laa Sine Utofts Hjem, hendes Mor var Enke. Lidt Nord derfor, paa den anden Side af Kirkevejen til Sønderomme, laa Jens Jepsens Gaard. Derefter gjorde Vejen en brat Svingning mod Syd over Bækken. Broen, der laa meget højt, var uden Rækværk. Efter et kort og lavt Stykke Vej, der hed „Gyden“, drejede Vejen ved Bedstefars Havedige og fortsatte i sydøstlig Retning til Filskov. Fra Gaarden kom man ad en Fodsti ned til Aaen, der her slog en Bugt og var meget bred, hvorfor Stien maatte følge Aaløbet, til det blev smallere, og man kunde komme over „æ Spong“. Noget fra Aaen laa den fjerde Gaard, hvor Kirsten havde sit Hjem. At Kirsten sov i en Trækasse, der hang over Fødenden af Forældrenes Seng, var en stadig Kilde til Morskab for Sine Utoft og mig.

Naa! Vejen til Filskov gik mellem „æ Towtagger“

til den store Rende, hvori der var Afløb fra „æ Limgrav“, og videre gennem en Lyngmark til „Nyborg“, hvor Thomas Skrædder boede, og man kunde derfra ad en Sti smutte over til „Boutbjerg“, der vistnok i sin Tid var blevet bygget, for at en af mine Farbrødre skulde være bosiddende og saaledes blive fri for Soldatertjenesten. Mellem Boutbjerg og Limgravene laa Tørvemosen, og Nord for kom „Smalhals“, hvor et lille Vandløb banede sig Vej. Det var Afløbet fra en højere liggende Mose, hvor Ungkreaturerne blev passet i løs Drift. Fra Smalhals hævede „Tophøj“ sig temmelig stejlt. Deroppe boede Maren Skrædders i en lille Hytte. Saa er vi i Moseengene ved Bækken, hvor Høet til Faarene blev avlet, og vender tilbage til Gaarden.

Paa Tophøjs vestlige Skraaning var en temmelig stor dyrket Mark „æ Ving“, paa skraa mellem denne og „æ Langagger“ løb „æ Skakagger“, og saa var der en lille Plads, omhegnet af Vidjer, kaldet „æ Risagger“. Den laa nede ved Bækken og var Bedstemor saa kær, fordi der hver Sommer boede en „Idisk“ her, som sang saa kønt. Langagrene strakte sig helt ned til Gaarden. Til den Plet højtliggende Jord, der laa Vest for Gaarden, begrænset mod Nord af Bækken, mod Øst af Gyden, en Sænkning Vest for Fæhuset og Aaens dybe Sving, mod Syd og Vest af Aaen, ved jeg intet Navn, og dog har jeg siden forstaaet, at den var det interessanteste af det hele, der havde nemlig *den gamle Gaard, Omvraa*, ligget. Det skal have været en vandomflydt Herregaard. Min Farbror, Amtsraadsmedlem Anders Madsen, har udgravet store Munkesten, Rester af Brolægning og en Arne paa Stedet.

Mine Bedsteforældres Gaard var lerklinet og firlænget. Stuehuset laa mod Nord med to Kamre i den vestre Ende, i det ene sov Karlene, og der var en aaben Skorsten med Indfyring til den store Bilæggerovn, der stod

midt for Væggen i Storstuen. Denne Stue spændte over tre Fag og var møbleret med Halvkister, Dragkister og et gammelt Egetræsbord. I det næste Fag var Forstuen med Dør til begge Sider, et Mørkekammer med Seng og et Spisekammer, begge to med Indgang fra Dagligstuen. Denne havde mod Syd det lille Vindue mellem et Skatol og en Dragkiste og mod Nord to brede Vinduer med én ganske lille Midterpille. At alle fire Fløje var Slagvinduer, husker jeg tydeligt, fordi Bedstemor, der havde været ude og hørt om „Kolera“ i København, straks ved sin Hjemkomst slog alle Vinduerne op for at faa frisk Luft ind fra Haven, det skulde være et godt Middel mod den farlige Sygdom. Foran Vinduerne stod det lange Bord med fast Bænk langs Væggen og ved begge Ender. For Bordenden nærmest Sovekammerdøren havde Bedstefar sin Plads. Efter Døren kom først Bilæggeren, saa en Træarmstol med Halmsæde og til sidst Køkkendøren mellem Stolen og Skatollet. I Sovekammeret hang det berømmelige Ur, der altid var „Kvarter over“, og et Hængeskab. Endvidere var der et Bord, et Par Stole og en lille Bilægger, ved Siden af hvilken Flødetønden havde sin Plads om Vinteren. Der var Dobbelt seng, ikke Alkove, men alligevel fast Seng med kun Forside og Bund. Hvad Bunden laa paa, ved jeg ikke; men den var nødt til at være hævet fra Jorden, for at Vandet ikke ved Tøbrud skulde trænge ind i Sengen. Paa de tre Sider, hvor der var Væg, var denne klædt med fint Rughalm, der foroven var flettet sammen som en Krans. Det saa baade lunt og hyggeligt ud. I Køkkenet dominerede den store aabne Skorsten og langs med samme Væg en Alkove til Pigens Seng. Køkkenbordet stod langs Vinduerne mod Syd. Der siedes Mælken, før den sattes op paa Loftshylderne i Dagligstuen. Fra Bryggerset, der ligesom Forstuen var brolagt med Rullesten, var der

en Bagdør ud til Haven, og i Husets Gavl en Ovnsluge ind til Ovnen, der som en lille græstørvdækket Mave var sat udenfor Huset. Øst for Gaarden laa største Delen af Aaret to store Tørvestakke, formede som Huse, med Mur og Tag af skaarne Mosetørv og indvendigt forede med Klyne. I Skyggen af Tørvestakkene sad Karlene om Middagen og „pikkede“ deres Leer paa en lille Ambolt, mens Mor og Pigen malkede, Bedstemor nikkede i Halmstolen, Bedstefar tog sig en Lur i Sengen, og lille Nielsine morede sig med at høre paa de taktfaste „Pik-Pik“.

Ved Bordet spiste hele Husstanden Formad af et fælles Fad, Eftermaden af blankskurede Trætallerkener, drejede med en ophøjet Kant. Skeerne var ogsaa af Træ, Bedstefars af Benved og ualmindelig glat. Middagsmaden var gerne Byg- eller Boghvedegrød, stegt Flæsk og Kartoffler. At spise „Skovren“ af Grødgryden var Pigens Forret, ogsaa jeg fik en sjælden Gang Lov dertil, det var en velmagende Mundfuld, men Grøden var jo ogsaa kogt i en sort Lergryde. Smørhul i Grøden hørte ogsaa til; men det var ikke saa flot udstyret som hos en Enkekone, Farbror Anders af og til var henne at pløje for. Hun havde nemlig tre ugifte Døtre og vilde gerne have Anders til at tage en af dem. For at gøre et godt Indtryk paa ham lavede hun et stort Smørhul i Stjerneform, og derfra førte tre Rækker Rosiner ned til den Side af Fadet, hvoraf han spiste. Ved den anden Side var der et uanseligt Smørhul, som Konen selv og de tre Døtre dyppede i. Grønkaal var ogsaa en jævnlig Ret hos os. Bedstemor havde et Stykke med Grønkaal i Haven, og det var en af mine første Pligter „at blæde Kaal“, d. v. s. trække de yderste Blade af til Grisene. Da der engang var plantet Kaal, kom Farbror Anders ud i Haven og opdagede, at der i et Hjørne stod to Planter, som der ikke var Vandingshul

ved Siden af. Da han med Fingeren vilde prikke Hul, mærkede han, at de to Kaal stod i et tyndt Jordlag paa en flad Sten, og vidste nu, at Pigen havde plantet dem saaledes for at tage Varsel af dem for ham og hende. Det vilde han ikke vide noget af og tog baade Planter og Sten bort.

Der var rigeligt med Fjerkræ i Gaarden, baade Høns og Ænder, saa der vankede ogsaa Suppe og Steg, især ved højtidelige Lejligheder. Det var da en ufravigelig Skik, at der skulde „rimes“ over Leveren. Bedstemors Leverrim var altid det samme:

Nu vil a rime
gid aall' mi Uvenner hang i en Grime,
og den var af Læder,
atten Alen op i æ Vejr,
naar saa æ Grime gik i Stykker,
faldt mine Uvenner ned og glemte deres Nykker.

Bedstefar rimede derimod paa egen Haand. Jeg husker endnu, hvor glad jeg blev, da Rimet engang lød:

Lever af en And, ikke af en Ælling,
a tænker, vi paa Søndag vil køre til Felding.

Til Davre fik vi Mælkegrød med Smørrebrød eller Ost og Brød. Men Ost paa Smørrebrødet sammen med Søbemaden vilde Bedstemor ikke give, det var „at tage Koen tredobbelt i Munden“, sagde hun. Hun holdt ogsaa paa, at „Ost og Brød gør Kinden rød“, men „Sus og Dus gør tomme Hus“. Der skulde gerne levnes noget, for der var „mange Dage bag ved Laden“. Hun var dog ikke karrig, selv om hun var paaholdende, hun vidste nok, at „mange Munde vil have Brød, store Fade fulde af Grød“. Engang til „Opskørd“ var det

dog lige ved at knibe for Bedstemor. Grøden maatte ikke spises op den Dag, for saa blev der ingen Forslag i Aarets Høst. Folkene satte paa den anden Side en Ære i at spise Madmoderen læns. De var gaaet gennem Køkkenet og havde taget Maal af Gryden og mente nok, de kunde overkomme den. To Gange hentede Bedstemor ny Forsyning ind, Fadene blev tømt, og Folkene krævede mere endnu. Hun gik ud til Gryden for tredie Gang, og det trak mistænkeligt længe ud med hende. Karlene begyndte at triumfere og tænkte, Spillet var vundet. Men Bedstemor kom alligevel dragende med et nyt Fad Grød. Da lagde de flove Skeerne fra sig og takkede for Mad, nu kunde de ikke spise mere. Kun Anders anede Uraad, han stak sin Ske i Grøden og afslørede Bedstemors Kneb. Der laa en hvælvet Skaal i Fadet med en Smule Grød ovenpaa. „Hov, hov, bitte Muer,“ sagde han, „din Grød er nok falsk.“

Mine tidligste Erindringer gaar tilbage til Aaret 1848. Ude i Toften saa vi Røgen fra det brændende Ringkøbing, som „Slaverne“ havde stukket i Brand. Det var nok Skyer, der tog sig ud som Røg. Jeg blev saa skræmt, at da jeg senere var ovre hos Naboens, og deres Karl oppe fra Taget mente at have set to Tyskere paa Brande Landevej, turde jeg slet ikke gaa hjem, men maatte bæres.

En anden Forskrækkelse fik jeg det samme Aar. Jeg sad paa Bordet under Vinduet og saa Aaens Vande pible ind i Gaarden fra Sydvest og Bækkens fra Nord. De voksne saa ogsaa betænkelige ud, men Bedstemor erklærede, at det havde ingen Nød. „Nej, det Aar, vi haaj hat saamøj Sne, at mi Drengi kjør med dje Slæder fræ æ Mønning o æ Østerhus og nier i æ Towt, da war det Aller med æ Tøbrud.“

Ja, dengang var det Alvor med Tøbruddet. Kreaturerne maatte i Hast slaas ud og anbringes i et Jordhus

oppe i Heden, et Par Faar med deres Lam blev bundet inde i en Seng. Skønt Stuehuset laa højere end de andre Længer, trængte Vandet ind. Bedstemor maatte tage de nederste Skuffer ud af Skatol og Dragkiste. Fra sin Seng gik hun over en Række Stole ud til Skorstenen for at koge Davre. Børnene skulde blive i Sengen. Men af og til hørte hun et Plask og et Vræl, naar en af dem alligevel dumpede ud og stod i Vand til midt paa Livet.

Mit egentlige Hjem var det lille Aftægtshus, hvor Mor om Eftermiddagen fyrede op i Bilæggerovnen med Griffenfeldts Billede paa og satte sig ved Spinderokken, mens jeg sad paa en Skammel ved Siden af og lærte at strikke. Der var hyggeligt derinde, især naar Mor var glad og fortalte for mig. I Skatollet havde jeg min egen lille Skuffe, hvor jeg gemte den Honningkage, Pigerne havde haft med til mig fra Give Marked. Engang var Kagen gaaet i Stykker, og jeg var utrøstelig, indtil Mor satte den sammen med to Pinde, det syntes jeg var bedre end at spise sig til Rette med den. Oppe i Skænken stod bl. a. Hønen med den mangefarvede Hale og fire smaa Kyllinger samt en hvid, ottekantet Assiet, som mit første Bolsche laa i, det laa der saa længe, til det lækkede ud.

Det var dog ikke altid, at Mor spandt. Hun brode-rede ogsaa i Bobinet til Kappapulde og satte Kapperne op med sirlige pibede Strimler om. Disse Strimler blev, efter at være stivede og strøgne, lagt i Piber omkring smaa Rørpinde. Der var spændt Snore ud i aflange Rammer, et Rør lagdes tværs over Snorene, hvilende paa dem med begge Ender. I Midten førtes Strimlen op og ned mellem Rørene, saaledes at hvert andet Rør kom over hvert andet under Snoren. Naar Rammen var fuld, stilledes den over Damp, indtil Strimlerne var gennemvaaede, og de tørredes derpaa hurtigst muligt

Snorene toges af Rammen, og Rørene blev trukket ud med megen Forsigtighed. Det var spændende at faa Lov til at hjælpe med ved dette Arbejde, række Mor Rørene, naar hun lagde dem i Rammen, lægge dem i Kasser, naar hun tog dem ud, og passe paa, at de forskellige Størrelser ikke blev blandede sammen.

Det var ikke hver Dag, der kom Folk forbi ad Vejen, saa ensomt boede vi. Jeg husker derfor tydeligt, hvilken Begivenhed det var, da der en Dag kom et Brude-tog kørende fra Filskov, op imod tyve Vogne. Bruden havde en Kurv med haardkogte Kringler, som hun kastede i Grams til de Børn, hun mødte. Jeg fik ikke mindre end fem.

Det hørte ogsaa til mine store Oplevelser, naar der en sjælden Gang kom fremmede i Bedstefars Gaard. Jeg havde da den betroede Bestilling at bære et Fyrfad med Gløder ind til Gæsternes Piber, mens Bedstemor stod som paa Gløder af Frygt for, jeg skulde komme galt af Sted.

Min største Oplevelse i de tidlige Aar var vel nok, da jeg engang kom med til Givemarked. Mylderet af Mennesker var helt overvældende, og jeg fik Lov til at prøve en Karussel, der gjorde mig saa „hvimmelgal“, at jeg syntes, den drejede rundt op og ned som Hjulene paa en Vogn. Jeg husker ogsaa en Kagekone, der rettede paa mit Haarnet og sagde, det var en Skam, at saa køn en lille Pige ikke skulde have mere af sit Haar til Syne. „No ska do ha Tak,“ sagde jeg. Men bagefter belærte min Mor mig om, at jeg ikke maatte sige du til fremmede Folk, der snakkede fint.

Siden opnaaede jeg at komme til Vejle. Mine Bedsteforældre tog mig med paa et Besøg hos en Søn af deres gamle Provst Vellejus, han var ansat ved Postvæsenet og sad noget smaat i det. Vi blev modtaget med stor Venlighed, og lille Børn, hvor Bedstemor snakkede fint.

mens hun og Vellejus opfriskede Minder fra hans Barn-
dom i Sønderomme Præstegaard. Da han med sin Frue
til Afsked fulgte os ud paa Trappen, vilde Bedstefar
trykke ham en Speciedaler i Haanden, men den blev
ikke modtaget, skønt mine Bedsteforældre baade tig-
gede og bad dem „ikke forsmaa den“. Det gjorde mig
ondt at se de to ærlige gamles Skuffelse.

Min *Skoletid* i Omvraa staar dunkelt for mig. Vor
Omgangslærer hed *Ib Kristensen Utoft* og boede paa
Boutbjerg. Han var Far til den senere saa bekendte
Utoft i Træden og vistnok noget af en Tusindkunstner.
I Skoletiden sad han og lavede nogle smaa Papbrikker,
som han skrev „Godt“, „Vel“ eller „Maadelig“ paa.
Disse Brikker fik vi med hjem som en Slags Karakter-
bog. „Godt“ gjaldt Opførselen, „Vel“ og „Maadelig“
Kundskaberne. Jeg fik altid „Godt“ og „Vel“, saa jeg
maa vel have faaet noget ud af Skolegangen.

I den første Tid holdtes Skolen i en Gaard Nord for
Bækken. Jeg var saa lille og Vejen saa farlig, at Læ-
reren et Par Gange bar mig hjem. En Dag ved Tø-
brudstid svulmede Bækken saa hurtigt op, at da jeg
stod paa Broen, kunde jeg hverken komme frem eller
tilbage for Vand. Og Ulykken blev ikke mindre, da
jeg i Forskrækkelsen tabte min dyrebare Bibelhistorie,
en Arv fra min Far, i Bækken. Heldigvis kom en af
Bedstefars Karle i rette Øjeblik og reddede mig i Land
paa sin Ryg. Bibelhistorien fik han ogsaa fisket op,
Mor lagde Trækpapir mellem Bladene, men den har
Mærkerne af Vandgangen den Dag i Dag.

Senere flyttede Skolen til Hallundbæk, og jeg fik en
længere Vej at gaa. Vi blev undervist i en Stue hos
„Lille Hanne“, hvis Søn var „Lille Kræ Kaael“, den se-
nere Forstander for Hoven Kvindeskole, *Kristensen Ho-
ven*. Han har fortalt mig, at jeg en Dag spurgte ham

om, hvor mange Kløer 18 Traver Katte havde, og at han aldrig havde kendt Mage til min Lærdom.

Der blev afholdt Eksamen i Filskov, og der mødte mange flere Børn, end jeg kendte. Derimod kendte jeg den venlige *Pastor Böttiger*. Da min Tur kom, sagde Degnen: „Her er nu én, der kan noget Bibelhistorie.“ Jeg skulde da fortælle om Syndfloden, men da jeg sagde, at Noa byggede en Ark, spurgte Præsten, om det var et Ark Papir. „Ih nej da,“ sagde jeg, „det var skam et Skib.“ I Frikvarteret lærte jeg den Leg, som kaldes „Bro, Bro, Brille“, men som der hed „Godauw, er æ Brou stærk“. Var Broen ikke stærk, kørte vi udenom, var den stærk, kørte vi igennem og mistede sidste Mand. Vi legede ogsaa „So i Grav“ og „Klapfunden“.

Da jeg var otte Aar gammel, overtog min Farbror Anders Madsen mine Bedsteforældres Gaard, og de flyttede ind i Aftægtshuset, hvor min Mor og jeg hidtil havde boet. Mor drog da hjem til Ørbæk, mens det blev bestemt, at jeg skulde over til *Hjarnø* i Horsens Fjord for at gaa i Skole hos min anden Farbror, Jens Madsen Videbæk, der var blevet Lærer paa Øen.

Skolen paa *Hjarnø* var i 1853 af Bindingsværk, hvidkalket, uden Afstolpning, og bestod af een Længe. Længst mod Vest laa Øverstestuen med stampet Ler-gulv og ved Siden af et stort Spisekammer, hvor „Moster Hedvig“ og jeg sov. Derefter kom Dagligstuen med Vinduer mod Syd og Omhængssenge mod Nord. I den var der Fjællegulv, men i Gangen, Køkkenet og i Skolestuen var der Kampestens Brolægning. Efter Skolestuen fulgte der Tærskelo, Kostald og Svinesti. Endelig hørte der en lille Have til med et Flaskeæbletræ, der bar i Tøndevin, og en stor Syrenhæk, der skilte Skolegaarden fra Vejen.

I Begyndelsen var *Hjarnø*pigerne ikke gode imod

mig, de sagde, jeg var alt for „udenlandsk“ til at komme med i deres Lag. Og det led jeg meget under. Mine to Fætre, Kristian Videbæk, senere Højskoleforstander i Uldum, og Jens Videbæk, senere Redaktør i Odder, vilde derimod nok slaas med mig. Saaledes husker jeg, at vi engang kom i Slagsmaal nede paa Odden, hvor vi skulde flytte Faarene, og jeg slog fra mig med en Spaanhæt, saa den aldrig blev til Hat mere.

Det var ogsaa nede paa Odden, at Jens Videbæk agerede Stork og stod paa eet Ben paa en stor Sten ude i Vandet. Uheldigvis gik Storken bagover og blev pjaskvaad. Den fornuftige Kristian fik ham af Tøjet, vred det og tog det paa Armen. Vi fulgtes saa pænt ad op ad Vikildesvej, Jens kun iført Kasket og Træsko og syngende af fuld Hals „Dengang jeg drog af Sted“.

Der blev sunget meget i Hjarnø Skole. Jeg husker saaledes tydeligt en Vaardag, da Isen paa Fjorden brød op og i store Flager drev bort for en frisk Vestenvind. Farbror fik Børnene ud af Skolen og op paa et højt Stengærde, hvor vi stod og sang: „Alt vifter over Lande den milde Foraarsvind, og frit nu strømmer Vande igen mod Stranden ind“. Det gjorde et dybt Indtryk paa mig.

Befolkningen paa Hjarnø var jævnt velstaaende, vindskibelige og nøjsomme Folk. De unge tog gerne en Tur til Søs og bragte Penge hjem. Der var kun een Familie, som ikke kunde ernære sig selv, men de tiggede ikke, de laante bare og bar det aldrig hjem igen. De blev dog aldrig krævet for, hvad de laante sidst, naar de kom paany i samme Ærinde.

Dengang var Hjarnø langt mere afskaaret fra Forbindelse med Fastlandet, end det nu er Tilfældet. Folkene havde derfor bevaret mange gamle Skikke og Vedtægter. Ved deres Bryllupper, Barnedaab og Begravelser fik de kun to Retter Mad, Byggrød, koft af hele

Gryn i sød Mælk og Klipfisk med Meldyppelse og Senop. Men de var lige saa glade ved deres Gilder, som Folk var andre Steder, hvor der blev disket op med flere og finere Retter. Skulde et Bryllup fejres særlig storslaaet, kunde der dog vanke Høsekødsuppe. De holdt ogsaa Klinegilder, Simegilder, Brødegilder og Skagegilder. Der avledes megen Hør paa Øen og blev lavet en svær Mængde Lærred. I enhver Gaard og ethvert Hus havde de en Væv. Konen fik Pengene for Æg og Lærred, hvorfor hun ogsaa i Almindelighed var saa velhavende, at Manden kunde laane op mod 100 Rdl. af hende, naar det kneb. Det var en ubrydelig Skik, at ugifte skulde sige „I“ til gifte Folk. Skikken var saa gennemført, at naar Bruden ved Andendagsgildet fik det stivede „Hovedtøj“ paa, som hørte til Konernes Stadsdragt, maatte alle hendes ugifte Veninder straks sige „I“ til hende. Da Farbror kom over til Øen, brugte Folk som en særlig Høflighed at sige „Han“ til Degnen og „Hun“ til Madammen. Da det var den samme Titulatur, de brugte til Hund og Kat, bad Farbror dem hellere sige „du“. Det gjorde da ogsaa hans nærmeste Bekendte paa Øen, de andre lærte efterhaanden at sige „De“.

Farbror fortalte morsomt om et Gilde paa Hjarnø, ved hvilken Lejlighed han spiste af Fad med en Bondeskone. Naar hun tog en Skefuld, slikkede hun Grøden pænt glat, før hun dyppede i Smørhullet. Da Farbror saa det, opgav han at dyppe i Smørret, men dyppede derimod i en Tallerken sødet Øl. Konen vilde efterligne ham, da hun ansaa det for mest passende, og han opgav derfor ogsaa Øllet og lagde Skeen fra sig. Nu lagde Konen ogsaa sin Ske, men rigtignok med et lille Suk, hun havde ikke nær faaet nok.

Det indtraf undertiden, at Præsten, som boede i *Glud*, ikke kunde slippe over til Øen, naar hans Nærværelse

var krævet. Et Aar saa vi saaledes ikke Præsten fra Fastelavns Søndag til 2. Søndag efter Paaske. Naar Præsten paa Grund af Storm eller Is ikke kunde komme til Barsedaa, Bryllup eller Begravelse, holdt Folk alligevel Gildet til den bestemte Tid og tog Forretningen i Kirken ved Lejlighed. Jeg hørte fortælle, at en Gang, der skulde være Bryllup, slap Bruden derover, men Brudgommen, der ogsaa skulde komme fra Fastlandet, blev standset af den tiltagende Storm, først Dagen efter naaede han over Vandet. Men den stakkels Brud, som havde faaet Brudekransen paa til den første Dag, turde ikke tage den af, førend Vielsen var foregaaet, da hun mente, at Ægteskabet i saa Fald maatte blive rent ulykkeligt. Hun sad derfor oppe hele Natten og ventede med Kransen paa.

Det var altid Glædesdage for os Børn, naar der vankede en Sejltur. Særlig var det spændende for mig, dengang jeg skulde have et Par spraglede Bomuldsstrømper strikket færdig. Kunde jeg naa det og faa dem paa, maatte jeg komme med paa Turen. Jeg naaede det; men Ak og Ve! Strømperne skulde vaskes, inden de toges i Brug. Resultatet blev, at vi sejlede fra Hjarnø med de vaade Strømper hejst som Flag, og at jeg stolt og glad drog ind i Lærerboligen paa Alrø med ny, tørre Strømper paa.

En anden Gang skulde vi med til et kirkeligt Møde i Raarup. Vi sejlede til Snaptun og gik derfra til Glatrup, hvor vi overnattede hos Anders Bertelsen, den Mand af *de stærke Jyder*, der trofast blev ved at bevare Venskabet med *Pastor Fog* i Skjold, efter at de øvrige havde vendt ham Ryggen, fordi han satte Daabsordet over Bibelen. De alvorlige Samtaler, der førtes i Gaarden, gik over Hovedet paa mig. Men jeg kunde mærke, der var gammel Velstand og streng Nøjsomhed til Huse. FASTER vilde gerne have mine Sko pudsede; men Blank-

sværte var en Luksus, som ikke kendtes der. Anders Bertelsens Kone tilbød os noget Svinefedt, en anden gammel Kone tilbød os opløst Kandis. Det sidste Midde blev prøvet og viste sig probat, Skoene kom virkelig til at skinne. Efter Mødet i Kirken fulgte mange Gæster med Anders Bertelsen hjem, deriblandt Pastor Risom, som var Kapellan for Glud og Hjarnø, og hans Søster, der var Husjomfru i Skjold Præstegaard. Farbror forhandlede en Del med disse og knyttede nok de Forbindelser, der førte til, at min Mor kom herud fra Vesteregnet, blev kaldt op til den grevelige Familie paa Boller og antaget som Bestyrerinde for Børnehjemmet i Uth. Dermed var mit Ophold paa Hjarnø forbi.

Børnehjemmet i Uth var oprindelig bygget til Højskole og havde haft *Morten Eskesen* til Forstander. Nu var det indrettet til Hjem for tolv vanskeligt stillede Pigebørn, især efter Tilskyndelse af den blinde *Komtesse Frijs*, som tog sig meget deraf. I den store, oprindelige Skolestue var der nu Sove- og Opholdsstue. Der stod en Reol med Bøger tilhørende „Uth højere Bondeskole“, og der fandt jeg snart Ingemanns historiske Romaner. Paa Væggene hang der i to tætte Rækker nogle store, tyske bibelske Billeder, som ogsaa var mig til megen Glæde. Mor havde en privat Stue med et Sovekammer, men hun foretrak, at baade hun og jeg sov inde hos Pigerne, saa kunde hun stadig have Opsyn med dem.

Komtesse Emmy Frijs havde været helt blind, til hun fyldte 16 Aar. En Operation hjalp da saa meget, at hun kunde fange Lyset, naar hun vendte Pupillerne opad. Hun kunde saaledes se at færdes, se og kende Mennesker; men hun kunde ikke se ned paa noget Haandarbejde eller læse i en Bog. To Formiddage om Ugen kom hun ned paa Børnehjemmet sammen med sin Veninde *Frøken Caroline Hanck*, en Søster til den *Henriette*

Hanck, H. C. Andersen omtaler i sit Livs Eventyr. De to Damer underviste os Børn i Religion og gjorde flittig Brug af de bibelske Billeder paa Væggene. Derpaa kom Strikketøjerne frem. Komtessen strikkede for, det kunde hun gøre i Blinde. Hun var Haren, der skulde fanges, og hun skulde strikke ti Pinde. Vi Børn maatte tælle vore Pinde sammen; men vi skulde altid naa saa vidt, at f. Eks. otte Piger naaede Tallet 80, naaede vi det først, saa var Haren fanget. Om Eftermiddagen gik de største af os i Skole hos Lærer Jensen i Uth. Mor holdt os til Rengøring, Syning, Stopning og den Slags. Hun havde Pige til Hjælp i Køkkenet.

I dette Hjem levede jeg fire Somre og tre Vintre. Det var rart at være under Mors Vinger igen; men der var den Hage ved det, at de ældste af Pigebørnene vaagede meget skinsygt over, at „Madammens Datter“ ikke fik den allermindste Forret frem for dem. Mor vilde gerne unde mig en Kop Kaffe, naar hun og Pigen drak, og brugte mange Smaafif for at faa mig ud i Køkkenet. Men blev det opdaget, var det sandelig en dyr Kop Kaffe for mig.

Da jeg var tolv Aar gammel, gav Mor mig en ulden Musselins Kjole og et lille Guldhjerte, jeg skulde nemlig paa en Rejse hjem til Omvraa og Ørbæk, og jeg maatte ikke gerne vise mig der i den „Uniform“, vi brugte i Uth, mørkeblaa Bomuldskjole, tærnet Forklæde, persiko hjemmefarvede Strømper og rød Helgolænderhat. Det kneb med at faa mig ud af Huset, uden at Pigerne opdagede min ureglementerede Paaklædning.

Det var to store Dage om Vinteren, naar vi i Februar og Marts drog ned til *Boller* for at „gratulere“ Grevinden og Komtessen til deres Fødselsdage. Vi kom da ind i Komtessens Stue, hvor der var mange dejlige Ting, som vi maatte se, men ikke røre Det smukkeste var nok et stort rødakeret Konsolskab med Spejlglas

i Laagen og Spejl under Konsollen helt ned til Gulvet. Den gamle statelige Grevinde kom ind, og vi nejede og gratulerede saa pænt, vi kunde. Grevinden henvendte nogle venlige Ord til Mor: „Børnene ser jo raske ud, og de lugter dejlig rent.“ Vi havde alle nystivede Forklæder paa, saa vi maatte være forsigtige og ikke spille paa os af Chokoladen, der vankede bagefter.

Hvis de grevelige Børn fra *Frijsenborg* ogsaa var paa Boller, legede de med os i „den hvide Sal“, der kun var i Brug til meget store Selskaber, og hvor der kun var faa Møbler, men store Familiemalerier paa Væggene. Der kunde vi rigtig lege Blindebuk. Frijsenborgerne var Henriette (gift Danneskjold Samsøe), Mogens, Agnes (død som ung Pige) og Klara (et yndigt Barn, gift Blixen Fineke). Agnes var meget gavmild imod os, men noget vanskelig at omgaas, hvorfor ogsaa Mogens sagde, da han fik at vide, at Agnes betød et Lam: „Det havde passet bedre, om det betød en Gedebuk.“

Om Sommeren i Ferietiden gik Legen lystig i den store Have. Det skulde da gerne være Jagtpartier med Jægere, Hunde og Vildt. Engang faldt jeg og slog mig til Blods. Det var noget for Mogens Frijs. Han slæbte af Sted med den saarede „Hjort“ og pralede af sit Jagtudbytte. Vi maatte ellers kun lege paa Gangene, de store, grønne Plæner med Busketterne var forbudent Land. Jeg mindes kun een Gang, at Mogens sprang derud for at redde sig for hele Pigeflokkens Angreb. Han havde tilvendt sig Broderparten af det Sukkergodt, der var bestemt til Uddeling mellem os.

I Haven stod den store, smukke Eg, som Christian IV havde siddet under med Kirsten Munk. Der var ogsaa den gamle Lind, hvorunder Taflet havde været dækket, da Christian VIII besøgte Boller. Grenene var underbygget med et Træstillads og strakte sig over en

stor Flade, hvorover de hvælvede sig som et tæt, men ikke synderlig højt Løvtag. Stammen var fuldstændig udhulet, men Hulheden var muret tæt til og saas ikke nedefra, da Barken var hel.

Omkring selve Borggaarden var der Grave, hvor Svaerne byggede. Af de fire Fløje var den nordre højest, da dens underste Etage havde Hvælvinger og oprindeligt havde været Kapel. Nu var der indrettet Køkken, Komfuret stod paa Alterets Plads. Oven over laa Herskabets Opholdslejlighed, Spisestuen og den blaa Havesal, der var Dagligstue. Fra Havetrappen var der Udsigt over en Del af Haven med Christian IV's Eg og Skoven, der ellers mødte for Udsigten, men var anlagt med to Lysninger, een med Udsigt over mod Stensballe, en anden med Udsigt til Horsens. Efter Salen kom Grevindens Kabinet med store Malerier af Christian IV og hans Dronning, hun i stive Fiskebens Skørter. Længst mod Vest var der Soveværelse.

I de andre Fløje var bl. a. „den hvide Sal“, som jeg før har nævnet. Derinde blev, efter det gamle Grevepars Guldbryllup, den Bryllupsgave, de fik af Børnene, opstillet under en Glasmontre. Det var et Egetræ af Sølv med smaa vævre Egern omkring i Grenene. Egernet hører med i Frijsernes Vaaben. I Toppen af Træet var en Frugtskaal med Vaabenskjoldet og paa fire Sidegrene Skaaler med de fire Svigersønners Mærker. Den eneste borgerlige af dem, Maleren Torald Læssøe, der da var gift med den blinde Komtesse Frijs, havde som Mærke paa sin Skaal et TL med et Kors over.

I Værelset nærmest denne Sal boede Caroline Hanck. Der hang et Maleri af Kirsten Munk, og det hed sig, at det spøgede i Værelset. Jeg oplevede mange glade Timer hos den venlige Frk. Hanck, hun læste med mig og forærede mig bl. a. et Haandskrift af H. C. Andersen, som jeg endnu ejer.

En Gang om Maaneden var jeg paa Boller for at hæve Penge til Slagter og Købmand hos Grevinden. Hun gennemgik selv Regnskabet, og engang ved Juletid, da Mor som ægte Vesteregnskone havde bagt rigeligt til Jul, fik jeg en Tilrettevisning paa Mors Vegne. Grevinden noterede egenhændig i Regnskabsbogen: „Ovenikøbet Mandler, som ere usunde for Børn.“ Jeg storgræd, men fik ved Frk. Hancks Hjælp et mildere Farvel og gik trøstet hjem.

Grevinden krævede strengt gennemført Tarvelighed med Hensyn til Klædedragt og Levemaade paa Børnehjemmet. Hun havde selv som ung Komtesse af *Inn Knyphausen* maattet arbejde med i Køkkenet, flaaet Harer og mere af den Slags. Sagnet gik, at hendes Mor omtrent havde ruineret Familien ved Uheld i Kortspil. En af Deltagerne i Spillet var Dronning *Juliane Marie*, som, da Grevinden forarmet maatte trække sig tilbage, sendte hende et Spil Kort. Grevinden kvitterede for denne Haan ved at sende Dronningen en fyldt Brændevinsflaske.

Det og meget mere fortalte Frk. Hanch mig, naar jeg sad hos hende i den hyggelige Stue, hvor ingen af os nogen Sinde mærkede til det meget omtalte Spøgeri. Hun havde nok i sine unge Dage været livlig og feteret. Hun fortalte om *H. C. Andersen*, der havde anvendt nogle Smaatræk om hende til en af sine Romanpersoner „*Caroline Heimeran*“. En Søster til hende var gift med Slotsforvalteren paa Kronborg, *Læssøe*. Deres Børn, Knud og Signe, kom ogsaa af og til paa Boller og blev min Barndoms Legekammerater.

Da jeg havde været i Uth et Par Aar, blev vor kære *Komtesse Frijs* forlovet med Landskabsmaleren *Torald Læssøe*. De havde truffet hinanden for flere Aar tilbage, men da havde Greven paa det bestemteste modsat sig Forlovelsen, og den stakkels blinde Komtesse

var nær ved at gaa til af Sorg. For at mildne paa Sorgen var Frk. Hanck, hvis Søster var gift med Læssøes Broder paa Kronborg, kommet til Boller som Selskabsdame. Gennem hende og Frk. Franziska Carlsen (Søster til Carlsen, Gl. Køgegaard, hvis afdøde Frue var en Søster til Komtessen) maatte de unge høre fra hinanden, men ikke brevveksle. Paa en Jernbanestation havde de imidlertid tilfældigt truffet hinanden og lovet at vente og holde ud. Der blev gjort alt muligt for at lede Komtesse Emmys Tanker i andre Retninger. Hun fik saaledes Lov til at oprette Børnehjemmet i Uth. Men hun holdt stadig fast ved sin Kærlighed, og til sidst gav Faderen efter. „De skal ikke gaa og vente og ønske mig død,“ sagde han.

I Anledning af Brylluppet kom der mange Gæster til Boller. Alle Gæsteværelser, selv en ubeboet Ende af Gartnerboligen, blev taget i Brug. Grevens næststygste Datter, Fru von Gade, kom fra Mecklenborg med to Børn, Hans og Dorthea, Tjener og Jomfru. Det gjaldt nu om at faa fat i nogle tyske Gloser, hverken Børnene eller Tjenestefolkene kunde tale Dansk. Dorthea lærte mig tyske Remser, som vi brugte ved Legen, og jeg kunde snart saa meget, at jeg kunde more mig over den danske Tjener, der sagde: „Rytze Grytze mit Flytze“, da han bød ind paa Rødgrød. Fra Gammelkøgegaard var der Jens Christian, ikke fuldvoksen og vist ikke fuldt normal, og Søsteren Emmy Carlsen, en dejlig Pige, hun døde ugift for ikke mange Aar siden og stiftede et stort Legat.

Kort efter Brylluppet drog Læssøes til Horsens, hvor de havde lejet den gamle Latinskole ved Klosterkirken og indrettet sig et smukt Hjem. De fleste Gæster blev paa Boller en Tid, for at de gamle Grevefolk ikke skulde savne Datteren for meget. Vi Børn var dernede og blev fint beværtede, bl. a. fik vi Champagnebudding.

Der blev skrevet Sedler med Svar paa forskellige Spørgsmaal. En af os Piger var saa begejstret, at hun som Svar paa „Hvad holder du mest af?“ skrev: „Champagnebudding holder jeg mest af; men den maa ikke være for slag“. Jeg skulde svare paa: „Hvad vil du helst være?“ og strengte mig rigtig an: „Jeg gerne vilde være en Mand for ret at gavne mit Fædreland; men allerhelst vilde jeg være Præst, der kunde forkynde Gudsordet bedst, og vilde ud blandt Hedninger gaa, for dem til kristen Tro at faa“. Jens Christian fra Gammelkøgegaard skulde sammenligne en ung Dame med et Spejl og skrev: „Huden paa den ene og Glasset paa den anden“. Han fik en Tilrettevisning for ikke at have tænkt sig ordentligt om.

Jeg besøgte flere Gange Læssøes i Horsens og saa min kære Komtesse færdes i sit ny Hjem og prøve paa at være Husmor, saa godt hendes svage Syn tillod hende det. Aldrig har jeg set saa billedfyldte Stuer som der. Et lille Englehoved med Vinger, som Fru Jerichau havde malet efter et af sine Børn, syntes jeg især var dejligt.

Af de Mennesker, jeg lærte at kende paa Boller, vil jeg endnu nævne *Mathilde Schilling*, den senere Fru Budde paa Himmelbjerggaard. Hvorledes hun var kommet under Komtessens Forsorg, ved jeg ikke rigtigt, men hendes Mor var vist en ugift Frøken af god Familie. Mathilde havde været en Tid i Huset hos gamle Steffensens paa Holsteinsminde og var der bleven forlovet med Budde. Hun var svag, da hun kom til Boller, gennemgik en Operation og syede Udstyr, da hun begyndte at komme sig. Hun var meget livlig og fandt paa Tusinde Løjer. En Dag sad vi og syede hjemme hos Mor, da det bankede paa Døren, og en ung Herre traadte ind. „Med Forlov at spørge, er det her, Skolelærer Jensen bor?“ Mor sagde nej og gav Besked om,

hvor Skolen var. „Ja, saa Farvel og Tak,“ sagde den fremmede og trak sig tilbage. Men nu fo'r Mor op og løb ud i Gangen, hvorfra der lød Latter og Lystighed ind til os. Da vi kom derud, sloges Mor med den fremmede Herre og fik Hatten slaaet af ham. Der blev Jubel, da vi saa, det var Mathilde Schilling.

Frk. Hancks Hørelse, der aldrig havde været rigtig god, blev daarligere og daarligere, til sidst kunde hun ikke udfylde sin Plads som Selskabsdame hos Grevinden og maatte til min store Sorg forlade Boller. I hendes Sted kom der en ung Frk. Paludan-Müller. Greven døde, og den gamle Grevinde kunde ikke mere magte at have saa megen Ungdomslystighed om sig. Vi Børn kom der sjældnere og sjældnere.

Mor havde, straks da hun kom til Uth, løst Sognebaand til *Pastor Fog i Skjold*. Men det var ingen Hindring for, at jeg nød stor Gæstfrihed hos vor egen Sognepræst *Pastor Schmidt i Tyrsted*. Der færdedes Datteren Anna „med det venlige Smil, den besindige Ro og dog rastløse Il“, som Forfatteren af „Nøddebo Præstegaard“ skrev i hendes Stambog. Hun blev min gode Veninde. Pastor Schmidt var en gemytlig gammel Herre, der gerne fortalte Præstehistorier og gerne vilde høre Bynyt. „Naa, lille Nielsine, hvad nyt er der saa fra den store Stad Uth?“ spurgte han mig altid ved Aftensbordet. Han var en ivrig Løser af Gaaderne i „Illustreret Tidende,“ og indsendte Løsninger undertegnet „Kvik og Montebello“ (Præstegaardens Hund og Kat).

Til Præstegaarden i Tyrsted hørte en meget stor Frugthave, som blev hærget af Oldenborrer. Jeg var med til at samle Oldenborrer der, og en gammel Dame af Familien havde det Hverv at dræbe dem, hvad hun gjorde paa den Maade, at hun hældte dem i et Trug

og hakkede dem ved en Jernskovl. Det har været ca. 20 Aar før den egentlige Oldenborrekrig.

Sønnen, den senere vidt berejste *Professor Valdemar Schmidt*, var ogsaa dengang paa Rejser i Udlandet. Det morede Præsten at begynde en Beretning om Sønnens Rejser saaledes: „Dengang Valdemar kom gaaende hjem fra Paris og drak 28 Kopper Te“. Naturligvis var det kun Vejen hjem fra Horsens, han havde gaaet, og Teen reduceredes til syv af Præstens Kontorkopper; men Anna erklærede højtideligt, at een saadan Kop tog lige saa meget som fire almindelige Kopper.

I Tyrsted Præstegaard var jeg engang sammen med *Margrethe Lehmann*, der senere ved sit Giftemaal med *Gotfred Rode* blev Mor til *Helge* og *Ove Rode*. *Orla Lehmann*, som dengang var Amtmand i Vejle, kunde efter sin Kones Død daarligt undvære *Margrethe*, hans eneste Barn. Han tog hende med overalt, ogsaa paa sin Rejse til *Boller*, hvor han skulde tale med *Greven*. Han efterlod hende imidlertid i Tyrsted Præstegaard, mens han var nede paa Slottet, og der gik saa Bud efter mig til Selskab for *Margrethe*. Vi gik en lang Tur i *Klokkedal* og drøftede vor Læsning. Jeg havde nylig læst en Bog, der hed: „Den vide, vide Verden“, og var meget optaget af den. Det gjorde mig derfor ondt, at *Margrethe* fandt den noget gammeldags og meget langtrukken. Hun var en smuk, slank Pige med løsthængende, stærkt krøllet Haar, venlig og livlig i sin Færd.

Fru Schmidt var en Del tilbagetrukket i sit Væsen og noget svagelig. Hun blev hver Dag kørt en Tur ude i *Sygestol* og havde ogsaa *Krykker*; men mærkeligt nok kunde hun godt færdes inde i *Stuerne*, uden at man paa hendes Gang eller Holdning kunde se, at hun fejlede noget.

Anna Schmidt blev forlovet og siden gift med sin Fætter, *Ingeniør Müller*. Det blev et ulykkeligt Ægte-

skab. Han havde med Anlægget af den østjydske Længdebane at gøre og var en betroet Mand, men indlod sig paa Bedragerier og maatte forlade Landet. Han tog sin Familie med til England, hvor han senere lod den helt i Stikken og rejste til Indien.

Om Søndagen gik vore Veje til Skjold Kirke for at høre *Pastor Fog*. Der blev „Grundtvigs Festsalmer“ brugt som Salmebog, og Kirkesangen var ualmindelig fyldig. Fru Fog og Døtrene havde gode Sangstemmer, og Lærer Jensen, Søn af Jensen i Uth, var en ypperlig Forsanger. Pastor Fog sagde engang, at naar han undertiden syntes, det faldt tungt for ham at prædike, kunde Menighedens Sang nede fra Kirken stryge al Tyngsel bort, saa han med Lethed fandt Udtryk for det, der bevægede ham.

Trods min Ungdom gjorde Pastor Fogs Forkyndelse et dybt Indtryk paa mig, og det Besøg, vi saa godt som hver Søndag aflagde i Skjold Præstegaard, tjente ogsaa til at udvikle mig. Jeg husker især en Sommersøndag, da *Birkedal* med Familie fra Ryslinge ogsaa var der. Han var jo Mors Præst fra hendes Ungdom i Sønderomme og hendes gamle Husbond. Jeg var helt benovet over, saa lystige de ellers alvorlige Præster kunde té sig. *Birkedal* slog Fog paa Skulderen, saa det rungede: „Ret din Ryg, Carl Fog!“ Og saa fortalte de løs og lo om Kap. Ved denne Lejlighed besøgte *Birkedal* ogsaa Mor i Uth, og hun holdt Døren lukket i flere Dage derefter til den lille Stue, for at Duften af hans Cigar ikke skulde trække ud.

Da jeg skulde gaa til Konfirmationsforberedelse hos Pastor Fog, tog Familien mig i Huset, saa jeg tilbragte en uforglemmelig Vinter i Skjold Præstegaard. Ikke mindst de to begavede Børn, *Louise* og *Julie Fog*, fik stor Betydning for mig. *Louise Fog* var en yndig ung Pige og blev forlovet med daværende cand. theol. C.

Baagøe, den senere bekendte Højskolelærer paa Testrup. Bryllupsdagen var fastsat, og Louises Brudeslør, der var tegnet af en kendt Kunstner, blev syet paa den Maade, at enhver af hendes Veninder syede sit Stykke, jeg syede ogsaa min Del. Da blev hun pludselig syg af Skarlagensfeber og døde til uendelig Sorg for os alle. Det prægtige Brudeslør fik hun med i Kisten.

Endnu skal jeg fortælle lidt om *Uth* og vort daglige Liv dør. Kirken var meget anselig med fire Stolerækker og et Gravkapel, hvor der blandt andre gamle Kister var en med støbt Malmlaag og Billedet af en Ridder, vistnok *Holger Rosenkrantz* til Boller, i fuld Rustning. Han laa mellem sine to Hustruer, og det blev fortalt, at den Kunstner, der havde udført Billedhuggerarbejdet, var bleven henrettet, fordi han havde drejet Ridderens Hoved til den ene Side og derved antydet, at han havde elsket den ene Hustru højere end den anden. I et underjordisk Rum under Kapellet var der Begyndelsen til en muret Gang, som skulde have været en Løngang til Boller.

Paa Kirkegaarden, hvor vi ofte færdedes, saa jeg en gang ved en opkastet Grav en gammel Medicinflaske og en rusten Saks, der var gravet op af Jorden. En af de gamle Koner i Hospitalet sagde, at det var Ting, som en Kvinde, der var død uforløst, havde faaet med i Graven.

I *Hospitalet*, der var bygget af *Kirsten Munk*, havde fire fattige Familier Husly. Det var med den ene Gavil bygget ind i Kirkegaardsmuren, den anden vendte ud mod Børnehjemmet, saa laa tværs for, kun med en lille Smøge imellem. Ann' Margrett, der boede nærmest Kirken, var fuld af Spøgelseshistorier. Jeg husker kun den om *Grev Otto*, hvis Kiste stod i en mørk Krog i Rummet under Gravkapellet.

En modig Karl havde indgaaet et Væddemaal om,

at han turde slaa et Søm i Grev Ottos Kiste ved Midnatstid. Han gik derned med Søm og Hammer; men da han ikke kom tilbage, søgte og fandt de ham næste Morgen. Han havde sømmet sin Trøje fast til Kisten og laa død ved Siden af. I Mørket havde han vel troet, det var Grev Otto, der rykkede og holdt fast i ham. Jeg turde aldrig gaa ned i den mørke Krog, hvor Kisten stod.

Ann' Margrett' var for Resten ogsaa jævnlig fuld af Brændevin, og Mor blev undertiden tilkaldt for at holde Styr paa hende.

I den næste Lejlighed boede Maren og hendes Søn Jens. Maren haltede meget, men det var alligevel hende, der bar de store Brændeknipper hjem fra Skoven. Jens var ikke rigtig klog, men skikkelig. Han gik og sagde: „A er fra Uth, a er hjave (smaatossset)“. Paa ham passede det godt nok, men det var ellers et Haansord, som Omegnens Folk brugte om Beboerne i Uth. Maren havde selv lange Anfald af Sindsforvirring. Det begyndte gerne med, at hun gik og sang Salmer og pynkede sine Forældres Grave med Blomster, men hun gravede Toppen ned og lod Roden stikke i Vejret. Til sidst blev hun helt rasende og maatte spærres inde i et Kammer. Der var en lille Luge med en Hylde udenfor, hvor der blev sat Mad til hende, men Maden kom ud i Hovedet paa den, der bragte den, undertiden fulgt af det, der var værre. Saa skulde Maren til Horsens, hvor der var Rum til hende, naar hun var ustyrlig. Men Maren vilde ikke af Sted med det gode. Det blev da ordnet saadan, at Maren og „Madammens Datter“, altsaa jeg, skulde spadserere en Tur sammen, og det gik hun ind paa. Stakkels Maren, hun følte sig bæret ved Følgeskabet, og hun troede mig saa godt. Jeg var bleven belært om, at jeg skulde føre Maren til Horsens og ad en Omvej hen til det Hus, hvor hun skulde indespærres.

Hun fattede heller ikke Mistanke, før hun var der og kendte Folkene, dem havde hun Respekt for, saa hun godvilligt fulgte dem ind. Men min Mor var glad, da hun havde mig hjemme igen i god Behold.

I Hospitalet boede endvidere den halte Skrædder Gottlieb og hans lille bitte Kone med de mange Børn. En dejlig stor Dreng døde i Fødselen. Det gjorde et dybt Indtryk paa mig at se Mærkerne af Doktors Tang i Barnets Pande. Der laa ellers to Børn i Fodenden af Forældrenes Seng, to i en lille Seng, der stod paa tværs af den store Sengs Fodende, et under det brede Skrædderbord og Tvillinger i Vuggen.

Endelig var der Morten Uth og Karen. Morten var en solid Arbejdsmand, der hver Aften kom med lange, trætte Skridt fra Arbejdet paa Boller. Karen kom tit ind til os for at laane et og andet. Engang kom hun ind ad Hoveddøren, bukkede sig i Gangen og vilde gaa ud ad Bagdøren uden at røgte noget Ærinde. Da vi spurgte, hvad hun egentlig vilde, svarede hun: „Aa, a vild' saamænd bare laane en Knappenaal, saa fand a jen i æ Gaang, aa saa wa det jo ett nued' aa snakk' om.“ Naar Herskabsvognen holdt for vor Dør, kom Karen ud og nejede. Samtidig holdt hun en Formaningstale til sin Hund, der gøede ivrigt ad Hestene: „Ka do ett sands, te do maa ett' gy ad Grevens Wown, Perlæ! Det haar a jo saa dæ saa tit og manne Gaang, Perlæ!“

Naar det tordnede om Natten, stod Mor altid op og fik os i Søndagstøjet. Vi tænkte Lys, hængte for Vinduerne og fik et Lotterispil i Gang, mens Mor delte Svedsker ud til at spille om. Naar Regnen ikke var for stærk, gik hun og Morten Uth rundt ude og havde deres Gisninger om, hvorledes Skyerne drog.

Mortens Steddatter Maren tjente hos os, hun var hans Øjsten. „Hun har ingen Synd i sig undtagen Arvesynden, og den kan jo ingen sige sig fri for,“ sagde han

tit. Men da Maren fik en Kæreste og laa hos ham Natten efter Jagildet, mente vi Børn, at nu havde hun da een Synd paa sig foruden Arvesynden. Men Mor betroede mig, at Maren kunde ikke andet, for Rasmus vilde have det saadan, og det var Skik og Brug der paa Egnen. „Rasmus mæ æ Hænder i æ Bouser“ var for Resten ilde lidt af os Børn.

Efter Marens Giftermaal fik vi Kristine til Pige. Hende var der Kræfter, Sjøv og Lystighed i. Naar Mor og hun lagde Lagner sammen til Rulning, trak hun Mor fra den ene Ende af den store Stue til den anden. En Dag, da vi Børn ikke vilde finde os deri, men holdt fast paa Mor, rykkede Kristine saa tappert til, at hele Halen skvattede om og slog et drejet Bordben i Stykker. Samme Kristine fik en Aften min ældste Plejesøster og mig med ud at „lege paa Gade“. Det var forbudt af Mor, men det skulde prøves. Byens Ungdom var samlet, vi legede „Enke“ i Maaneskin, og til sidst sad hele Flokken samlet i en Grøft, mens jeg fortalte Historier. Jeg morede mig godt; men da vi forsigtigt listede ind, stod Mor bag Døren og drev mig en Lusing, saa jeg trimlede om mellem Træskoene. Min Kammerat fik to, „for,“ sagde Mor, „du fornam vist ikke den første.“ Kristine sagde siden, det var, fordi hun ikke sukkede saa dybt, som jeg havde gjort. Kristine slap med en Advarsel.

Jeg kom en Del i Sognefoged Rasmus Christensens Hjem. Hans yngste Datter, Mariane (senere gift med Søren Winther, Østerhaab, Hatting) var min gode Veninde. Paa Væggen over Bordenden hang en temmelig stor Silhuet af en Rytter, nedenunder stod udklippet: „Friedrich der Grosse, König von Preussen“. En skønne Dag var Indskriften klippet bort, og da jeg spurgte hvorfor, sagde Sognefogden: „Nu skal Forvalter Langhorn ikke mere drille mig med, at jeg har den preussiske Konge hængende paa min Væg.“ Sognefogdens Søn

Hans var en meget livlig Karl. Jeg husker, at han en Dag løftede mig over en Halvdør ind i Laden, og derved kom jeg til at se ham lige ind i Ansigtet og saa til min Forundring, at han havde et blaåt og et brunt Øje.

Jeg kom ogsaa en Del hos den gamle *Lærer Jensen i Uth* uden for Skoletiden. Jeg havde Lyst til at lære mere, end der blev Tid til i Skolen, og saa fik jeg Lov til at sidde om Vinteraftenerne i Jensens Stue med min Tavle og skrive Stil og regne vanskelige Stykker. Han hjalp mig tilrette, naar det var nødvendigt, roste af og til mine Stile og sad ellers stille og læste. Han var en trofast Natur, der følte sig ensom efter sin Kones Død. Hendes Grav besøgte han hver Aften ved Solnedgang. Og han var bange for alt nyt. Stuerne skulde holdes i samme Orden som i hans Kones Tid, Vasketøjet skulde bankes med Tærskel o. s. v. Mod Indførelsen af Konvent Salmebogen kæmpede han som en Løve. Da Pastor Schmidt vilde begynde med at holde Bibellæsning i Skolen og, for lettere at faa Kvinderne til at møde, havde sagt, at de gerne maatte tage Strikketøj med, mødte flere, deriblandt jeg, med vore Bindehoser. Men Jensen protesterede, før Præsten kom, han vilde ikke have Skolen forvandlet til „E Bindstou“. Jeg tog Mod til mig og sagde: „Jamen, Præsten har sagt det.“ „Men Degnen siger nej,“ sagde Jensen, og derved blev det. Jeg holdt grumme meget af gamle Jensen, og det gjorde mig ondt, da han siden, efter at jeg var kommet hjem fra Udlandet, prøvede paa at sige „De“ til mig.

En Begivenhed, som vi Børn hvert Aar imødesaa med Interesse, var *Fastelavnsridningen* i Uth. Et Aar var Sindene meget stærkt optaget af, om Sognets bedste Rytter, en flot Gaardmandssøn fra Sejth, kunde komme med. Hans Søster var lige død, og mange mente, det umuligt kunde gaa an, at han red Fastelavn under saadanne Omstændigheder. Andre syntes, han ikke kunde

forsvare at lade Kammeraterne i Stikken, for uden ham som Fører gik det helt i Skudderudder. Naa, Dagen kom, og han klarede Sagen til alles Tilfredshed. Han red strunk foran de broget pyntede Karle, helt sortklædt, med høj, sort Hat, omvundet med Flor, Akselskærf og Livrem af Buksbomkranse. Den sorte Hest, han red paa, var ogsaa pyntet med Buskbom og sorte Sløjfer, saa det var klart, at han gav Sorgen, hvad dens var, uden at svigte Kammeraterne.

Den sidste Sommer, jeg var i Uth før min Konfirmation, havde jeg en stor Skuffelse. Mor kom en Dag hjem fra Boller med det glade Budskab, at den gamle Grevinde havde stillet hende i Udsigt, at hun vilde lade mig uddanne til Lærerinde. Hvem der blev straalende glad, det var mig. Men et Par Dage efter kom der et Brev fra Grevinden, hvori hun skrev: „Jeg fortryder, at jeg tillod Dem at tale med lille Nielsine om Fremtidsplaner. Lad hende blive Barn og hos Dem, saa længe hun kan“. At blive uddannet til Lærerinde betød dengang mere end nu, det indbefattede for en stor Del Undervisning i Sprog og gav især Adgang til Stillinger som Privatlærerinde i Herskabshuse. Nu var jeg altsaa henvist til at hutle mig igennem med de Kundskaber, jeg havde, og lade Livet berige mig med, hvad der faldt af paa min Vej. Der har jo hængt noget ved; men jeg har ofte følt Savnet af ikke at kunne noget rigtig til Bunds.

UNGDOMSAAR I ROM.

I 1862 rejste den kendte Billedhugger *A. V. Saabye* med sin Kone og deres 2^{1/2} Aar gamle Søn, Johannes, til Rom. De vilde gerne have en ung, dansk Pige med, dels til Selskab og dels til Nytte. Fru Saabye var Ungdomsveninde med Komtesse Frijs paa Boller, der anbefalede den syttenaarige Nielsine Madsen som Rejseledsagerske. Saadan gik det til, at den lille vestjydske Bondepige kom ud at rejse. Opholdet i Rom strakte sig over tre Aar og gav Nielsine en Udvikling og Dannelse, som prægede hele hendes Liv. I en Række gulnede Breve med fin Skrift paa gennemsigtigt Papir kan vi følge hende næsten fra Dag til Dag i de tre Aar. Alt, hvad hun oplevede i det fremmede Land, skulde hendes Mor have Del i, smaat som stort. Brevene vidner om et saa inderligt Forhold mellem Mor og Datter, at man ikke kan læse dem uden at røres dybt. Og de indeholder en Rigdom af Træk fra det romerske Folkeliv paa den Tid og ikke mindst fra Livet i den skandinaviske Kunstnerkreds, saa de nu har ikke ringe historisk Interesse. Dels efter Brevene, dels efter Nielsines mundtlige Fortælling senere skal der her gives en Skildring af hendes Ophold i Rom.

Rejsen gik med Jernbane gennem Tyskland, hvor Familien Saabye blandt andet gjorde Ophold i München. Der traf de *Bjørnstjerne Bjørnson*, som Saabye kendte fra tidligere Tid i Rom. „Synnøve“ var lige ud-

kommet, og Bjørnson glædede sig over den Lykke, Fortællingen gjorde. Det morede ham at fortælle, hvordan nogen havde spurgt, om han var i Familie med den berømte norske Forfatter. Han havde faaet Tilbud fra ikke mindre end syv Oversættere, det og den lille Bjørn hjemme i Norge pralede han ikke mindst af. Fru Karoline var ikke med. Bjørnson var 27 Aar gammel og havde mørkt Fuldskæg. En Aften forærede han Nielsine sit Portræt, da han syntes godt om den unge danske Pige, der havde læst „Synnøve“. Det Portræt sidder endnu i hendes gamle Album.

At Nielsine brugte sine Øjne flittigt paa Rejsen, vidner hendes første Breve om. Hun beklager sig over, at hun ikke kunde være ved begge Vinduer i Jernbanevognen paa een Gang. Fra Innsbruck kørte de med Deligence over Alperne til Brenner. I Begyndelsen brusede Floden Inn dybt nede i en smal Kløft, senere gik Vejen langs med Floden. Da det blev Aften, tændte Hyrderne Baal paa Bjergene for at koge deres Aftensmad. Deligencen holdt ved en Kro, hvor de rejsende kunde spise. Da Saabyes kom ind i Krostuen, var den fuld af Tyrolere, der laa paa Gulvet og bad i en høj, mumlende Tone. Dette fremmedartede Syn gjorde et stærkt Indtryk paa Nielsine. Om Morgenen naaede de en lille By, Botzen, hvor det friske Vand fra Bjergene strømmede gennem Gadernes Rendestene. Kvinderne laa og vaskede Tøj med en lille Indretning af Træ til at sætte Knæene i og et Bræt foran til at lægge Tøjet paa. Det var i Majshøstens Tid, og Folk kom bærende med store Kurve fulde af Majsokolber. Kolberne blev hængt op paa Husvæggene for at eftertørres, og Tagene ludede udover, saa det ikke kunde regne paa Majslen.

Rejsen gik videre over Milano, Florens og Genua, hvorfra de tog med Damper til Civita vecchia. Det var haardt Vejr paa Havet, Turen varede et helt Døgn, og

de fleste blev søsyge. I Rom anviste de nordiske Landes Konsul Bravo Familien Logi hos Madame Rubicondi, en tyskfødt Dame, der i „Piazza del Popolo“ er Værtinde for Henry Vernon. Senere lejede Saabyes en Førstesals Lejlighed i Vicoli dei Greci Nr. 15, hvor de blev boende i henved tre Aar. Ejendommen omsluttede en lille, indelukket Gaard. Fra de forskellige Køkkenvinduer var der spændt Staaltraade ned til et Springvand i Gaarden, og ad Traaden kunde Pigerne trisse en Spand ned og op med Vand. Der var to Bassiner ved Springvandet, det ene til Tøjvask, det andet til Skylning. En af de første Dage kom der en Pige for at hente Fru Saabyes Vask. Nielsine var ene hjemme og havde lært at sige: „Io non si caspisco“ (Jeg forstaa Dem ikke). Pigen blev ved at gentage: „Io vengo qui a mezzo giorno“ (Jeg kommer hertil midt paa Dagen). Da Nielsine naturligvis ikke kunde forstaa det, pegede Pigen endelig paa Tallet tolv paa Klokken. Nu var Nielsine med.

Det gik ellers let med at lære det italienske Sprog, for Nielsine havde et godt Sprogmemme. Hun lærte det især af Camilla, Saabyes romerske Tjenestepige. Camilla var noget forvokset, men havde et dejligt Ansigt. Det brugte Carl Block, som kom meget i Huset, til Model for sit bekendte Billede af „Jairi Datter“. Camilla kunde hverken læse eller skrive, men vilde gerne lære det. Nielsine var hendes Lærerinde, naar de var ene hjemme om Aftenen. De fik anskaffet en italiensk A B C, som havde Titelen „Sancte Crose“ (Hellig Kors). Bogen begyndte med A B C, Staveøvelser, Troen og Fadvor, og endte med mere eller mindre fine Anekdoter. En af disse handlede om en Pige, der var i Selskab og ved Bordet kom for Skade at slippe en Vind. For at skjule sit Uheld begyndte hun at rokke eller skubbe med Stolen, hvortil hendes Bordkavaller sagde:

„Det kan ikke hjælpe, hvor meget De skubber, De faar ikke den samme Lyd frem een Gang til.“ —

I Lejligheden ved Siden af Saabyes boede Værten Signor Tadolini. Sønnen var Billedhugger og havde to Værelser, der vendte ud til Saabyes Opgang. Datteren var meget musikalsk og havde en Tilbeder, som hun ikke maatte faa. Han kom da Aften efter Aften op ad Saabyes Trappe, der ikke blev meget brugt, og stod og hviskede til Kæresten gennem Nøglehullet i hendes Broders Dør. Broderen var nemlig deres fortrolige og overlod Søsteren sit Værelse til disse Stævnemøder. Da det var mørkt paa Trappen, stod Elskeren altid med en lille Voksstabel i Haanden. At gøre Kur eller holde Stævnemøde kaldtes „fare amore“. Det gik ikke altid stille af ved Nøglehullet. Elskeren var tit skinsyg og skældte ud, naar Pigen havde været paa Gaden og set lidt mildt til andre. Saa dunkede Kærestefolkene paa hver sin Side af Døren i Vrede, og det endte tit med, at han sprang ned ad Trappen. Pigen skyndte sig da ind til Klaveret og spillede en bestemt Melodi, der kaldte ham tilbage, den kunde han aldrig modstaa. Da Camilla engang var syg, fik Saabyes en Stedfortræder, en gammel Pige, der hed Scolastica. Efter sin første Nat i Pigekammeret kom hun ind i Køkkenet. Fru Saabyes spurgte, hvordan hun havde sovet. „Elendigt,“ sagde Scolastica, „der var nogen, der skændtes paa Trappen og dunkede i Døren næsten hele Natten.“ „Aa,“ sagde Fru Saabye, „det var bare to, der var ved at fare amore.“ Gaar det saadan til at fare amore, saa er det godt, jeg aldrig har prøvet det,“ mente Scolastica. — Undertiden gjorde Kærestefolkene Aftale om, at hun skulde komme ud paa Altanen til en bestemt Tid, naar han gik forbi. Saa kunde de lige hilse paa hinanden. Det var noget for Nielsine og Camilla. Naar de var kommet under Vejr med det, hang de ud af Vinduet

for at se Kæresten, der var en ung, smuk Italiener. En Juleaften, da Saabyes kom sent hjem fra Festen i den skandinaviske Forening, stod Italieneren trolig paa Trappen med sin Voksstabel og hviskede gennem Nøglehullet til Kæresten.

Camilla vilde ogsaa „fare amore“. Hun kunde jo ikke staa paa Trappen for det andet Par, men gik ned til Gadedøren. Den lod hun tit staa paa Klem, mens hun var ude hos Kæresten, da den kun var til at smække indvendig fra. Det fik Fru Saabye at vide og forbød det. Camilla maatte gerne gaa ud, men skulde lade Døren smække i. Hun kunde saa banke paa, naar hun vilde ind igen. Samtalen mellem Kærestefolkene kunde tit blive langvarig, da Parret paa Trappen ikke nænne- de at afbryde Parret ved Gadedøren, og omvendt. Camillas Kæreste hed Gaetano, og hun brød sig ikke videre om ham. „Hvorfor gaar du da ned til ham Aften efter Aften?“ spurgte Fru Saabye. „Jo,“ sagde Camilla. „De skulde høre ham tale, Frue. Han taler, saa Stjerne- ne vilde falde ned for at lytte.“ En Nat vaagnede Nielsine ved at høre Gadedøren blive smækket i, og noget efter lød der Musik nede paa Gaden. Døren ind til Dagligstuen stod aaben, og Nielsine saa nu, hvordan Camilla dansede rundt derinde til Musikken. Der var sket det, at Camilla havde slaaet op med Gaetano, og nu havde han bestilt fire Musikere til at bringe hende en Serenade. Paa den Maade lod han hende vide, at hvis hun indlod sig med en anden, vilde det koste den- nes Liv. Engang dansede Camilla hen til Vinduet og kiggede ud ved Persienerne. Havde hun nikket til Gaetano, som stod nede paa Gaden, havde alt været godt igen. Men hun lod være og maatte nu undvære en at „fare amore“ med.

Paasken var den største Højtid i Rom. Den begyndte med Paaskelørdag. I Stedet for Skærtorsdag blev der

Nielsine Madsen 1857.
Daguerreotypi.

Nielsine Madsen 1863.
Fot.: Manc & Cie, Roma.

**Nielsine Madsen
med Poul og Johannes Saabye.**
Fot.: C. Rosenkilde, København. 1867.

Mathaus, München

Fot. Mathaus, München. 1862.

fejret en Kristi Legemsfest om Sommeren, og Langfredag blev alle Kirkeklokkerne „bundne“, som man sagde. Om Lørdagen begyndte de at kime, og samtidig med gik Præsten ud med Vievandskar for at velsigne Hjemmene. Camilla vilde gerne have sit Værelse velsignet, men da hun syntes, det var for lille og tarveligt, fik hun Nielsines Værelse overladt den Dag. Hun lagde en hvid Dug paa Bordet og satte en Blomstervase, et Fad med Pølser og et med pillede, haardkogte Æg derind. Æggene blev pillet, for at Velsignelsen ikke skulde falde paa Skallen og siden blive kastet bort med den. Med Præsten fulgte en Messedreng i sort Kjole og en lille, hvid Overskjole, kantet med Kniplinger. Drengen bar to Skaale, der hver hang i tre Kæder. Den ene Skaal indeholdt Røgelse, den anden Vievand, hvori der laa en lille Kvast eller Kost. Med Kvasten stænkede Præsten Vievand paa Blomsterne, Æggene og Pølserne, og Drengen svingede Røgelseskarret. Camilla lagde en Mønt i Vievandet til Tak for Velsignelsen. Da Døren blev lukket efter Præsten og Messedrengen, satte Johannes Saabye Munden til Nøglehullet og raabte „Dudiludit.“ Den lille Messedreng svarede nok saa fornøjet udefra „Dudiludit“.

Camilla tjente hos Saabyes i længere Tid, men med flere Mellemlum. En Tid havde de Scolastica, en snurrig gammel Pige. Hende holdt den lille Johannes Saabye ikke af. „Hendes Ansigt er grimt,“ sagde han, „Musene har kradset hende“. Det var Rynkerne, han tænkte paa. Hun var ellers meget sparsommelig og brændte engang Køkkenstolen for at spare paa Brændet. Hun var ogsaa meget bange for, at Nielsine skulde slaa, rive eller skære sig, naar hun rørte ved Køkkentøjet. Vilde Nielsine lave Kaffe eller Te, var Scolastica helt fortvivlet. „Gaa dog din Vej,“ sagde hun; „kan du ikke se, det er varmt Vand, som du brænder dig paa.“

En anden af Camillas Stedfortrædere hed Filomela, der betyder Nattergal. Hun var meget uvidende, men regnede det selv for en Dyd. Da Nielsine vilde lære hende at kende Klokken, kom der ikke noget ud af det. „Nej,“ sagde Filomela, „det er ingen Nytte til. Naar jeg ikke kender Klokken, kan man ikke forlange af mig, at jeg skal rette mig efter den. Jo mindre jeg kan, jo mindre kan Folk forlange af mig. Den, der ikke ved ret meget, er mest lykkelig.“ Filomela havde ingen Nattergalestemme, men gik alligevel altid og trallede

Ma si, si, si,
 ma no, no, no,
 senza marito campar' non si puo.
 (Men ja, ja, ja,
 men nej, nej, nej,
 man kan ikke være til uden Ægtemand).

Hun vilde gerne pynte sig og var bedre klædt end romerske Piger i Almindelighed. En Dag købte hun sig et Par ny, dyre Ørenringe for sin Løn, de gamle var ikke fine nok til Festdragten. „Nu har jeg faaet mig lidt Linned og lidt Guld. Naar jeg faar flere Penge, vil jeg have mig en Guldkæde,“ sagde hun. „Hvad vil du da have næst efter?“ spurgte Nielsine. „Saa vil jeg have mig en Mand.“

En Overgang maatte Saabyes klare sig med en gammel Kok, der hed Tomaso. Han var baade rar og skikkelig, men noget griset. Som alle Italienerne mente han, at den Maade, han gjorde Tingene paa, var den eneste rigtige og tænkelige. En Dag havde han ikke skummet Suppen, og da Fru Saabye bebrejdede ham det, slog han fast, at i alle ordentlige Køkkener blev Suppen ikke skummet, for saa skummede man Kraften af den. Nielsine maatte heller ikke skrabe Skindet af Gulerødderne, for det var Kroppen, uden den blev kun

Sjælen tilbage, og Sjælen var der ingen Næring i. Tomaso havde tjent hos Russere, Amerikanere, Tyskere, Franskmænd, Arabere og flere. Men han sagde, at de alle havde talt lige uforstaaeligt. Kun det franske lignede et Menneskesprog. „Nej; *la lingua italiana e' troppa bella, troppa bella*“ (Den italienske Tunge er alt for smuk, alt for smuk). „Det kan godt være, det italienske Sprog er smukt,“ sagde Nielsine; „men hvilket Folk har det bedste Sindelag, for det er det vigtigste.“ „Amerikanerne har det bedste Sindelag,“ fastslog Tomaso, „for de betaler bedst.“

I Adventstiden før Jul kom Pifferarierne ind til Rom fra Bjergene og spillede paa Sækkepibe for at tjene Penge. De stillede sig gerne op paa Gadehjørnerne under et Madonnabillede. En af dem var gift med Johannes Saabyes tidligere „*la balja*“ (Amme). Hun fulgte med ham til Byen for at besøge Saabyes og se til Johannes og havde altid Lækkerier med. Det kunde være Frøer, som var flaaet og gjort i Stand til Stegning. Frølaarene laa over Kors ligesom Baglaarene paa en Haresteg, og det var en velmagende og smuk Ret. Hun kom ogsaa med farserede Pindsvin, som dog smagte Saabyes Familie mindre godt. Engang kom hun med smaa levende Snegle, men dem vilde Fru Saabye ikke bruge. Der blev gjort Stads af „*la balja*“, og hun var selv meget pyntelig. Hendes Mand saa derimod simpel ud i Tøjet. Der blev redt op til ham i Atelieret. Han laa paa en Sæk, fyldt med Majsblade, og fik et Tæppe over sig. Der strakte han sig velbehageligt og sagde: „*Sto come il papa*“ (Jeg har det ligesom Paven). —

Side om Side med Saabyes boede en spansk Ingeniørfamilie, som havde en lille Dreng, der blev kaldt Pouluccio (lille søde Poul). Moderen var kun 21 Aar, men gift for tredje Gang. Hun blev gift første Gang som 13 Aars Pige med en gammel Mand. Da Bryllups-

gildet var forbi, og Brudeparret skulde køre bort, var den lille Brud forsvundet. De ledte efter hende og fandt hende til sidst i Fodenden af hendes Mors Seng, hvor hun laa og gemte sig af Skræk. Hendes tredie Mand, Ingeniøren, var urimelig skinsyg. Hun maatte ikke vise sig paa Gaden i Rom, og Saabyes saa hende aldrig. Men Pigen Franzesca, der spadserede med Pouluccio, fortalte Nielsine om sin smukke Signora.

En Billedhugger Schierbech, der kom hos Saabyes, fortalte en Del om spanske Forhold. Han havde opholdt sig en Tid i Barcelona hos sin Bror, der var Købmand og gift med en Spanierinde. Da han første Gang gik op ad Trappen til Broderen og kom forbi Døren til en spansk Families Lejlighed, blev Døren pludselig aabnet, og en vildfremmed Mand bad ham indtrængende komme ind og deltage i et Maaltid. Schierbech sagde høfligt „Nej, Tak“ og skyndte sig ovenpaa. „Det var godt, du ikke tog mod Indbydelsen,“ sagde Broderen, „for saa havde vort Renomme som dannede Mennesker været ødelagt.“ Ogsaa paa Restaurationer tilbød Spaniere høfligt andre at spise med dem, men det var en stor Uhøflighed at efterkomme Opfordringen. Italienerne havde noget af den samme Høflighed. Naar Saabye tilfældig kom ud i Køkkenet, hvor Camilla sad og spiste sin Suppe, rakte hun Tallerkenen frem og sagde: „Favorisca“ (Værsgod). „Faccia puro con buon appetito“ (Nej Tak, spis selv med god Appetit), var altid Saabyes Svar.

Fra Saabyes Vindue ud til Gaden kunde Nielsine se ned paa et broget Folkeliv. I Huset lige overfor sad ved næsten hvert Vindue ogsaa en eller to unge Romerinder og kikkede ud. De sad med Strikketøj i Haanden og en Scaldini paa Skødet. Scaldini, der for Spøg ogsaa kaldtes Marito (Ægtemand), var en glasseret Lerkrukke med en høj, buet Hank. Krukken var fyldt med

varm Aske og Trækulsgløder, og Pigerne varmede deres Hænder paa Hanken. Af og til satte de deres Marito ind under Skørterne, saa den kunde varme dem op neden fra, for i de romerske Værelser er der sjældent Kakkelovne. Om Sommeren sad Pigerne for aabne Vinduer og morede sig med at lade Strikketøjet, hængende i en Traad, dale ned til Vinduet under dem, hvor en Veninde greb det og saa det nøje efter.

Den finske Billedhugger *Walter Runeberg* besøgte jævnlig Saabyes og var da meget optaget af de smukke Genboersker. „Det er godt,“ sagde han, „at ingen af de ufornuftige unge Skandinaver bor her med den Udsigt. Det er alt for farligt.“ Selv var han ganske ung og brugte stadig det Mundheld: Enddaa i alla fall.

En ung Pige, der havde givet Fru Saabye Undervisning i Italiensk, kom jævnlig i Huset. En Dag tog hun Nielsine med hen i en Klosterskole, hvor der skulde afholdes en Slags Eksamen. En Søster til Pigen var Elev i Skolen, og der var fremlagt en Del fint Haandarbejde, Kniplinger og andet. Foruden Kardinalen, som plejede at overvære Eksamen, mødte der uventet en Prins. Klosteret havde een Fløjels Lænestol, nu maatte der tilvebringes een til i en Fart, og det gav Uro. Endelig kom de to fornemme Personer til Sæde Side om Side oppe paa en Forhøjning. Børnene stod i Række tværs over Gulvet, de største i Midten, de mindre til begge Sider. De kom hen mod Forhøjningen, standsede, neje-de, og saa begyndte Overhøringen. Kardinalen, der var en jovial Herre, sagde: „Parlaremò dal diluvio oggi che piove“ (Lad os tale om Syndfloden i Dag, da det regner). Svarene faldt præcis i Remsetakt, og ny Rækker kom frem, til det hele var overstaaet. Da Overhøringen var forbi, kom Børnene op en for en og modtog knælende en Præmie. En af dem var saa uheldig, at det gav et stort Dump, da hun knælede ned. Kardinalen

bemærkede smilende, at eftersom hun hed Clælia Bomba, kunde man heller ikke vente, hun skulde knæle lydløst. En anden Gang overværede Nielsine en Nonneindvielse i det samme Kloster. Nonnen var en atten-aarig Pige, Datter af en fransk Sproglærer. Der blev læst Messe over hende, som om hun var død, hendes lange Haar blev klippet af, og hun fik en Nonneklædning paa. Hendes Ansigt var saa blegt og stivnet, som var hun virkelig død.

I sine Breve skriver Nielsine malende om de store Kirkefester og Karnevalsfester, hun overværede i Rom. Da Pave Pius den Niende var kommet sig efter en Sygdom, blev hele Byen en Aften illumineret. Springvandene var pyntet med Blomster og Lys, og der var sat Transparenter op. Blandt de sidste omtaler hun et paa Obelisk, der staar paa Piazza del Popolo. Indskriften lød: „Denne Søjle, der er rejst til Ære for Ramses, den ugudelige Krop, er nu belyst til Ære for hans Hellighed Pius den Niendes Helbredelse.“

Skandinaverne i Rom var for største Delen Kunstnere eller Forfattere. De holdt Sammenkomster og Fester i „den skandinaviske Forening“s Lokaler. Om Julefesten 1862 fortæller Nielsine, at den holstensk fødte *Konsul Bravo* holdt Indledningstalen. Den var kort og lød saaledes: „Og det skal være den danske og den svenske Konges Skaal. Gid de leve lange, og gid de leve højt.“ Efter Sigende holdt han den samme Tale hvert Aar. Siden talte *Vilhelm Bergsøe* for Thorvaldsens Minde og den svenske Billedhugger *Kellberg* for de nordiske Flag. Digteren *Kr. Arentzen* havde skrevet Festsagen. Juletræet var ikke en Gran, men et Laurbærtræ. En rig dansk Generalkommissær Simonsen tog Nielsine til Bords, fordi han kendte Saabyes. Hun var ked af, at Kunstnerne, især den unge *Bissen*, havde Simonsen noget til bedste. Han var nemlig forfængelig

af sine Penge og sin Titel. „De behøver ikke at give mig hele Titelen,“ sagde han nedladende til Nielsine, „General er saamænd nok.“

Det berømteste Medlem af den skandinaviske Forening var vel nok *Henrik Ibsen*. Han kom til Rom under Krigen 1864 med sin Kone og sin lille Søn Sigurd. Nielsine beskriver Ibsen som en tæt, brun Bjørn. Han var temmelig faatalende i Selskaber. Naar Nielsine var ude at gaa med Johannes Saabye, traf hun tit Fru Ibsen og Sigurd i det smukke Anlæg paa Monte Pincio. Fru Ibsen beklagede sig over, at hun fik for lidt Søvn. Sigurd var nemlig saa optaget af de Eventyr, hans Far fortalte ham, at han jævnlig vaagnede om Natten og skreg og var bange for Huldren med den lange Kohale. Sigurd og Johannes blev gode Kammerater, de var jævnaldrende og forstod hinandens Sprog. Sigurd var noget gammelklog og forklarede Johannes: „Naar du bliver rik, saa faar du mange Penger.“ En Dag rykkede han en lille Blomst op paa Monte Pincio og sagde, at den vilde han have med hjem og plante i „Norges Jord“. Det var hans Moder meget optaget af.

Engang havde Ibsen nær sprængt den skandinaviske Forening. Bladene fra Hjemmet var kommet og lagt frem, deriblandt „Illustreret Tidende“. Der var et Billede af den svenske Statsminister Manderström. En Dag var de tre første Fingre paa hans højre Haand sværtet sorte med Blæk, og der var tegnet et Galgereb om hans Hals. Det skulde hentyde til, at han ikke havde holdt sit Løfte om at hjælpe Danmark i Krigen. Svenskerne blev rasende, og da de troede, en dansk Mand havde gjort det, truede de med at sprænge Foreningen. Men Ibsen rejste sig op i Lokalet og sagde: „Det var jag.“ Han var meget optaget af Danmarks Sag og kunde ikke tilgive sine Landsmænd og Svenskerne, at de havde svigtet os.

Samtidig opholdt en norsk Dame, Fru Bruun, sig i Rom med en Søn og en Datter. Sønnen var brystsvag, og det var for hans Helbreds Skyld, de var rejst til Syden. Han døde imidlertid, og en ældre Broder, den senere saa bekendte norske Højskolemand *Christopfer Bruun*, kom ned for at hente sin Mor og Søster. Han havde deltaget som frivillig Herregaardsskytte i Krigen og var dybt harmfuld over Nederlaget. Han var en mægtig Natur. Naar han besøgte Saabyes, gik han ustandselig frem og tilbage over Gulvet, mens han talte. Fru Saabye sagde, at han mindede hende om en Løve i et Bur.

En tredie norsk Familie kom ogsaa hos Saabyes. Det var den berømte Historiker *P. A. Munchs* Hustru og hans fire Døtre. Den ældste Datter hed Laura og var noget mandhaftig. Hun havde faaet sig en Kjole med to Lommer foran, som hun jævnlig stak Hænderne i. Det syntes Fru Saabye ikke om. „Naar Mænd og Kvinder bliver ens, skal Verden forgaa,“ sagde hun. Fru Munch led en Smule af Storhedsvanvid. Hun havde sat sig i Hovedet, at Laura skulde giftes med en italiensk Prins. Det blev dog ikke til mere end en norsk Læge, Claus Larsen. Moderen var meget imod Partiet, det var for simpelt, især Navnet. Den yngste Datter, Natalie, vakte Opsigt overalt ved sin Skønhed. Naar hun gik ind i en Butik, stimlede Folk sammen for at se hende. Hun var ellers en fornuftig Pige og Fru Saabyes særlige Veninde. Det pinte hende, at Faderen levede alene i Norge, hvor han manglede huslig Pleje. Han arbejdede med sine historiske Studier Natten over og maatte selv lave sig en Kop Te nu og da for at holde sig vaagen. Fru Munch tænkte kun paa sig selv og vilde blive i Rom. „Deres Mor er forfængelig,“ sagde Fru Saabye en Dag til Natalie, „prøv at paavirke hende gennem hendes Forfængelighed.“ Til sidst kom Professor Munch til Rom og vilde hente sin Familie hjem. Han

blev syg dernede, men kom sig nogenlunde igen, og Dagen til deres Afrejse var bestemt. Da døde han pludselig, kun 53 Aar gammel, og blev begravet paa den protestantiske Kirkegaard under stor Deltagelse af den skandinaviske Koloni.

Til Saabyes nærmeste Omgang hørte den norsk-svenske Forfatter og Kunsthistoriker *Lorentz Dietrichson* og hans Kone, Malerinden Mathilde Dietrichson, født Bonnevie. Han var norsk født, men havde været Lærer for Prinsesse Louise i Sverige, den senere danske Dronning, og Docent i nordisk Litteratur ved Universitetet i Upsala. De fik en Datter i Rom og bad da Digteren *Goldschmidt* om at staa Fadder ved Daaben uden at tænke paa, at han var Jøde. Goldschmidt undslog sig naturligvis, og Dietrichson var meget ulykkelig over sin Fadæse. Baade Dietrichson og hans Kone var upraktiske, og da de desuden havde det smaat med Penge, levede de under daarlige huslige Forhold. Den skandinaviske Koloni overlod dem en Kvistlejlighed i Foreningsbygningen, til Gengæld skulde de holde en italiensk Tjenestepige, som kunde besørge Rengøringen af Foreningslokalerne. Dietrichson begravede sig i historiske Studier. Fru Dietrichson malede paa Livet løs. Lejlighed, Madlavning og Pasning af Datteren overlod de til Pigens Forgodtbefindende. Det gik da ogsaa paa bedste Beskub. Datteren, Honoria, blev Dagen lang anbragt paa en Sivstol med et Hul i Sædet, hvorunder der stod en Natpotte. Da det stakkels Barn var to Aar, havde det hverken lært at gaa eller tale. Det kunde Fru Saabye ikke taale. Hun tog Barnet til sig en Tid og tog sig af hende. Først og fremmest lærte hun hende at gaa ene. Hun syede ogsaa Kjoler til hende, og Nielsine strikkede flere Par Strømper. De blev strikket paa den Maade, at hvert Par havde forskellige Striber. Ellers kunde Fru Dietrichson ikke senere sørge for, at der

blev slidt et Par ad Gangen, men vilde blande dem mellem hverandre. I den Anledning kom Dietrichson med en smuk Billedbog til Johannes Saabye. Teksten var skrevet af ham selv, Billederne tegnet af Fruen. Den Bog lærte Johannes at læse efter.

En mærkelig Nordmand, som ikke havde noget med den skandinaviske Forening eller Kunstnerlivet at gøre, men som Saabyes kom i Forbindelse med, skriver Nielsine en Del om i sine Breve. Hans mærkelige Livskæbne gjorde et dybt Indtryk paa hende, og naar hun fortæller om ham, former det sig som noget af en Novelle.

Manden var Bonde og hed *Hanestad*. Paa en Fjeldtur i Norge blev han engang overfaldet af en Snestorm og forfulgt af Ulve. Dødtræt og sveddrivende naaede han en tom Sæterhytte, hvor han søgte Tilflugt. Der faldt han i Søvn paa Gulvet og blev fundet Dagen efter, stivfrossen og mere død end levende. Han blev bragt hjem til sin Gaard uden at komme til Bevidsthed, og da han var ugift, blev nogle Slægtninge tilkaldt. De ansaa ham for død og kom straks op at skændes om, hvad hver især skulde arve efter ham. Som bekendt er Hørelsen det sidste, et Menneske mister under Bedøvelse. Hanestad hørte da ogsaa dunkelt Skænderiet og huskede det, da han kom til sig selv igen. Han døde ikke dengang og lovede sig selv, at der ikke skulde blive noget at arve efter ham. Først solgte han Gaarden og ejede nu saa mange Penge, at det blev til 3000 Daler om Aaret i Rente. Nu gjaldt det om at faa dem brugt. Da han indbildte sig, at hans Bryst var blevet svagt, fandt han paa, at en Rejse til Madeira vilde gøre ham godt. Turen gik over København til Hamburg. Men der gik ingen Skibe derfra til Madeira, og da han kun kunde tale Norsk, havde han ondt ved at klare sig. I sin Nød traf han en norsk Søkaptajn ved Navn Hals,

som lovede at hjælpe ham. De kunde rejse sammen over Land til Marseille, naar Hanestad vilde betale for dem begge. Hals skulde da nok klare Hotellerne, Billetterne, Fortæringen og Forlystelserne med sin Sprogkundskab. Det blev en dyr Rejse, for Hals vilde rejse paa første Plads. „Vi Nordmænd skal vise, hvad vi er for Karle, og gøre vort Land Ære,“ sagde han. Da de kom til Marseille, var der heller ingen Skibsløjlighed at faa til Madeira. De skiltes nu, da Hals havde moret sig saa længe undervejs, at hans Orlov var udløbet. Hanestad traf imidlertid en anden norsk Kaptajn, der raadede ham til at tage med til Rom, det var ogsaa et godt Sted for brystsyge Folk. Saadan gik det til, at Hanestad kom til Rom. Der havnede han i et Pensionat, hvor ingen forstod ham, og han ikke dem. Han var meget ulykkelig og blev virkelig syg. En tysk Læge, der tilsaa ham, kom ogsaa i Saabyes Hjem og fortalte om sin mærkelige Patient. „Der kann überschnappen“ (Han kan blive sindssyg), sagde Lægen. Det var mere, end Fru Saabyes gode Hjerte kunde bære. Hun lod Hanestad bringe hjem til sig for at pleje ham. Han fik Nielsines Værrelse, saa hun maatte sove paa en Sofa i Spisestuen. Og nu kom Hanestad sig igen. Han blev hos Saabyes i et Par Maaneder, men i den første Tid var han meget tungsindig. Han vilde hellere dø end leve, og da Sygdommen ikke kunde gøre det af med ham, prøvede han paa at fremme den ved at gaa lange Ture, saa han blev svedig, og derefter lægge sig i Skyggen paa en kold Marmorbænk. Det hjalp altsammen ikke noget, da han i Virkeligheden havde et stærkt Helbred. Efterhaanden vendte Livsmodet ogsaa tilbage ved Samlivet med Saabyes. Nielsine læste for ham af Bjørnsons Fortællinger og de norske Kongesagaer, og det optog ham meget. Til sidst fik han Lyst til at se Norge igen, og da det bød sig, at han kunde slaa Følge med en norsk Familie,

forlod han Rom. Siden hørte Saabyes ikke mere til ham.

Fru Saabye skulde gerne have en eller anden at tage sig af. Da hun havde bragt Honoria Dietrichson og Hanestad paa ret Køl, kom Turen til Ludovico. Han var Søn af Saabyes tyske Skomager. Moderen laa syg efter en Barsel, og den treaarige Ludovico gik for Lud og koldt Vand. Den italienske Pige, der skulde passe ham, lod ham gaa uden Bukser, for at han ikke skulde gøre dem vaade. Det var om Vinteren, og Ludovico fik en slem Maveforkølelse. Den tyske Læge fortalte om de daarlige Forhold i Skomagerens Hjem, og saa tog Fru Saabye Ludovico hjem til sig en Maanedes Tid og fik en rask Dreng ud af ham. Da Moderen endelig kom sig og vilde hente sin Dreng, sad Saabyes ved Middagsbordet. „Er du nu ikke rigtig glad ved at komme hjem til Far og Mor?“ spurgte hun. „Erst essen“ (Først spise), sagde Ludovico. —

Inden der skal fortælles om de Landsmænd, Nielsine traf i Rom, maa en gammel finsk Major nævnes. Han hed *Myrberg* og havde deltaget som frivillig baade i Grækenlands og Polens Frihedskrige. Det fortalte han en Del om. Han var saaledes en Nat gaet vild paa Sletten ved Termopylæ, og det kom ham da for i Mørket, at han hvert Øjeblik saa Perserhoveder stikke frem. Efter Afslutningen af den polske Krig traf han engang paa et Værtshus sammen med en østrisk Officer, der pralede af sine Bedrifter. Især havde han udmærket sig i en Fægtning, hvor han havde gjort det af med en kæmpemæssig Modstander efter en voldsom Tvekamp. Da rejste Myrberg sig op i sin fulde Højde og sagde: „Den Modstander var mig“. Østrigeren genkendte ham straks og sank tilbage i Stolen som ved Synet af et Spøgelse.

Det er allerede fortalt, at *Carl Bloch* brugte Saabyes

Pige, Camilla, som Model til „Jairi Datter“. Han var en af Saabyes nærmeste Venner og kom ofte i deres Hjem, da han selv var ugift. Nielsine beskriver ham som en stor, stærkt bygget Mand med et stille, tilbageholdende Væsen. Saabye sagde om ham, at det var en Mand, der forstod at læse sin Bibel, da han efter de faa Ord „Han gik i Møllen“ formede sit Billede af Samson i Filistrenes Vold. Samtidig med dette Billede malede Bloch paa Kong Georgs Bestilling det storslaaede Billede af Herakles, der befrier Prometheus. Nielsine saa det i hans Studie, mens det var under Arbejde. Bloch havde da netop fuldendt Ørnen, der faldt for Herakles' Pil. For at se, hvordan en Ørn døde, købte Bloch en og lod den skyde i Flugten. Idet den dalede, bøjede den Næbbet ned mod Saaret, ligesom den vilde trække Pilen ud. Billedet er et Symbol paa Grækenlands Befrielse. Herakles staar belyst af Morgensolen. Bloch gik hen til Billedet og viste Nielsine, hvor meget Prometheus' Arm var større end Blochs egen. De andre Kunstnere mente, at Prometheus var for mægtig i Forhold til Herakles.

Bloch spiste sammen med flere ugifte Kunstnere paa et Trattoria. Der vankede jævn god Mad og en god Landvin, og Opvarteren var saa godt kendt med Kunstnerne, at han fandt sig i deres Unoder. Naar de f. Eks. ikke syntes, Gaflerne var rene nok, stak de dem igennem Dugen for at rense dem. Hverken Bloch eller de andre var synderlig stive i det italienske Sprog. Men Opvarteren var en Mester i at forstaa deres kejtede Udtryk. En Dag bestilte en af dem Kartoffler. Bloch ønskede det samme og sagde da: „Anche io sono patate“ (Ogsaa jeg er en Kartoffel), i Stedet for „Anche io voglio patate“ (Ogsaa jeg ønsker Kartoffler). „Si, Signore,“ sagde Opvarteren uden at fortrække en Mine. Blochs Fortalelse blev imidlertid ikke glemt af hans Kamme-

rater. Ved Juletræet i den skandinaviske Forening fik han som Gave en meget stor Pakke. Han vikledede mange Lag Papir af og fandt inderst inde en Kartoffel med Paaskrift: „Anche io sono patate“. Der blev ogsaa sunget en Vise, hvor Verset om Bloch lød:

Bloch, som i Aar var saa svinheldig,
 kunde drikke Vin og ryge Schelti,
 næste Aar vi ønske ham til pranso,
 at han maatte spise bare m—
 bare Mad, han rigtig synes om.

(Til Forklaring: Bloch havde lige solgt et Maleri til en høj Pris. Cigari schelti (udsøgte Cigarer) raabte Gadesælgerne med. Pranso: Middagsmad. Manso: Suppekød, som var saa udkogt, at det kun bestod af Trevler).

En Frøken *Sehested*, Søster til General Hegermann-Lindencrones Frue, havde kastet sin Kærlighed paa Nielsine og vilde absolut afholde hendes Fødselsdag. Hun gjorde alle Indkøbene og kom hen til Saabyes med de gode Ting. Hun forestod ogsaa Tilberedelsen af Middagen ved Hjælp af Nielsine og Camilla. Mens det stod paa, var Carl Bloch kommet ind til Saabyes og lod ikke til at ville gaa igen. „Ja,“ sagde Frk. Sehested, „nu er vi færdige og skulde gerne til Bordet.“ „Det kan vi ikke,“ svarede Nielsine, „der er en Visit, Bloch er der.“ „Ja, naturligvis,“ sagde Frøkenen, „det er en Slags Gave til dig, at jeg har inviteret ham.“ Saadan gik det til, at Carl Bloch var Nielsines eneste Gæst den Dag, hun fyldte atten Aar. Baade Saabyes, Frøken Sehested og Bloch havde smaa Gaver til hende; den bedste Gave var dog et Brev fra hendes Mor, som var kommet et Par Dage før, men som de havde gemt for hende til selve Fødselsdagen.

Frøken Sehested vilde gerne spadsere Ture med Niel-

sine og Johannes Saaby. Hun var noget tungsindig. Som Barn var hun blevet tilsidesat af sin Mor og sine Søkende. I flere Aar havde hun nu opholdt sig hos sin Svoger, Generalen, men havde altid paa Følelsen, at Søsteren var alting, hun selv ingenting. For at komme ud af det rejste hun til Rom. Hun sagde til Nielsine: „Havde jeg bare haft 200 Rdl. mere om Aaret at leve af, vilde jeg have taget dig til mig, og vi skulde have blevet sammen altid.“ Saabye var god til at opmuntre hende. Da Familien en Dag kom hjem fra en Tur, var der trukket for Vinduerne. Dør sad Frøken Sehested i Halvmørke og græd. Saabye talte saa godt med hende, at Humøret blev nogenlunde oprettet igen. —

Portrætmaleren *H. Olrik* kom ogsaa hos Saabyes. Blandt hans Børn var de senere kendte Historikere Hans, Axel og Jørgen Olrik. Men han var ene rejst til Rom og længtes meget efter sin Kone og sine Børn. En Dag udtalte han sig indigneret over de romerske Opvartningspiger. De tillod sig Friheder over for Gæsterne, som i København vilde blive betragtet som Frækheder. Alligevel gjorde de det paa en saa naturlig og barnlig Maade, at Brodden blev taget af det. Olrik havde undervejs til Saabyes været inde i et Trattoria for at drikke et Glas Vin. Pigen, der skænkede for ham, lod da uden videre sine Fingre glide gennem hans Haar, idet hun sagde: „*Che belli capello d'oro*“ (hvilket smukt Guldhaar). Da Nielsine var kommet hjem til København med Saabyes i 1865, stod hun Model for Olrik, der brugte hendes Ansigt til en Nymfe paa et Maleri, som skulde til Stockholm paa Udstilling. Til Tak tegnede han den smukke Tegning af hende, som nu er gaaet i Arv til hendes Søn.

Et andet kendt Navn blandt Saabyes Venner var Digteren *Goldschmidt*. En Dag tog Fru Saabye ham ordentlig i Skole. Han havde Aftenen før i Selskab hos Pro-

fessor Munch gjort stærk Kur til Fru Stilling, der havde en svagelig Mand. Bl. a. havde han oplæst en Skildring af Peterskirkens Illumination, hvori han med Henblik paa Fru Stilling havde skrevet: Lysene spejlede sig i hendes fløjlsbrune Øjne.

Een Gang om Ugen spiste en gammel Professor, *F. Chr. Olsen*, til Middag hos Saabyes. Han havde været Rektor i Viborg og var en kendt Litterat. En Datter af ham var gift med Grundtvigs Kapellan, Køster. Da han havde ytret Ønske om at smage en rigtig italiensk Familieret, blev det en Dag bestemt, at Camilla skulde lave en saadan til Middag. Hun lavede da en Grønret, der bestod af Løgskiver, Kartoffelskiver og Tomater. Imellem hvert Lag var der strøet hakket Krusemynte. Det blev sat i et ildfast Fad, overhældt med Spiseolie, igen overstrøet med Krusemynte og derefter bagt i en Time. Retten faldt saaledes ud, at Professor Olsen siden, hvergang han kom til Middag, paa Forhaand spurgte Camilla: „C'e men tuccio?“ (Er der Krusemynte i?). Og han vovede sig ikke til at spise, før han havde faaet Forsikring om det modsatte. Professoren var en fornøjelig gammel Mand og forsvarede altid Nielsine, naar Smaadrillerierne gik ud over hende. Det var netop paa den Tid blevet morsomt at drille hende med, at hun ingen Knoer havde, hendes Hænder var nemlig buttede. „Trøst Dem,“ sagde han, „Venus havde heller ingen Knoer.“ Paa den bekendte græske Statue af Venus fra Milo mangler Armene nemlig.

En anden Husven var den gamle *Grev Tramp*. Naar Nielsine lukkede op for ham, trampede han i Gulvet og sagde: „Nu kan De jo nok høre, hvem der kommer.“ Han fortalte om en, der hed Trampe og gerne vilde af med det sidste e i Navnet. „Det kan nok lade sig gøre,“ sagde Frederik den Syvende, „hvis De kan faa Rump til at tage e'et.“ En Dag havde Tramp været oppe hos

Valdemar Schmidt og set dennes 17 Veste. „Det gør ikke noget, De jævnlig forandrer det ydre,“ sagde Tramp da, „naar De bare ikke forandrer det indre.“ Grev Tramp bestilte et Maleri hos Carl Bloch. Det forestillede en gammel Mand, der stod i en Dør og bød Gæster ind.

I Gesandtskabskapellet kom Nielsine en Dag til at sidde ved Siden af *Prins Frederik af Nør*s Datter under Gudstjenesten. Hun havde den basedowske Syge, det saas især paa hendes udstaaende Øjne. Prinsen af Nør kom hos den tyske protestantiske Præst Goltz, hvem Skandinaverne gik i Kirke hos. Goltz sagde til Saabye, at Prinsen altid havde „Gewissensbisse“ (Samvittighedsnag) for sin Ledelse af Oprøret i 1864 og søgte enhver Lejlighed til at tale Dansk. En Aften kom Saabyes oprørte og i Utide hjem fra et Selskab hos Professor Munchs, hvor Prinsen af Nør havde været til Stede og gjort alt muligt for at indynde sig hos Skandinaverne.

Pastor Goltz vilde ikke bede for Tysklands Vaaben under Krigen, skønt han var tysk Gesandtskabspræst i Rom. Han erklærede, at en stor Del af hans Menighed, og den, der stod hans Hjerter nærmest, var Skandinaver. Saabyes var et Aar indbudt til Julegilde hos Præsten. Nielsine skulde da synge for paa Julesalmen „Vom Himmel hoch da komm ich her“ og generede sig meget derover, men fik det dog gennemført. Engang havde Saabyes inviteret Professor Munch med Familie samt Pastor Goltz til en Aften. Præsten bragte en Gæst med sig, som han gerne vilde gøre bekendt med Skandinaverne. Det var en Ravgysker, der hed *Støcker* og siden blev Hofpræst i Berlin. Han blev begejstret for Frøkenerne Munch, især for den smukke Natalie, og kunde ikke begribe, der fandtes saa elskværdige Folk, som ikke var Tyskere. Senere kom han en Aften hos

Saabyes sammen med Valdemar Schmidt. Da var Støcker meget højt oppe. Danmark var bare et Stykke Tyskland, England egentlig ogsaa. Det vakte ivrig Diskussion, og Bølgerne gik højt. For at dæmpe Gemytterne foreslog Fru Saabye en Selskabsleg. Enhver skulde digte et Vers over nogle opgivne Rim. Schmidt var saa oprørt, at han ikke kunde skrive noget. Fru Saabye digtede over Rimene Mode, rode og Pode.

Saa mange sære Ting er nu paa Mode, England bli'r germansk, og Danmark, stakkels lille Pode; sig mig, hvo kan vel nu af sligt et Virvar ud sig rode, vist ikke den i Aften ingenlunde kløgtige Hr. Schmidt.

Valdemar Schmidt, den senere berømte Professor og Kender af Oldtidens Kunst, var Præstesøn fra Uth og kendte Nielsine fra Børnehjemmet dør. Som ung og som ældre var han bestandig paa Studierejser. Nielsine fortæller følgende om ham i et Brev til sin Mor: „Da Hr. Schmidt Nytaarsaften gik sent hjem fra et Gilde i Foreningen, mærkede han, at der var to Banditter efter ham paa Gaden. Han skyndte sig alt, hvad han kunde, og slap ogsaa lykkelig ind ad sin Gadedør og fik den laaset. Nu hørte han Banditterne dunke paa, uden at det nyttede dem noget. Efter den Tid har han faaet saadan en Skræk i sig, at han altid gaar ud med en Pistol i Lommen. De andre Danske morer sig af den Grund over ham. De véd nemlig, at Pistolen ikke er ladet, det er han alt for distrahit til at huske paa. Men den Historie maa du paa ingen Maade fortælle hjemme i Præstegaarden, da det maaske kan gøre dem ængstelige.“

Saabyes gik gerne i Kirke hos Pastor Goltz. Men det var en særlig Oplevelse for dem, naar der en sjælden Gang blev prædiket paa et af de nordiske Sprog af

en tilrejsende Præst. En dansk teologisk Kandidat, *E. Schebel*, opholdt sig en Tid i Rom. Dør blev han syg og kom naturligvis under Fru Saabyes Pleje. Igen maatte Nielsine afstaa sit Værelse og flytte ind i Spise-stuen. Da Schebel kom sig, afholdt han en dansk Gudstjeneste i Kapellet paa Kapitol. Nielsine var med til at skrive danske Salmer af, for der var for faa Salmebøger til Kirkebrug. Johannes Saabye fik Lov til at komme med. Da de skulde af Sted, var Drengen blevet væk. De fandt ham endelig i Sengen, hvor han vilde sove først for at holde sig vaagen under Aften-gudstjenesten. Det var Schebel, der en Aften kom ind til Saabyes med Underretningen om, at Dannevirke var rømmet. Baade det og Krigen i det hele taget op-tog Sindene meget mellem Skandinaverne i Rom. En tysk Litterat, *Wirtz*, der kom hos Saabyes, var oprørt paa sit eget Land for Krigens Skyld. Han havde lært sig Dansk for at læse „Hjortens Flugt“. En rig Fru Gronelius, der var Holstener, holdt Salon i Rom. Hun havde givet 1000 Mark til Oprørerne i Slesvig. En Dag var *Wirtz* inviteret til Selskab hos hende. Han kom op til Saabyes og beklagede sig over, at han ikke var „salonfähig“. Saabye gav ham da Undervisning i „Takt og Tone“. Bagefter gik der Ry af, at *Wirtz* trods den gode Undervisning aldrig havde blameret sig saa grundigt som i Fru Gronelius' Salon.

Om Billedhugger *Saabye* og hans Kone er der i det foregaaende sagt en Del. Nielsine bliver i sine Breve aldrig træt af at udtrykke sin Hengivenhed for dem. De var venlige, livlige, interesserede og dybt religiøse Mennesker. Hver Morgen læste Fru Saabye et Kapitel af det gamle Testamente for hele Husstanden som en Slags Morgenandagt. Saabye arbejdede flittigt i sit Studie i Kælderen. Om Formiddagen læste Fru Saabye

jævnlig for ham under Arbejdet. Han udførte bl. a. dør sin smukke Gruppe „Adam og Eva“.

Disse spredte Træk fra Nielsines „Romerbreve“ giver et Indtryk af, hvad Aarene i Rom betød for hendes Udvikling. De kunde suppleres til mere end det dobbelte, men vi maa standse her og til Slut gengive et enkelt af hendes Breve som Prøve paa, hvordan hun skrev til sin Mor.

Roma, den 6. Marts 1864.

Min elskede Moder.

Tusind Tak for dit kære Brev, som jeg har modtaget i Dag, saa det har været længe undervejs. Det har været mig en lang Ventetid, og det har været en tung Tid for os alle. De første Dage i Februar var skrækkelige. Vi fik kun tyske Aviser, der meddelte, at Dannevirke var rømmet, vort Folk slaæet ved Oversø og Dybbøl, Oprør i København, Karl den Femtende sat paa Danmarks Trone og Kristian den Niende flygtet til England. Gud ske Lov, at det dog ikke var sandt altsammen. Tyskerne hoverer stadig og begynder deres Artikler i Bladene med „Bravour der deutschen Truppen“, men jeg synes, at de aldrig har haft Aarsag til at skamme sig mere, at sende Prøjsere, Østrigere, Kroater og Gud maa vide hvor mange forskellige Nationer op mod det lille Danmark, der paa Kortet ser ud som en Myre ved Siden af det store Tyskland. Og naar man saa betænker al den Blodskyld, som de dynger paa deres Hoveder. Ja, jeg vilde ikke for alt i Verden være Tysker. Og hvor det er sørgeligt, at det dyre Menneskeblod maa flyde for Medmenneskers og Medkristnes Haand. Vor Herre se i Naade til os alle og hjælpe os snart ud deraf. Der bliver vel nu gjort alt muligt hjemme for at hjælpe Soldaterne og deres efterladte. Du skriver, at I har travlt med Arbejde for dem. Jeg er desværre saa langt

borte, at jeg ikke kan hjælpe paa den Maade, men da der her blandt de danske i Rom sker en Indsamling af Penge, har jeg givet en Scudo, omtrent to Daler. Jeg er bange for, du synes, det er for lidt, men da der desværre ingen Udsigt er til Krigens Ende, faar jeg maa-ske Lejlighed til at give mere. Hvis ikke, saa kan du give af de Penge, jeg har hjemme, saa snart du finder Lejlighed dertil. Paa en Maade har jeg dog ogsaa arbejdet lidt med Hænderne. Den unge norske Teolog Christoffer Bruun er rejst hjem for som Soldat i en norsk Hær at kæmpe for gamle Danmark, eller hvis den ikke kommer med, at gaa frivillig under Dannebrog, og til ham har jeg strikket et Par Strømper. Jeg selv har det alt for godt, naar jeg sammenligner mig med jer derhjemme, der ser al Sorgen og Nøden. Er det længe siden, du hørte fra Familien ude i Vester-egnen og om dem, som er med i Krigen. Jeg ved ikke engang hvormange, kun Mads Peder fra Paabøl og Mette Maries Mand. Hvis der er flere med, saa fortæl mig det, jeg vil saa gerne vide Besked om alt. Der yntes ogsaa saa smaat om, at der vil blive Uroligheder her i Rom. For fjorten Dage siden blev der lagt to Bomber i en Boghandlers Butik, fordi han er meget paveligsindet. Der fortælles ogsaa, Nationalkomiteen vil sende Billetter til de fremmede, at de skal forlade Rom, men vi har ikke mærket noget dertil. For to Dage siden skal der have fundet et Slagsmaal Sted mellem franske og romerske Soldater, hvorved 15 Mennesker kom til Skade. Men det er kun noget, vi har hørt. Vi har ikke selv set det, saa du maa paa ingen Maade ængstes for mig. —

Her i Huset er der foregaaet en Del Forandringer, siden jeg skrev sidst. Johannes's Amme, som var rejst til Florens med en amerikansk Familie, kom tilbage Søndagen den 21. Februar. Og da hun betragter Saa-

byes Hus som et Hotel, hvor hun kan opslaa sin Bolig efter Behag, saa kom hun her til Spisetiderne og sov her om Natten. Den øvrige Tid gik hun omkring i Byen for at søge en Ammeplads. Nu syntes Fru Saabye, at hun dog kunde gøre lidt Nytte for Føden, og da Forningens Bibliotekar Hr. Dietrichson og Kone begge laa syge, tog Fru Saabye sin lille Guddatter Honoria herhen og bad Ammen spadsere med hende. Det gjorde hun ogsaa et Par Dage. Men saa begyndte hun at faa Længsel efter sine egne Børn og fik sendt Bud efter sin Mand, at han skulde komme og hente hende. Han kom ogsaa, og de vilde gøre nogle Indkøb, inden de rejste. Da man faar alting billigst i Jøde kvarteret, vilde hun gaa derhen. Der havde jeg endnu ikke været og gik med tillige med Johannes. Men det var et ynkeligt Syn, lange, smalle, mørke Gader med Butik ved Butik, den ene mere smudsig end den anden. Baade Mænd og Kvinder sad paa Gaden ved deres Arbejde, og hvor vi kom forbi, stirrede de med begærlige Blikke paa os. Nogle trak os i Armene. Andre raabte efter os: „Køb hos mig, ikke hos ham, hans Kram duer ikke.“ Men nok om det. Om Eftermiddagen bad vor Pige om at gaa ud, hun skulde søge sig en Plads til 15. Marts. Hun fik en at tiltræde straks, og skønt Saabye forbød hende det, gik hun sin Vej uden videre. Samme Dag rejste Ammen og hendes Mand, og vi var nu uden Hjælp i Huset og med et Barn mere. Lille Johannes og jeg maatte nu ud at søge en Pige og fandt ogsaa vor forrige Pige, Camilla, som lovede at komme Dagen efter. Hun er nu kommet, og alt gaar sin rolige Gang igen. — Da jeg sidst skrev, var det Vinter, men nu er Foraaret begyndt. Det er straalende Solskin, og Violer, Anemoner og Krokus titter frem af Jorden. Ja, Naturen er dejlig, evig ung og ny og dog den samme. Naar vi blot saa paa den med de rette Øjne, maatte vi kunne se os

glade; thi han, som klæder Græs og Blomster paa Marken, holder ogsaa Landes og Folkeslags Ve og Vel i sin Haand lige saa godt som det enkelte Menneskes. — Det var jo rart, kære Moder, at du har hørt fra mig gennem Professor Olsen. Jeg havde aldrig drømt om, at der ad den Vej kunde komme en Hilsen til Uth. Jeg vilde ønske, at du havde truffet den gamle Professor selv og var kommet til at tale med ham, han er saa elskværdig og rar. — Jeg maa dog huske at fortælle dig, at Hr. Saabye har faaet en ny Bestilling. Han har modelleret Adam og Eva efter Uddrivelsen af Paradiset. Den er nu bleven bestilt til at udføres i Bronze, men meget mindre, omtrent af en Alens Højde. Det er en Grev Knuth til Knuthenborg, som har købt den, og han giver 1500 Daler for den. Det er en rigtig smuk Gruppe. Adam vandrer frem med bøjet Hoved, og Eva følger ham. Den ene Haand lægger hun paa hans Skulder, med den anden holder hun fast i hans, og saa ser hun sig tilbage til det tabte Paradis.

Nu maa jeg holde op for denne Gang, ihvor gerne jeg end vilde blive ved endnu længere. Jeg vilde ønske, jeg kunde skrive saa smaat som du, da kunde der staa mere paa Papiret. Sidste Gang havde du sparet paa Papiret. Det skulde du ellers ikke gøre nu, da Postgangen er saa langsom. Give Gud, at der intet ondt maatte ske, førend du modtager dette Brev. Vorherre holde sin Haand over gamle Danmark i Nødens Tid. — Hils alle kære, navnlig Grevinden. Gud ske Lov, at hun er rask igen. Levvel, min egen velsignede Moder, bed for dit Barn i det fjerne, Vorherre være med dig og eder alle

din Nielsine.

SKIFTENDE KAAR.

Nielsines Barndom og hendes tre Aar i Rom ligger klart belyst. Hun vilde selv gerne tale derom, og de efterladte Breve og Optegnelser gør det let for os at følge hendes Udvikling og Oplevelser i langt højere Grad, end vi kan faa Plads til at gengive paa denne Mindebogs begrænsede Sidel. Noget anderledes stiller Forholdene sig, naar vi kommer til det følgende Tiaar. Det var sjældnere, hun indlod sig paa at tale om den Tid, saa det er kun spredte Oplysninger, vi har fra hende selv. Hun har haft Vanskelighed ved at finde sig til rette i Livet, først og fremmest ved at finde den Plads, som hendes Evner og Udvikling krævede. De snævre Forhold, hun kom ind under, tilfredsstillede hende ikke. Og indre Anfægtelser gjorde ikke Sagen lettere. Gennem Breve til hende fra dette Tidsrum og ad anden Vej har vi faaet Indblik i forskellige Forhold, som har medvirket til at gøre disse Aar svære for hende. Men da hun selv søgte at glemme det, kan vi kun handle i hendes Aand ved at give et kort, ydre Rids af hendes Liv fra det tyvende til det tredivte Aar.

Da Nielsine i Foraaret 1865 kom hjem fra Rom, maatte hun naturligvis først og fremmest gense sin Mor. Hun kom til Børnehjemmet i Uth, ladet med Indtryk og Oplevelser, en straalende ung Pige, som det nok var værd at se og høre paa. Ollriks Tegning, som er gengivet her i Bogen, viser os hende paa denne Tid,

NIELSINE MADSEN,
tegnat 1865 af H. Olrik.

og der er nok af baade skriftlige og mundtlige Vidnesbyrd om, hvor indtagende og fængslende hun har været. Hvilken Glæde det har været for hendes Mor at komme til Boller, til Præstegaardene i Tyrsted og Skjolde, til Familien i Vinten-Enner Skole og til Familien ude i Vesteregnet med sin berejste Datter, kan man let nok forestille sig.

Fru Saabye var imidlertid svagelig af Helbred, hun havde nu to Børn, Johannes og Poul, der skulde passes, og hun kunde derfor ikke slippe Nielsine, der var blevet knyttet saa inderligt til Familien under Opholdet i Rom. Trods sin Hengivenhed for Saabyes blev Nielsine dog kun nogle Maaneder hos dem i København. Hun kunde ikke se bort fra sin egen Fremtid, men sagde sin Plads op og kom paa *Kolds* Højskole i Dalum. Hun tænkte paa at uddanne sig til Lærerinde for Børn. Et noget bittert Brev fra Fru Saabye bebrejdede Nielsine, at hun ikke vilde blive hos dem altid, at hun ikke vedblivende vilde fortælle Johannes Historier og siden hans Børn. Uoverensstemmelsen varede dog ikke ret længe. Og efter Fru Saabyes snart paafølgende Død modtog Nielsine baade Mindegaver og venlige Breve fra Saabye selv.

Aanden paa *Kolds* Højskole var i god Overensstemmelse med den, Nielsine kendte fra sin Mors Venskab med Birkedal, med Livet i Skjolde Præstegaard, hvor hun havde boet under sin Konfirmationsforberedelse, og med Livet paa Hjarnø og i Vinten-Enner Skole, hvor hun havde modtaget god Paavirkning af sin Farbror, den udmærkede Lærer Jens Videbæk Madsen. Hun fik et rigt Udbytte af *Kolds* ejendommelige og beaandede Foredrag, men var ikke blind for de kantede Sider ved hans Personlighed.

Paa Højskolen skulde der naturligvis spises paa god gammel Bondemaner. Der var to Spiseborde til Ele-

verne, og paa hvert Bord stod der om Morgenens et stort Fad Mælkegrød, som Pigerne maatte lange til i Fællesskab. En Morgen laa der en død Mus og svømmede i det ene Fad. Den var sluppet ind før Eleverne og var kommet galt fra at lange til Fadet. Naturligvis kunde Pigerne ikke rigtig forlige sig med Synet af Musen, men tøvede med at faa Skeerne i Gang. Pigerne ved det andet Bord hoverede og gav sig i Lag med deres Mælkegrød. Men da de naaede Bunden af Fadet, laa der ogsaa en druknet Mus. Nu hoverede de ikke længer, men fik travlt med at komme ud.

Nielsines gode Kundskaber, som hun væsentligt havde erhvervet sig ved selvstændig Læsning, fik nu en Slags Skolestempel, og fra 1866—69 blev hun Privatlærerinde hos en Proprietær Olsen i *Gramrode*. Der var vist to Døtre og en Søn, Frede, der siden faldt i Boerkrigen. Saa vidt vi kan skønne, underviste hun ogsaa andre Børn der i Gaarden, blandt andre en lille Dreng, der hed Niels Kristian, og som var slem til at prale. En Dag fortalte han sin Lærerinde, at han kunde svømme over Vejle Fjord. „Sikke noget Snak, Niels Kristian,“ sagde Nielsine, „det kan du jo slet ikke.“ „Kan jeg ikke, saa kan vor Hund,“ paastod Drengen. En Dag skulde han stave i sin Bog: Sine slaar Mælken ned i Sien. Da han møjsommeligt havde stavet de tre første Ord, udbød han: „Hvad, vil hun sla Mælken!“ At Nielsine som gammel Kone huskede og morede sig over saadanne Smaatræk, viser hendes aabne Øjne for Børn og deres Pudsigheder.

Ellers er der ikke meget at sige om de tre Aar i *Gramrode*. Nielsine deltog som „Jomfru“ i det selskabelige Liv paa Egnens Proprietærgaarde bl. a. paa Kauben. Der skulde hun engang med til et Julegilde, men havde faaet Frost i Hænderne. En Veninde gav hende det gode Raad, at hun skulde smøre Hænderne

ind i grøn Sæbe og holde dem i længere Tid nær til Ilden. Det gjorde hun ogsaa med det Resultat, at Hænderne blev hudløse, og da hun kom til Julegildet og skulde hilse paa Folk, var hun lige ved at skrike af Smerte, hver Gang hun maatte give en Haanden. Men siden den Tid fik hun aldrig mere Frost i Hænderne, saa Midlet var krabat.

Vrigsted Højskole blev nu Nielsines egentlige Hjem. Den gamle Grevinde Frijs paa Boller var død og Børnehjemmet i Uth ophævet. Nielsines Mor fik en aarlig Erkendtlighedsgave paa 100 Kr. af Grevskabet og flyttede til Vrigsted, hvor Maltesen havde oprettet sin Højskole. Han havde giftet sig med Gerhardine Jørgensen, et af Plejebørnene fra Uth, og den af dem, der stod Marie Madsens Hjerte nærmest. Gerhardine blev gift ganske ung, knap sytten Aar gammel, og dels for hendes Skyld, dels for Maltesens, der ogsaa stod Marie Madsen meget nær, tog hun Ophold hos dem og støttede den unge „Højskolemoder“ med sin Erfaring og Dygtighed. Der fik hun Navnet „Bedste“, som siden blev hendes Kendingsnavn i vide Kredse. Hvad hun kom til at betyde for Højskolen i Vrigsted, hvor hun efter Gerhardines tidlige Død styrede Huset i flere Aar, er et Kapitel for sig, som her lige skal berøres. Hun var som en Mor for Maltesens Børneflokk. De følte sig knyttet til hende med en inderlig Kærlighed, der i fuldt Maal blev gengældt. Nielsine kaldte de „Moster“, og hendes Besøg i Vrigsted var til lige Glæde for „Bedste“ og Børnene.

Da „Bedste“ maatte forlade Uth, fik Nielsine igen Brev fra sin moderlige Veninde Fru Saabye. Det gik ud paa, at Fru Saabye vilde skaffe „Bedste“ ind paa Vartov, hvis Nielsine vilde tage Plads hos Saabyes paa ny. Paa den Maade kunde Mor og Datter følges ad til København og blive i hinandens Nærhed. „Bedste“

følte sig dog for virkelysten til at „gaa i Kloster“. Nielsine maatte derfor endnu engang bedrøve Fru Saabye med et Afslag.

Efter Fru Saabyes Død bad Saabye selv Nielsine komme til København for at tage sig af hans Hus og Børn. Saa vidt vi kan skønne, var det endnu sværere for hende at sige nej denne Gang. Først i Efteraaret 1869 bekvemmede hun sig til at bryde op fra Gramrode og tage mod en Plads hos den gamle *Kommandør F. A. Paludan* i København.

Kommandør Paludan er kendt som Fører af Linieskibet „Kristian den Ottende“ under den ulykkelige Af-fære i Ekernførde Fjord 1849. Da Nielsine kom i Huset hos ham, var han en Mand paa henved 80 Aar, ret velhavende, men enlig stillet og svagelig. Der var Tjener, Husbestyrerinde og Pige foruden Nielsine, hvis Arbejde især var at læse op for Kommandøren eller underholde ham paa anden Maade samt følge ham i Selskab eller Besøg hos Familie og Venner. Det var en ny Opgave for Nielsine, og den passede hende godt. Hun læste gammelt og nyt for Kommandøren, Bøger og Blade, og fik derigennem ikke alene sin egen Læselyst tilfredsstillet, men ogsaa en Øvelse i at læse op, som siden blev til Glæde for mange. Hun læste paa en egen stilfærdig, men levende Maade. At den gamle Kommandør i 1870 med særlig Interesse fulgte Bladenes Efterretninger om den tysk-franske Krig, kan man nok forstaa. Han haabede som saa mange danske, at Tyskerne skulde faa Gengæld for 1864, men maatte lide den ene bitre Skuffelse efter den anden. Nielsine kunde ikke læse for ham om Franskmændenes Nederlag uden at græde.

Saa godt som hver Søndag havde Nielsine Lejlighed til at gaa i Vartov for at høre Grundtvig. Og hun forsømte sjældent Lejligheden. I flere af sine Breve til

„Bedste“ gengiver hun Indholdet af Grundtvigs Prædikener. Han stod for hende som den største Aand, hun havde mødt, og hun blev aldrig træt af at udtrykke sin Glæde over Salmesangen i Vartov.

Den gamle Kommandør kunde ikke længer taale at gaa i Teatret. Han sendte derfor jævnlig Nielsine i sit Sted. Paa det kongelige Teater saa hun f. Eks. nogle af Bjørnsons og Ibsens første Skuespil. Især „Kongsemnerne“ gjorde et dybt Indtryk paa hende. Foredrag og Koncerter fik hun ogsaa Lejlighed til at overvære, saa Aarene i København i høj Grad tjente til at danne og udvikle hendes Aand. De var som en Fortsættelse af Aarene i Rom.

Det er en Selvfølge, at Nielsine ofte kom i Saabyes Hus, hvor hun blev betragtet som en kær Slægtning. Saabye var gift paany, og hans anden Hustru blev ogsaa Nielsines moderlige Veninde. Hendes kæreste Tilflugtssted blev dog Kaptajn Hansens Hjem. Fru Kaptajn Hansen var Søster til Saabyes første Kone og stod i et inderligt Venskabsforhold til Nielsine. De Hjem, Kommandøren førte Nielsine ind i, var ret fornemme, mest højt staaende Officerers. Hun blev altid modtaget med Venlighed som den gamle Kommandørs Selskabsdame, men følte sig dog noget fremmed, som ikke sært var. Underholdningen drejede sig især om Hoffet og lignende Emner, som Nielsine ikke høstede videre Udbytte af, og der blev viet den gode Mad stor Interesse. I Kommandørens eget Hjem kom der en Del unge Slægtninge, som hun havde Glæde af at stifte Bekendtskab med. En af dem var den senere Slotsgartner paa Rosenborg, Frederik Paludan, der blev hendes gode Ven.

Hos Saabyes traf Nielsine flere af Tidens Kunstnere. Nogle af dem havde hun allerede truffet i Rom. Og paa Gaden saa hun kendte Personer som Fru Heiberg

og *H. C. Andersen*. Om den sidste hørte hun en lille Anekdote af en Fru Kaufmann, der i sine unge Dage havde været en kendt Sangerinde. Hun rejste engang i Dagvogn sammen med *H. C. Andersen*. Han kunde paa ingen Maade taale Træk, og Vinduerne i Vognen skulde derfor holdes lukkede, skønt Vejret ellers var godt. Til sidst kunde Fru Kaufmann næsten ikke aabne i den tillukkede Vogn. Hun aabnede da et Vindue og sagde: „Undskyld, kære Andersen, jeg føler Lyst til at synge om Kap med Lærkerne.“ Og nu sang hun saa dejligt, at *H. C. Andersen* helt glemte det aabne Vindueimens.

Kommandør Paludan døde den 3. Jan. 1872. Nielsine var kommet til at holde af den gamle, finttænkende Mand og sørgede meget over ham. Da hans Arvinger holdt Skifte, gav de Nielsine 200 Rigsdaler, en smuk Mahogni Kommode, to Sølvlysestager, et Maleri og flere Smaating til Erindring om ham. I et Brev, der fulgte med Pengebeløbet, skrev de bl. a. „Idet vi meddeler Dem ovenstaaende, undlader vi ikke at gentage vor personligt Tak til Dem for den Omhu for vor afdøde Slægtning, som De stedse har vist under Udøvelsen af de ofte besværlige Pligter, der paahvilede Dem, medens De var i hans Hus.“

Mens Nielsine saa sig om efter en ny Stilling, opholdt hun sig i Kaptajn Hansens gæstfri Hjem. Det varede en Maanedes Tid. Da fik hun Plads hos en *Kommandør Gottlieb*, hvor hun især skulde være til Selskab og Opmuntring for den svagelige Frue. Det var et stilfuldt Hjem med Tjener og to Piger foruden Nielsine. Der var imidlertid saa lidt at gøre, at Nielsine næsten følte sig overflødig, og da Fruens Helbred blev bedre i Sommerens Løb, sagde Nielsine sin Plads op til Efteraaret. Hun vilde gerne være mere selvstændig nu. „Jeg har tænkt paa flere Ting,“ skriver hun til sin Mor,

„f. Eks. at komme et Sted, hvor jeg kunde lære Hus- holdning uden Betaling og saa siden søge Plads som Husbestyrerinde. Jeg har ogsaa for fuldt Alvor tænkt paa, dersom du var træt af at have med Smaabørnene i Vrigsted at gøre, om jeg ikke skulde lære Modepynt, saa kunde vi to slaa os ned sammen, enten i Sønder Omme eller et andet kendt Sted i Jylland, og der prøve at slaa os igennem.“

„Bedste“ var imidlertid ikke træt af Smaabørnene i Vrigsted. Hun blev der i 16 Aar. Nielsine forlod da København og oprettede en Syskole i *Barrit* for at være i Nærheden af sin Mor. Hun havde stor Sans for al Slags Haandarbejde og behøvede ikke videre Uddan- nelse deri for at undervise. Hvordan Syskolen gik, kan vi ikke sige stort om, bare at det var en trang Levevej for Nielsine. Alligevel holdt hun ud i tre Aar, kun af- brudt af en Sommer, da hun var Lærerinde paa Vrig- sted Højskole. Af hendes Omgangsvener fra Barrit- tiden kan nævnes Provst Paludan i Raarup og Familien Kjær paa Rand Gaard. Paa den Tid fik hun Tilbud om en ny Rejse til Italien. Det var fra den kendte Højskole- mand *Gotfred Rode* og hans Kone Margrethe, født Leh- mann, som Nielsine havde sfiftet Bekendtskab med paa Boller i fjorten Aars Alderen. De agtede sig til Rom for en Vinter og vilde have deres to Sønner med, Helge og Ove Rode, der dengang var henholdsvis 6 og 3 Aar. Det skulde være Nielsines Opgave at tage sig af de to Dreng, ligesom hun tidligere havde taget sig af Saa- byes, og det har sikkert kostet hende tunge Overvejelser at afslaa Tilbudet. Hvorfor hun gjorde det, staar os ikke rigtig klart. Men Tanken paa hendes Fremtid, som en ny Italiensrejse vilde gøre endnu mere usikker, har rimeligvis været medvirkende til hendes Afslag.

Lærerindevirksomheden paa Vrigsted Højskole gav Nielsine fornyet Lyst til at gaa denne Vej. I Foraaret

1877 opgav hun sin Syskole i Barrit og drog til *Galtrup* paa Mors som Elev paa Sommerskolen der. Poulsen Dal havde et godt Navn i Højskolekredse, og Nielsine fik Glæde af sit Ophold hos ham. Fra Galtrup kom hun til Hatting ved Horsens som Huslærerinde paa Gaarden *Østerhaab* hos Proprietær Søren Winther. Han var gift med Mariane, født Christensen, Nielsines Barndomsveninde fra Uth og Datter af Sognefogden der. Nielsine blev i hened to Aar paa Østerhaab og befandt sig godt hos de venlige Folk, hvor hun underviste den ældste Søn, Anders, og vist ogsaa Datteren Marie. Baade disse to og de yngre Søskende, Agnes og Christian Winther, bevarede siden Nielsine i et venligt Minde, hvad hun jævnlig fik Bevis for.

I 1879 blev der oprettet en Poge- og Haandgernings-skole i *Hatting By*. Nielsine fik Embedet og havde nu endelig fast Grund under Fødderne. Lønnen var foruden fri Bolig og 50 Kr. til Brændsel 200 Kr. af Kommunekassen, 1 Kr. aarligt af hvert Barn i Pogeskolen, 1 Kr. maanedligt og 1 Kr. i Indskrivningspenge af hvert Barn i Haandgerningsskolen. Efter vor Tids Forhold var Lønnen kun ringe, men baade den Tid og Nielsine var nøjsomme. Hun tog fat paa sin Gerning med Liv og Lyst, og da hun baade forstod Børn og holdt af Børn, bar hendes Arbejde god Frugt.

En Dag kom der en omvandrende italiensk Spillemand til Hatting Skole og spillede for Børnene. Det var en Oplevelse baade for dem og Nielsine. Hun kunde tale med ham, hvad der naturligvis fik Børnene til at sætte store Øjne. Efter Skoletid kom Spillemanden igen og vilde gerne have en Samtale med Nielsine. Der var noget, han maatte have en Forklaring paa. „Før jeg rejste fra Italien,“ sagde han, „velsignede Præsten mig og formanede mig til at vogte paa min Tro, naar jeg kom ud blandt Hedninger. Men hvordan hænger

det sammen med jeres Hedningskab? Der er Kirker med Kors paa overalt i Danmark, og De, Frøken, har et Sølvkors paa Brystet. Tror De da ikke paa Jomfru Marie og de store Helgener?“ — „Jeg tror, de har levet og været fromme Mennesker, men jeg beder ikke til dem,“ sagde Nielsine. — De talte videre sammen om det. Til sidst sagde Spillemanden: „Farvel, Frøken; jeg haaber, vi engang mødes i Paradiset.“ —

Uden for Skolen blev Nielsine Midtpunktet i en livlig og opvakt Ungdomskreds. De samledes om Oplæsning og Leg, spillede Dilettantkomedie og foretog Udflugter. Hun kom meget i Pastor Holms og Lærer Clausens Hjem, hos Sognefogden Jens Peter Bie og Gaardmand Ole Hansen. Hos den sidstnævnte blev der spillet Whist, en Aften med det Resultat, at Ole Hansen blev „Store Slem“ i sin egen „Grand“. Det var samme Ole Hansen, der engang henvendte sig til Nielsine angaaende et indviklet juridisk Spørgsmaal, som han ikke kunde klare, skønt han havde „kastet op“ i tre Lovbøger. Hans Tro paa Nielsines Klogskab var ikke ringe. „Det er en farlig Pige, hun kan læse Skrift uden at se den,“ sagde han en Gang. Det kom af, at Lærer Clausen havde talt med Nielsine om Folketællingslisten. „Jeg forstaar ikke, hvad „Piloust“ skal betyde,“ sagde Clausen. „Naar vi faar Listen tilbage fra Amtet, er Tallet for i Fjor trukket fra Tallet for i Aar, og saa staar der „Piloust“. — „Det kan jeg forklare uden at se Listen,“ sagde Nielsine; „der staar ikke „Piloust“, men „Tilvækst“.

Det blev snart i Sognefogdens Hjem, at Nielsine befandt sig allerbedst. Hans Gaard laa lidt Øst for Hattings By, og hans Datter, Stine, og de fire Sønner, Niels, Laurs, Christian og Rasmus, blev hendes nærmeste Venner. Blandt dem var det igen Laurs Bie, som hun aandeligt og hjerteligt følte sig mest knyttet til. Det er

hendes eget Udtryk i en Optegnelse om den Tid. Og hun tilføjer: „Den 1. Aug. 1880 lovede vi hinanden at følges ad gennem Livet. Det var i Hatting Skole en Aftenstund, og lille Elisabeth Maltesen fra Vrigsted, der var i Besøg hos mig, blev sovende Vidne dertil. Laurs var 6^{1/2} Aar yngre end jeg og skønt af et barnligt Sindelag i mange Maader mere dybtænkende end jeg, der med min hurtigere Opfattelse ikke var saa grundig som han.“

Nielsine var dengang lige ved 35 Aar, Laurs Bie 28. Han var født i Hatting den 31. Jan. 1852, havde aftjent sin Værnepligt som Dragon i Aarhus, havde været paa Vallekilde Højskole og Tune Landbrugsskole og som Karl i en Gaard paa Samsø. Han var en stiltfærdig Karl, sindig af Natur, men aaben. Det var især Trier paa Vallekilde, der havde præget ham. Ogsaa Pastor Engberg, der en Tid var Kapellan i Hatting, havde Betydning for ham og blev knyttet til ham i et Venskab, der varede Livet ud.

Den 1. April 1882 holdt Laurs og Nielsine Bryllup i Sognefogdens Gaard under stor Deltagelse af Slægt og Venner. De blev viet af Pastor Holm, og baade han og Lærer Clausen skrev Sange til Festen. Dermed var Nielsines Lærerindevirksomhed i Hatting forbi. Den 3. April flyttede hun med Laurs ind i deres ny Hjem paa Hornborg Mark, den lille Gaard, der blev kendt paa Egnen som „Bikuben“.

I „BIKUBEN“.

Det var et Husmandssted, Laurs Bie havde købt af Jens Eriksen. Det ligger ved Vejen fra Hornborg til Flemming, omtrent midt mellem de to Byer. Hornborg Bæk danner Skel mod Syd, Vejen mod Vest, Flemming Dige mod Nord. Et Par Aar efter købte Laurs Bie af Jakob Bjerre en Jordlod Øst for sin Ejendom. Han fik nu over 1 Td. Hartkorn og var Gaardmand. Bygningerne var kun smaa og gamle, et Krumherv og mod Øst et lille 3 Fags Hus, altsammen af Bindingsværk og med Straatag. Sydgavlen paa det vestre Hus bugtede sig fælt ud og ind, og gamle Rasmus Daugaard sagde, at den Gavl næppe stod en Vinter over. Den stod dog til 1916, da den blev erstattet af en Port. Det lille østre Hus blev revet ned, og der kom et nyt og større i Stedet, som gav Plads til Ko-, Heste- og Svine-stald. Møddingen, der havde ligget i Gaarden, blev

flyttet udenfor. Af Have var der kun et gammelt, kroget Æbletræ, en Tjørnebusk og nogle Popler ved Vejen. Laurs og Nielsine vilde have en rigtig Have. De plantede en Del Frugttræer samt Jordbær og Rhabarber, der var ret ukendte dengang, omgav det hele med en Tjørnehæk og et Læbælte af Syrener, Birk, Elm og Ask. Ved Stuehusets Indretning blev der ikke foretaget store Forandringer. Dog lod Laurs det rundbuede Loftsvindue anbringe over Døren.

For Nielsine maa det have været en stor Forandring at blive Husmandskone. Før sit Ægteskab havde hun f. Eks. aldrig malket en Ko. Nu stod der fire i Stalden, og dem skulde hun malke tre Gange om Dagen. Men hun tog fat med et godt Mod, selv om Laurs Bies landbrugskyndige Familie vel nok af og til rystede paa Hovedet ad hende. Hun passede Hus og Have, gik med i Marken, kærnede Smør, bryggede og bagte, skaanede sig i det hele taget ikke. Trods det ny og uvante Arbejde fik hun endda Tid til i sit første Ægteskabsaar at holde en Slags privat Pogeskole for Børn, der endnu ikke var skolepligtige. Blandt dem var Sadelmagerens Bine, der en Dag fik til Opgave at skrive paa sin Tavle alle de Dyr, hun kendte. Det blev da til: Moppe, Perle, Pasop, Trofast og Missekatten.

Denne Skole maatte hun afslutte, da hun den 1. Febr. 1883 fødte Sønnen Jens Peter Bie. Der var mødt nogle venlige Nabokoner for at være til Hjælp, og ind imellem Veerne læste Nielsine højt for dem af Holbergs „Barselstuen“. Den gamle Sognefoged i Hatting var stolt over, at Sønnen skulde nævnes op efter ham. Paa selve Daabsdagen fik han dog en Ærgrelse. I .C. Christensen, dengang Lærer i Nabobyen Vrøding, var med til Barselgildet med Kone og Børn. Den gamle Sognefoged spurgte da I. C.s ældste Søn Peder: „Hvad er du for en Karl?“ „A er Venstremand, og det er min

Far ogsaa," sagde Drengen. Det var som en Brand i Næsen paa den gamle Højremand.

Den 26. Juli 1885 blev Familien forøget med Datteren Marie. Det var en Søndag, og Nielsine gik ude i Haven, da Veerne begyndte. I det samme ringede Kirkeklokken oppe i Hornborg til Gudstjeneste. Denne Gang citerede Nielsine ikke Holberg, men Blicher:

De Pust begynt ved Kjerketie,
da di had ringed sammen.

Ved det ny Barselgilde blev der danset, saa Gulvtræerne i Sovekammeret gav efter og sank et Par Tommer. I. C.s Søn Peder og den jævnaldrende Jakob Videbæk fra Uldum morede sig ved hele Eftermiddagen at løbe frem og tilbage mellem Gaarden og Præstebroen med en lille tohjulet Trillevogn, lavet af en Træspyttebakke, til Køretøjet var slidt helt i Stykker. Laurs Bie morede sig ikke mindre, da Gaardens tidligere Ejer, Jens Eriksen, kom midt under Gildet og vilde hente Hakkelsekoppen i Stalden. Han havde nu købt en ny Ejendom og vilde have den Smule Hakkelsekop, som han for tre Aar tilbage havde efterladt i „Bikuben“.

Laurs og Nielsine havde det smaat med Velstand i de første Aaringer. Og der stødte Uheld til. De mistede f. Eks. deres eneste Hest, en Følhoppe, der døde ved Føllets Fødsel. Føllet kom i Rasmus Bies Eje og blev den mest edderspændte gale Hest, man kunde tænke sig. Laurs maatte køre med sine Køer, til han fik Raad til at købe en ny Hest. Det blev „Skimmel“, oprindelig en „Mohrenkopp“, paa sine gamle Dage kridhvid. Den levede til 1903 og lagde et godt Arbejde paa Gaardens Mark. Om Søndagen maatte den jævnlig trave til Hattning, hvor Laurs Bies Familie boede, eller til Vinten-Enner Skole, hvor „Bedste“ nu holdt Hus for „Farbror“, Jens Videbæk Madsen. Disse Udflugter blev

foretaget i en gammel stiv Kassevogn. Agestolen hang i svære Læderstroppe paa en langs Vognfaddingen anbragt Jernstang, der ikke sluttede alt for nøje i sine Bøsninger. Som gammel Dragon vilde Laurs Bie gerne køre stærkt, og „Skimmel“ var en ærgerrig Hest med Temperament. Køretøjet kunde derfor høres i lang Afstand og fik Navn af „Skraldekassen“. En Vinterdag gik Turen til Hatting. Denne Gang kørte Laurs i Skridtgang, for „Skimmel“ var blevet lam paa det ene Ben og skulde skaanes. Men da de naaede op over Banken ved Korning Kirke, kom der et Brudetog ud fra Kirken i flot Trav. Det var mere, end „Skimmel“ kunde staa for. Trods sit lamme Ben flintrede han af Sted efter Brudetoget, saa Laurs Bie lige saa lidt kunde holde ham som æde ham.

Foruden „Skimmel“ skal „Wamba“ nævnes med Bærmelse. Det var en langhaaret Hund af Gordon-Sætter-Typen. Den blev pænt hjemme, naar de kørte til Hatting, det skulde den. Men den modtog dem altid ved Korning Kirke, naar de sent om Aftenen vendte hjem. Og da var den drivvaad af at skyde Genvej over Korning Aa. En Søndag var Laurs og Nielsine gaaet til Hvirring Kirke i Stedet for til Hornborg. Det kunde „Wamba“ imidlertid ikke vide. Den var lukket inde i Tørveskuret, men gravede sig ud under Fodremmen og pilede af til Hornborg Kirke. Det var en hed Sommerdag, Døren stod aaben, og „Wamba“ gik op ad Kirkegulvet og snusede ind i Stolene efter Laurs og Nielsine. Lærer Godsk fra Kalhave tog da Affære og drev Hunden ud i Vaabehuset. Der satte den sig imidlertid til Modværge paa en saa højroestet Maade, at Godsk maatte gribe Præstens Begravelsspade for at drive den firbenede Kirkegænger paa Døren. „Wamba“ endte sit Liv for et Skud af Søren Karstensens Bøsse. Den havde faaet en Byld paa Snuden, og Dyr lægen

mente, det kunde smitte Jens Peter og Marie, der ikke kunde holde sig fra Hunden.

I Decbr. 1888 kom „Bedste“ i Huset hos Laurs og Nielsine. Hun havde været paa Vrigsted Højskole fra 1867 til 1883, da Lærer Madsens Kone i Vinten-Enner Skole døde. „Bedste“ styrede nu Huset for ham, hendes afdøde Mands Bror, til han fik sin Afsked og flyttede til Uldum Højskole, hvor hans ældste Søn, Kristian Videbæk, var Forstander. „Bedste“s Ankomst til „Bikuben“ medførte en Del Ændringer i Husførelsen. Den tidligere „Overstue“ blev nu Bedstes Stue. Der kom Tæppe paa Gulvet, og Bedstes Seng stod i et Hjørne, dækket af et Tæppe. Under Vinduerne stod Nielsines Sofa fra Hatting og foran den et ovalt Mahognibord. Den gamle Kommandørs Kommode havde ogsaa Plads derinde, der var Blomsterstativer med Potteplanter, og Husets pæneste Billeder hang paa Væggen: Moses og Faraos Datter, Carl Blochs døve Munk, Rafaels Madonna, de sønderjydske Piger, et Blomstermaleri o. fl. Paa en Hjørnehylde stod en Kalipastafigur af Thorvaldsens Kristus.

„Bedste“ var paa den Tid lige ved 70 Aar. Men hun var ikke til Sinds at sætte sig hen som gammel Kone. Hun overtog praktisk talt hele den indvendige Husførelse. En god Del af hendes Dag gik dog ogsaa med at læse og skrive Breve. Hendes udstrakte Familie- og Vennekreds holdt stadig Brevforbindelse med hende, Børneflokket fra Vrigsted betroede hende alle deres Sorger og Glæder, og hun skrev lange Breve til Svar.

„Bedste“ var ikke rigtig tilfreds med „Skraldekassen“, og hun forærede da af sine smaa Midler Laurs og Nielsine en ny Vogn, saa de kunde køre mere stands-mæssigt ud — og tage „Bedste“ med. Det var en rigtig Fjedervogn med høj Agestol, Magasin og Forlæder. Den gamle Vogn havde ogsaa udtjent, den havde rumlet i

Øst og Vest, Mil efter Mil. En Gang om Ugen havde Laurs Bie regelmæssigt kørt til Horsens i den for at hente Kraftfoder og gøre andre Indkøb. Der staldede han ind hos Kragh og Soele paa Søndergade. Bag Købmandsbutikken var der en Gæstestue, hvor Kunderne fik Kaffe eller Øl af en mægtig Trækande. De kunde naturligvis ogsaa gratis stoppe deres Pibe af Tobakstønden. Der var sandstrøet Gulv og et gammelt Bornholmerur, der viste baade Sol og Maane og et lille gynnende Skib. En eventyrlig gammel Horsenskone sad henne i Krogen og solgte Hvedebrød.

I Sommeren 1889 brækkede „Bedste“ sit ene Ben. Hun vilde en Dag trække Køerne hjem, mens Laurs og Nielsine var ude paa Besøg. Køerne fik hende da skubbet ned i Vejgrøften, hvor hun laa hjælpeløs, til en forbigående fandt hende og bar hende hjem. Det blev til et langvarigt Sygeleje, og Benet kom sig aldrig helt. Fra nu af kneb det for hende at gaa til Kirke. Men det vidste Pastor Konradsen i Hvirring heldigvis Raad for. Han var godt kørende og holdt altid uden for Bikuben for at tage „Bedste“ med i sin magelige Vogn til Hornborg Kirke.

Paa den Tid var der livlig Forbindelse mellem „Bikuben“ og Uldum. Paa Højskolen der boede Kristian Videbæk med sine fire Børn og sin gamle Far. Da Tørringbanen blev aabnet, skulde Faderen og Sønnen Jakob straks prøve Toget for at besøge Laurs Bies. De blev de første betalende Passagerer paa Strækningen Uldum—Flemming med Billetnumrene 0000 og 0001. Købmanden i Uldum, Nielsines Fætter, C. I. Madsen, og hans Søster Thora, der var gift med Kroejeren Elias Christensen, hørte ogsaa med til „Bikuben“'s nærmeste Omgangskreds. Det samme gjaldt Pastor Engbergs Familie i Uldum.

Ude fra Vestereggen kom „Bedste“'s Bror Jørgen, Ane

Marie Barslund og hendes Døtre. Den hyppigste Gæst derude fra var dog I. C. Christensens Far, Christian Paabøl, hvem Børnene kaldte „ham, der kommer med Vinteren.“ Hans Datter, Marie Christensen, dengang Lærerinde i Lyngsaa, lad sig se i Ferierne. I. C. med Familie kom der naturligvis ogsaa.

Tørringtoget gav lettere Forbindelse med Vrigsted over Horsens, og Maltesenfamilien benyttede sig ofte deraf. En Dag kom Musse paa Besøg og fandt Jens Peter siddende ved Bordet, hvor han tegnede ivrigt. „Nej, sikken flink Dreng du er til at tegne,“ opmuntrede Musse. Det holdt lille Marie ikke af at høre. Hun kunde ikke tegne, men vilde nødigt staa tilbage for sin Bror. „Ja, men jeg kan staa paa mit Hoved omme for Østen, midt i al Pladderet,“ sagde hun selvbevidst.

Et andet Bevis paa Maries klædelige Beskedenhed i den unge Alder kan her slippe med. Paa Hjemvejen fra Musses Bryllup med Carl Hanssen i Vrigsted kom „Bikubefamilien“ ud for et Jernbaneuheld ved Bygholmsvejen. Lokomotivets Kofanger stødte mod et Par Brosten, der laa for højt, og det sinkede Toget en Times Tid. I Kupeen kom Nielsine da i Samtale med Folketingsmanden *Fr. Bayer*, der lige var hjemkommet fra Italien. De opfriskede Minder fra Rom, og i Samtalens Løb bemærkede Bayer ved Synet af Jens Peters brune Øjne og sorte, krusede Haar: „Deres lille Dreng ser jo helt sydlandsk ud.“ „Hvis jeg ikke havde haft Tandpine,“ sagde Marie ivrigt, „og hvis jeg ikke havde haft et stort Klæde over mit Hoved, saa jeg ogsaa sydlandsk ud!“ Hun havde blaagraa Øjne og lyst, stridt Haar.

Naar vi endelig nævner gamle Madsens anden Søn, daværende Vejassistent Jens Videbæk, der med sin elskelige Kone, Helga, født Strunge, for en Tid boede i Molgjer, Hans Barslunds fra Bøgballe Mejeri, den tal-

rige Biefamilie, ikke at forglemme Venner og Naboer fra Hornborg, giver det et Begreb om „Bikuben“s Omgangskreds i disse Aaringer.

Trods ringe Kaar blev Hjemmet overmaade rigt i aandelig Henseende. Laurs og Nielsine tog ivrigt Del i det kirkelige og politiske Liv paa Egnen. Naturligvis var de ogsaa sikre Gæster ved de store Efteraarsmøder i Hvirring Præstegaardshave, hvor Pastor *Konradsen* samlede Landets bedste folkelige Talere. Maaske var det i Anledning af et saadant Møde, hvor der skulde betales Entre, at Laurs og Nielsine kom i en slem Forlegenhed. De stod uden en Øre i Lommen, men vilde saa grumme gerne med. Da kom til alt Held Pjaltmanden ind i Gaarden og vilde købe Katteskind. De havde netop et Skind hængende paa Ladedøren, og det indbragte de nødvendige Moneter. Siden blev det til en Myte om, at Laurs Bie slog sin Kat ihjel for at komme til Efteraarsmøde.

Ved politiske Møder, især i de bevægede Provisorieaar, var Nielsine ikke bange for at træde frem og give sit Besyv med i Laget. Det var ellers sjældent, at Kvinder traadte offentligt frem i de Tider. Der berettes f. Eks. om skarpe Sammenstød, hun havde med Jens Busk. Han kunde ikke godt taale at blive sagt imod af en Kvinde. Naboskabet med I. C. Christensen i Vrønding tjente til at forøge Nielsines politiske Interesse. Hun stod paa hans Side og var ivrig venstresindet lige til sin Død. I en Række Aar var hun Medlem af Menighedsraadet, et Arbejde, hun ogsaa varetog med Iver. Og i en Slags Kvindeforening for Hornborg virkede hun som Oplæser af den nyere Litteratur ved Sammenkomster, hvor for Resten ogsaa en Del Mænd gav Møde.

Laurs Bie var mindre fremtrædende end Nielsine, men kunde godt holde en stilfærdig Tale ved Familiehøjtideligheder. Og det, han sagde, kom fra Hjertet.

Han var en stadig Kirkegænger, endnu mere stadig end Nielsine. Naar han kom hjem, gengav han Prædikenen med en forbavsende Hukommelse, næsten Ord til andet. Det foregik i Reglen ved Middagsbordet og trak tit længe ud. I nogle Aar var han Medlem af Sogneraadet, men tragtede ellers ikke efter offentlige Hverv. Sit Arbejde med Gaarden passede han jævnt godt. Han hørte ikke til de mest fremskredne Landmænd, men var dog heller ingen Bagstræber. Især nærrede han stor Kærlighed til Dyr, Kendetegnet paa den gode Bonde. Han holdt af at nusle om dem i Stald og Nøds. Og han havde en heldig Haand, naar en Ko ikke selv kunde faa sin Kalv eller en Hoppe sit Føl. Det benyttede Folk paa Egnen sig af. Der gik tit Bud efter Laurs Bie, naar der var noget i Vejen med en Kælveko. Og han kom villigt, enten det var Nat eller Dag. „Hvorfor skal man ikke hjælpe, naar man kan,“ sagde han.

I Aaret 1901 døde „Bedste“. Hun passede sit Arbejde i Huset omtrent til det sidste. Kun en Uges Tid var hun sengeliggende, inden hun roligt sov hen, Søndag den 21. April ved Solnedgang. Hun blev begravet paa Hornborg Kirkegaard under stor Deltagelse fra nær og fjern. Pastor Konradsen i Hvirring og Forstander Maltesen i Vrigsted talte over hende i Kirken. Ved Graven blev der siden rejst en Granitsten med en syngende Hedelærke, støbt i Bronze, paa Toppen. Under hendes Navn staar følgende to Linier:

Hun var rig og glad i Gud,
der er stærk i de svage.

Lærer Godsk i Kalhave skrev smukt om hende i „Højskolebladet“, og Maltesen offentliggjorde et Digt til hendes Minde. Her skal gengives, hvad Nielsine siden skrev i Maltesenbørnenes Familiebog om sin Mor:

Ja, min kære Mor var lille,
hendes Øjne klare, milde,

ved sin stille, bramfri Færd
 vandt hun Venner fjernt og nær,
 Kærlighed i allen Stund,
 det var hendes Væsens Grund.
 Ømt om Børn hun kunde hygge,
 de hos hende fandt sig trygge,
 hun hos dem paa Børnesæde
 delte deres Sorg og Glæde,
 gik med dem i Mark og Skov,
 lærte dem Guds Pris og Lov.
 Trygt til hende Vej de fandt,
 naar i Modgang Taaren randt,
 altid var hos „Bedste“ Raad,
 hun har stillet mangan Graad.
 Hos os i de sidste Aar
 hun som „Gammel var i Gaard“,
 gik hver Aften trygt til Ro
 i vor Herres Jesu Tro.
 Ja, som hele Slægtens „Bedste“
 hun var hyggelig at gæste,
 skønt lidt skrøbelig og svag
 Gud hun takked' Dag for Dag,
 han har ledet hendes Fod,
 gjorde Døden let og god,
 Søndag, just da Sol gik ned,
 sov hun stille ind i Fred.

Nielsine sørgede dybt over Tabet af sin Mor. De
 navde været saa inderligt knyttede til hinanden, som
 det er givet faa Mennesker at være. Hun kunde ikke
 taale at rydde op i „Bedste“s Klæder eller andre Efter-
 ladenskaber, alt skulde blive liggende som før. Det tog
 mange Aar, inden Sorgen blev mere afklaret, egentlig
 forvandt hun den aldrig.

Imidlertid voksede Børnene til. Nielsine underviste
 dem naturligtvis selv, inden de kom i Skole. Naar Jens
 Peter lærte at læse og fulgte Bogstaverne med Pegefin-
 geren, sad lille Marie ved den modsatte Side af Bor-
 det og lærte samtidig Bogstaverne „paa Hovedet“. Det
 forvirrede hende noget, da hendes Tur kom til at lære

dem i den rette Stilling. I Skoleaarene overværede Nielsine altid som eneste „Forælder“ Børnenes Eksamen, hvad de ikke netop var henrykt for.

Da Jens Peter kom i Litograflære i Horsens, og Marie var bleven konfirmeret, savnede Nielsine Børn i Huset. Hun maatte have nogen at tage sig af. Om Sommeren havde hun jævnlig Feriebørn fra København, og i nogle Aar tog hun en forældreløs Dreng fra Egnen, Niels Grunnet, til sig. Han var en livlig og flink Dreng, som hun og Laurs havde Glæde af. Siden blev han Lærer, fik Embede i Vendsyssel, men døde allerede i Tyverne fra Kone og Barn.

Efter Niels Grunnet tog Nielsine en Dreng til sig i Pleje fra Honum Fattiggaard, Karl Andersen. Desværre havde han uheldige Karakteranlæg, som en svag Begavelse ikke skulde raade Bod paa. Det viste sig, at den bedste Paavirkning og den største Omhu ikke kunde stive ham af i Opvæksten, han blev Vagabond, forbrød sig mod Straffeloven og kom paa Vridsløse. Nielsine led meget for hans Skyld, men kunde ikke slippe ham. Hun var trods alt hans „Mor“, og som gammel Kone rejste hun over til Vridsløse for at besøge ham og tale godt med ham. Da han fik sin Frihed igen, lod det til, han rettede sig nogenlunde op. Han blev Fodermester i en Gaard paa Fyn og stod i Begreb med at gifte sig. Nielsine sendte ham 300 Kr. til Udstyr. Da brændte Gaarden en Nat, og Karl omkom under Forsøg paa at redde Kreaturerne. Hans Tøj og Pengene gik ogsaa tabt. Denne Død lagde som et forsonende Skær over hans Liv. Nielsine græd mange Taarer over ham.

„Bikuben“ var et Sted, hvor Ungdommen gerne søgte til. Nielsine havde en mærkelig Evne til at interessere dem. Var der flere samlede, satte hun Lege i Gang. Hendes Ordsprogslege var berømte. Hun spillede selv med og fik ofte smaa Skuespil ud af det. Hun sang

med de unge, læste for dem og var rigtig i sit Es. Elna Olsen fra Flemming, Frederik og Peter Laursen fra Honum var nogle af Nielsines bedste Venner blandt Ungdommen. De to sidste delte hun især Rejseinteresser med. De var jævnlig paa Rejse i Udlandet, og naar de vendte hjem med ny Indtryk og Bunker af Billeder, var de meget velkomne Gæster i „Bikuben“.

Aarene 1903—7 stod især i Rejsernes Tegn for Nielsine. Da var hendes Søn ude at lufte sig. Han havde hendes egen Ungdoms Rejseuro i Blodet, og efter udstaaet Læretid i Horsens arbejdede han sig gennem Tyskland, Schweitz og Italien som Litograf. De længste Ophold blev gjort i Köln, Dresden, Nürnberg og Zürich. Nielsine fulgte ham gennem hans udførlige Breve. Han rejste til Fods, af og til i Følge med Kammerater, tit ene. Nielsine saa ham ikke i fire Aar og kunde knap kende ham paa det Fotografi, han sendte hende fra Zürich efter endt Italiensrejse. Under Billedet havde han skrevet:

Saadan saa jeg ud, da som farende Svend
fra Italiensturen jeg kom igen,
saa mager og solbrændt som aldrig før,
kun eet var ej opslidt: Mit gode Humør.

1910 var igen et Rejseaar for Nielsine. Da gennemvandrede Jens Peter Spanien og kom hjem med sine Skizzebøger fulde af Billeder. Hun fulgte ogsaa med Interesse Jens Peters raske Fætter, Hildevar Bie, der sammen med en Kammerat cyklede gennem Tyskland og Schweitz. I Zürich naaede følgende Linier fra hende Cyklisterne:

Til dig, du jydsk Ungersvend,
der sammen med din Øboven
nu ud fra Hjemmet drager,
en Hilsen her jeg sende vil
og ønske Held og Lykke til,
hvad du dig foretager.

Du skue vil paa fremmed Grund
 de Planter, som den tyske Bund
 ved Sommertid kan bære;
 se, om den danske Bondemand
 kan af den tyske Landbostand
 faa noget nyt at lære.
 Og du vil se en ny Natur,
 se Klipper stejle som en Mur
 sig højt mod Himlen strække.
 I Kunstens Billedhaller du
 vil finde, hvad i Sind og Hu
 kan nye Tanker vække.
 Alt ønsker jeg dig Lykke til,
 og hvis et Brev du sende vil,
 husk paa, det ikke haster;
 men faar du Lyst og Lejlighed,
 det glæde vil, hvad nok du ved,
 din Farbror og din Faster.

Jens Peter kom hjem fra Tyskland i 1907 til sine Forældres *Sølvbryllup* og var vel nok efter de fire Aars Fravær den mest kærkomne Gæst. Alle Husets Stuer var taget i Brug til Festen, ogsaa til Natteleje for tilrejsende Slægtninge. „Harmonikaen“ blev trukket ud, som Nielsine sagde. Der blev sunget Festsange og holdt Taler. Lærer Jensen fra Hornborg kaldte i sin Tale Nielsine „et Fænomen“, og det var hun i høj Grad efter Egnens sædvanlige Maalestok.

Den 15. Oktober 1911 var igen en Mærkedag for „Bikuben“, da blev Datteren Marie gift med Sigurd Elkjær, som paa den Tid var Lærer i Aarhus. Brylluppet stod paa Flemming Gæstgivergaard, hvor der var bedre Plads end i „Bikuben“, og det var efter Gæsterens Udsagn et godt Bryllup. Nielsine havde selv skrevet Festsangen. Hendes poetiske Aare flød rigeligere og rigeligere med Aarene. Ved Egnens Sammenkomster gav en Sang af hende tit Festen det rette Sving. Og ved de mange Bryllupper i Biefamilien eller Vennekred-

Familien i „Bikuben“.
Fot.: Braae, Horsens. 1887.

„Bedste“.
Fot.: P. Madsen, Rask Mølle. 1896.

Lauris Bie med Dattersønnen Niels.
Fot.: Marie Elkjær 1917.

Sidste Billede af Nielsine Bie.
Fot.: Søren Nordvig 1932.

sen manglede hendes sanglige Bidrag sjældent. Det var ikke almindelige Lejlighedssange, men virkelig følte og smukt formede Vers. Vi vil sidst i Bogen meddele enkelte af hendes Digte. Skulde de medtages alle, vilde det fylde en Bog for sig. Vort Maal er at give en Skildring af Nielsine Bies Liv, der har Interesse for mange, ikke en Samling Digte, hvor hvert enkelt i Følge Sagens Natur kun har Interesse for en enkelt Familie.

Det var Opgangsaar for Laurs og Nielsine i økonomisk Henseende. Efter mange Aars ihærdigt Arbejde var de kommet til at sidde godt ved deres Ejendom. I 1907 købtes da „Skolejorden“, 4 Tdr. Land, og lagdes til Gaarden. Der blev bygget en ny Lade, og de holdt Karl og Pige. Laurs Bie var saa heldig at faa en Række dygtige Karle i sin Tjeneste, den ene bedre end den anden, som han selv sagde. Dem kunde han, sammen med de gode Aar for Landbruget under Verdenskrigen, takke for sin Fremgang.

Ellers tog Krigen og hvad dermed fulgte haardt paa Nielsine. Hun havde en mærkelig Evne til at leve med i Tiden, og det tog snarere til end af med Alderen. Hun sørgede og græd over de mange Menneskeliv, der blev ødt i Skyttegravskampene. Derimod glædede hun sig over alt, hvad der hed Fremskridt. Der var ikke noget af Alderdommens sædvanlige Skepsis. Nye Opfindelser havde hendes mest levende Interesse. Biler, Flyvning, Radio, det var Eventyr, som hun fulgte i Spænding fra de første spæde Forsøg.

Under Krigen skulde Nielsine naturligvis ogsaa have et „Wienerbarn“ i Huset. Det blev en Lægesøn, Poul Götzl, som hun tog sig af. Da hun var en af de faa paa Egnen, der kunde tale Tysk, oven i Købet „tadellos“, som en tysk Dame engang sagde, blev hun ofte hentet til andre Hjem, hvor der var Wienerbørn. Hun skulde oversætte tyske Breve og i det hele taget sørge

for at bringe Plejebørn og Plejehjem i sproglig Kontakt med hinanden.

For ikke at glemme det italienske Sprog tyede hun til sit italienske „Nye Testamente“, som hun jævnlig læste et Kapitel af. I 70 Aars Alderen begyndte hun at læse Latin, naturligvis paa egen Haand. Madvigs tykke Grammatik var underholdende Lektüre for hende. En Middagsstund laa hun paa Sofaen og læste som en Forberedelse til Middagssøvnen. Da kom Højskoleforstander Vedde fra Hadsten ind og spurgte om Vej til Hvirring. Nielsine gav ham Besked, som han dog ikke opfattede i første Omgang, han havde nemlig faaet Øje paa „Madvig“, alle Latinskoledrenge's Plageaand. „Undskyld,“ sagde han, „ved De egentlig, hvad De ligger og læser i?“ „Jo,“ sagde Nielsine, „jeg morer mig lidt med Madvigs Grammatik.“ Vedde gik hovedrystende sin Vej og fandt ind til Pastor Buus i Hvirring. „Hvad er det dog for Mennesker her paa Egnen,“ sagde han. „Jeg var inde at spørge om Vej hos en gammel Bondeskone. Hun laa og læste latinsk Grammatik.“ „Det maa have været Nielsine Bie,“ sagde Præsten, „andre kunde det ikke tænkes om.“

Fra ca. 1920 kan man vel nok kalde Laurs Bie og Nielsine for gamle Folk. Laurs var tidlig blevet hvidhaaret og hvidskægget. Nielsines sorte Haar stred tappert mod de graa Stænk, men hun blev mager og mere krumbøjet. „I er et Par rare, gamle Folk,“ blev der engang sagt til dem. „Ja,“ sagde Laurs, „det passer godt nok, a er rar, og Nielsine er gammel.“ Han havde en egen lun Maade at sige den Slags paa. Men selv om de saa gamle ud, var de unge af Sind. „Bikuben“ var stadig Samlingssted for unge og ældre, og Laurs og Nielsine rejste mere ud, end de før havde haft Raad og Tid til. Turen gik jævnlig til Aarhus, mens Datteren boede der, siden til København, hvor Jens Peter var

bosat som Tegner og i 1923 stiftede eget Hjem ved at gifte sig med Lydia Weng. Deres Sommerhus i Holte, „Vraa“, et Bjælkehus, som Jens Peter havde bygget med egne Hænder i sin Fritid og gjort til et meget indtagende Hjem, var maaske det Sted, hvor Nielsine befandt sig allerbedst.

I Efteraaret 1924 blev Laurs Bie syg og døde efter et kort Sengeleje den 27. Decbr. af Mavekræft. Han var ved fuld Bevidsthed til det sidste og døde i Fred med sig selv og med alle. Hans gode Ven, Pastor *Buus*, forrettede Begravelsen. I Kirken talte ogsaa *Jens Videbæk* fra Odder. Efter Begravelsen samledes Følget i Hornborg Forsamlingshus ved et Kaffeboard. Der blev igen talt om Laurs Bie som en Mand, der havde været med til at præge sin Egn, en Mand med en mærkelig Evne til at finde de gode Sider ved alt, en Mand af et lyst og mildt Sindelag, en af de gode, gamle Højskolefolk. Mellem Talerne var ogsaa Landbrugsminister *Kristen Bording*, der mødte som gammel Ven af Familien og Svoger til Laurs Bies Datter. Det gav Anledning til et Eftersmæk i Bladene og i Rigsdagen. Der var nemlig Mund- og Klovesyge paa Hornborgegnen, ogsaa i Laurs Bies Gaard. „Velmenende“ Folk fandt da Lejlighed til i Bladene at beskyldte Bording for at have overtraadt sine egne Afspærringsregler. Folketingsmand Kyed rettede paa Grundlag deraf et heftigt Angreb paa Landbrugsministeren i en Rigsdagsforhandling. Sagen vakte en Del Opsigt og var pinlig for Nielsine. Skønt hun i politisk Henseende stod paa Kyeds Side, afviste hun i „Horsens Folkeblad“ det smaalige Angreb. Hun modsgagde Rygtet, der paastod, at Bording havde været i hendes Hjem paa Begravelsesdagen. „Jeg var ham taknemlig,“ skrev hun videre, „fordi han satte gammelt Venskab over politisk Uoverensstemmelse. Dobbelt taknemlig følte jeg mig over hans Udtalelse om, at min

Mand altid saa det bedste hos andre. Det kan vi allesammen trænge til i disse Tider.“

Laurs Bie blev 72 Aar gammel. Nielsine havde aldrig tænkt, at hun skulde overleve ham, da hun var 6 Aar ældre. Men hun bar Sorgen med en usædvanlig Livskraft. Hendes Børn vilde gerne have taget hende til sig, men hun kunde ikke opgive det gamle Hjem, der rummede Minder fra 42 Aars trofast Samliv. Det skulde holdes oppe og være hendes, saa længe hun levede. Alfred Pedersen, der i flere Aar havde tjent Laurs Bie som Karl, fortsatte som Nielsines Bestyrer. Han var gift med Kirstine Møller fra Honum Skov, og Gaardens Drift var nu lagt i gode Hænder.

Den følgende Sommer blev der sat en Sten paa Laurs Bies Grav. Vi var enige om, det skulde være „Hjertestenen“, der bar Navn efter sin Form og laa paa Gaardens Grund nede ved Bækken. Jens Peter og Marie havde tit leget paa den som Børn, og Bækken og Engen var et kært Sted for Laurs Bie. Det kostede Arbejde at faa Stenen op af sit Leje. Vi maatte have Gaardens solide jyske Heste, „Ulla og Gine“, spændt for. Da „Hjertestenen“ endelig gav sig og gled op paa fast Bund, knælede Nielsine ned ved den, en lille, graahaaret Kvinde i det frodige Græs. Og nu satte hun Indskriften paa Plads med sin rystende Haand, først et Kors, derunder Navnet Laurs Bie, endelig to Linier af en ingemannsk Aftensang: Den Barnesjæl er bjerget godt, som skjuler sig i Guds Rige. Bækken klukkede neden for Skrænten, Hestene prustede efter det haarde Tag, men vi var stille.

I nogle Aar var det, som om Nielsine ikke blev ældre. Hun fulgte med Interesse Gaardens Drift, det skyldte hun Laurs Bie, raadete med inde og ude og ordnede selv sine Pengeforhold. Det Ansvar, hun følte, nu hun var ene, tjente sikkert til at styrke hende, ogsaa rent

helbredsmæssigt. Hendes Ophold hos sine Børn blev dog længere og længere, især trak hun Tiden ud i Datterens Hjem i Hillerød, hvor der var Børnebørn. De var sjældent ude af hendes Tanker, dem viede hun sin rigeste Kærlighed. At en saadan Kærlighed blev gengældt, siger sig selv. Lige fra deres første til hendes sidste Aar fik de et Digt fra hende til hver Fødselsdag. En Fødselsdag uden Bedstemors Sang kunde ikke tænkes. Her skal gengives en fra den 13. Oktbr. 1926:

Nys som en gammel Kvinde og graanet Bedstemor
 jeg kunde Vejen finde, hvor Slægtens Ungdom gror.
 Imellem Skove grønne sig hæver Villa „Pan“
 med Stuer lyse, skønne og med en høj Altan.
 Der nedenfor i Rækker Frugttræer monne staa,
 ud Grenene de strækker med rige Frugter paa,
 som Havens Grænse klukker en lille, bitte Bæk,
 før sig vort Udsyn lukker, ses Toget rulle væk.
 Forhaven jævnt sig skraaner mod Landevejen ned,
 sin Ynde vist den laaner af Sydens Herlighed,
 de sjældne Træer indfatter en Plæne bred og stor,
 og i de smaa Rabatter staar Roserne i Flor.
 En Børneflok kan bygge glad i det lyse Hjem,
 og Far og Mor vil hygge — glem ej at takke dem!
 Gud signe jer tilsammen, og i det Skønhedsvæld
 holdt Fest med Fryd og Gammen min egen lille Kjeld.

I 1925 indtraf den fornøjelige Strid om *Bjørnsens Skæg*, som ikke skal forbigaaes her. Der var stillet et Maleri af Constantin Hansen til Auktion i København. Det blev udgivet for et Portræt af Bjørnson, malet i 1862, og viste en ung, skægget, grundtvigiansk Type med Brillen. Da nogle ytrede Tvivl om, at Billedet virkelig forestillede Bjørnson, henvendte man sig til Fru Karoline paa Aulestad for at faa Oplysning om Sagen. Hun paastod med stor Kraft, at Bjørnson aldrig havde baaret Fuldskæg. Hun maatte vel vide det, da hun havde kysset ham hver Dag i deres lange Ægteskab og aldrig hverken havde set eller følt Skæg om hans Mund.

Altsaa sejlede Maleriet under falsk Flag. Nielsine Bie havde imidlertid et gulnet Fotografi af Bjørnson i sit Album. Det havde han egenhændigt foræret hende i München 1862, forsynet med sin Underskrift, og det fremviste et godt, norsk Fuldskæg. Nielsine fik sin Svigersøn til at meddele „Politiken“, hvor Skægstriden blev udkæmpet, dette Faktum. Men hendes svage Røst druknede i Bulderet fra Norge. „Horsens Folkeblad“ laante Fotografiet og lod det gengive i Bladet, men om det naaede uden for Horsenseggen, er vel tvivlsomt. Nu bringer vi Billedet her i Bogen som et Minde fra Nielsines Rejse til Rom og som et afgørende Bevis for, at Bjørnson i alt Fald bar Fuldskæg i det Øjeblik, han stod for Münchener Fotografens Kamera i 1862.

Sidste Gang Nielsine rejste over til Sjælland, var i Anledning af Dattersønnen Kjelds Konfirmation i Foraaet 1831. Hun var da 85 Aar gammel, endnu aandsfrisk, kun svækket noget paa Synet. Der traf hun bl. a. sammen med sin trofaste Ungdomsveninde og Slægtning *Marie Christensen*, I. C.s Søster, i en Aarrække Medlem af Landstinget. Besøget trak ud en Maanedes Tid. I Oktober samme Aar fik Nielsine et Brud i Hof-ten ved at falde hjemme paa Gulvet i „Bikuben“. Hun kom sig igen efter Bruddet, hendes stærke Vilje til at leve bragte hende oven Senge igen, men fra nu af var hun mest bundet til sin Stol, hun kunde kun gaa med Støtte. Hørelsen tog af, og Synet blev svagere og svagere. Men Tankerne var klare, og hun led meget ved at føle Sanserne svingte. Det var vemodigt at faa Breve fra hende med rørende, vaklende Linier. Hidtil havde hendes Skrift været fast og smuk. Hun blev plejet med Omhu, først af Line Møller, siden af Marie Ejlskov. Familie og Venner besøgte hende jævnlig, og det var til stor Opmuntring for hende. Pastor *Grøn* i Hvirring og Pastor *Sarnæs* i Hornborg tilbragte mange Timer hos

hende til gensidig Glæde. Om Sommeren sad hun ofte ude i Haven, og der er det sidste Billede af hende taget. Naar vi var hjemme hos hende og talte med hende, kom der ofte en dyb Vemod frem i hendes Ord. Hun mente ikke at have udrettet nok, ikke at have faaet det ud af sit Liv, hun skulde. Det var sikkert Modsætningen mellem hendes Ungdoms rige Oplevelser og de mere beskedne Forhold i „Bikuben“, der bragte hende paa de Tanker. Vi kunde sige hende med Sandhed, at faa havde levet et rigere Liv og udrettet mere end hun. Den 11. Febr. 1933 blev hun angrebet af en Lungebetændelse, og inden hendes Børn naaede hjem, sov hun roligt hen, 87 Aar og 5 Maanedes gammel.

Den 17. Februar blev Nielsine begravet paa Hornborg Kirkegaard ved Siden af Laurs Bie. Det var et haardt Vejr med stærk Snestorm. I Kirken talte Pastor *Sarnæs* og en af Nielsines nærmeste Venner gennem mange Aar, Pastor *Ole Petersen*, Nørre-Broby paa Fyn. Ved Sammenkomsten i Forsamlingshuset efter Begravelsen blev der gennem en Række Taler sat Nielsine et Minde, der maatte overvælde hendes efterladte. Lærer Eriksen, Hornborg, ogsaa en af hendes gode Venner, skrev siden en smuk Mindeartikel om hende i „Horsens Folkeblad“. Og i Sommeren 19~~23~~³³ rejste vi en Sten paa hendes Grav, en Natursten, lidt mindre, men ikke ulig „Hjertestenen“. Som Indskrift valgte vi to Linier af en Sang, som Nielsine i sin Tid havde skrevet til Aksel Maltesens Bryllup:

Gud unde os alle at modnes til Høst
igennem en grødefuld Sommer.

Denne Bog er skrevet af to, der var knyttet til Nielsine Bie med de stærkeste Baand, Livet binder. Hvis den bærer for stærkt Præg deraf, er Undskyldningen derigennem givet, og vi føler Trang til at lade en mere uhildet Stemme lyde til sidst. Pastor *Sarnæs*, der kun

havde kendt Nielsine i hendes to sidste Leveaar, formede sit Indtryk af hende paa følgende Maade ved Begravelsen:

Ved dette Dødsfald er Hornborg Sogn blevet et originalt og rigt aandeligt interesseret Menneske fattigere. Jeg har tit tænkt paa, at det maatte have været en Berigelse for én at have kendt Nielsine Bie, mens hun havde sine bedste Dage, legemligt som aandeligt. Den Lykke har jeg i Følge Natur og Omstændigheder ikke kunnet have, jeg har kun kendt hende i hendes meget høje Alderdom, et Par smaa Aar, men disse Aar har ogsaa paa sin Vis været noget af en Oplevelse for mig.

Naar jeg erindrer mig Nielsine Bie ud fra de Samtaler, vi har haft sammen, staar hun for mig som et *udpræget Aandsmenneske*, et Menneske, hvis Interesser laa langt uden for Dagen og Vejen. Disse Interesser var det, der gjorde hende saa rig, rig for sig selv og rig for andre. Jeg tænker ikke, Nielsine Bie har følt sig saa gammel, thi hendes Interesser holdt hende ung, helt op i hendes høje Alderdom. Hun sagde til mig engang, at hun nu, da hun var blevet gammel, rigtig kunde sige Gud Tak, fordi han havde givet hende de gode Interesser. Naar hun sad bundet til sin Stol, eller naar hun laa vaagen i de Nattetimer, der kan blive saa lange, tog hun frem af sin Skatkiste, der rummede et Fond af poetisk Rigdom, og det kunde glimte af Glæde i de gamle Øjne, naar en eller anden smuk Strofe fik noget i hendes Sjæl til at klinge. Jeg tror ikke, Tiden faldt hende lang. Tankearbejdet og hendes Fantasi, der kunde danne skønne Billeder, forkortede hende Tiden, saa den gik umærkelig for hende.

Hvilken Rigdom er det ikke for et gammelt Menneske at have aandelige Interesser. Et saadant Menneske faar Tiden ikke Lov til at sætte paa Aftægt. Naar Naturen og Aarene gør sine Krav gældende og binder et

Menneske enten til Stol eller Seng og saaledes hindrer, at det kan følge med gennem Sanserne, da er det herligt at kunne følge med i Aanden. Det kunde Nielsine Bie. Derved blev hendes Liv aldrig fattigt. En ung Mand som jeg gik ikke forgæves til hende, naar det gjaldt en aandelig Berigelse. Jeg havde en Følelse af, at hun forstod Ungdommen saa godt, fordi der i hendes eget gamle Bryst bankede et Hjerter rytmisk i Takt med alt det, Ungdommen elsker, alt det, som er evigt uforanderligt gennem Tiderne, som er sund Ungdoms Følelseje: Humoren, Ironien, det lyse Syn, Glæden ved Guds grønne Jord.

Man kunde godt tænke sig, at en lyrisk Natur som Nielsine Bies vilde have let ved at stille sine religiøse Følelser til Skue. Men det var ikke Tilfældet, i den Henseende bar hun ikke Hjertet paa sine Læber. Derfor var hendes Følelse saa ægte. Da jeg engang læste en Prædiken for hende, lagde jeg Mærke til, at der var Partier, som ikke lod til at fange hendes Interesse. Men da jeg naaede et Sted i Prædikenen, hvor der stod, at jo rigere vi Mennesker paa en smuk Maade forstod at leve vort menneskelige Liv, desto rigere blev vort Gudsbegreb, afbrød hun mig nikkende og sagde med Christian Richardt: „Glæden ved Guds grønne Jord o. s. v.“ Det var en religiøs Bekendelse. For at sige det, som det er: Nielsine var egentlig det, man plejer at kalde en *Humanist*, d. v. s. et Menneske, som interesserer sig for det, der er skønt og godt hos Mennesker; men hun var en Humanist, der saa denne Skønhedens og Godhedens Kilde ikke hvilende i sig selv, men i Gud.

Det er Vemod, vi føler, naar vi i Dag maa tage Afsked med Nielsine Bie, Vemod for alle, som har kendt hende. Der er ogsaa Sorg i Vemoden for de nærmeststaaende, naar de i Dag bærer hende til Graven. Hun havde altid sine Børn og Børnebørn i Tanken, det var

·som en Understrøm i alt, hvad hun tænkte og gjorde. Men der ligger en rig Trøst i dette, at hun døde ikke som et Menneske, hvem Tiden havde sat paa Aftægt, men som et Menneske, der selv op i sin høje Alderdom var med til at sætte Tanker i Bevægelse saa vel hos unge som hos ældre, der fik den Lykke at kende hende gennem det rige Indre, hun aabenbarede. Det er vemodigt ikke mere at skulle høre den Stemme, hvis Føring bar Præg af Kultur ud over det almindelige. Men vi siger Gud Tak for, hvad vi lærte af godt og kønt hos hende, af et lyst Sind med den modne Alvor bag ved. Lykkelig de Mennesker, der saaledes gaar bort i deres Venners Erindring. Lykkelig de Mennesker, som i deres Medmenneskers Bevidsthed er gaet bort som Mennesker, der gav i Stedet for at skylde. Til dem hørte Nielsine Bie, og derfor ærer vi hendes Minde iblandt os.

LIDT OM LAURS BIES SLÆGT OG ET PAR MINDER FRA 1864.

Slægten Bie stammer fra Store Dalby, hvor Peder Nielsen Bie døde ca. 1719, hans Søn Niels Bie 1746 og dennes Søn Peder Nielsen Bie ca. 1790. Den sidstes Søn *Niels Pedersen Bie* blev født i Store Dalby 1754 og døde i *Hatting 1836*. Som ung red han „den Bygholms Hest“ i 12 Aar, det vil sige, at Herregaarden stillede ham som Rytter. Siden fik han en Fæstegaard i Hatting ved at gifte sig med Enken i Gaarden. Hun havde Børn i sit første Ægteskab, og de førte Navnet Hald. Derimod fik hun ingen Børn med Niels Bie og døde omkring 1818. Niels Bie havde en Datter, Barbara, som var født uden for Ægteskab, eller rettere før Ægteskab, idet hendes Mor døde, inden han fik en Gaard og kunde gifte sig med hende. Denne Barbara var voksen, da Niels Bies første Kone døde, og han sørgede nu for at faa hende gift med en Gaardmand i Hatting, Knud Due, der havde en Søster, *Anne Kirstine Knudsdatter*. Denne sidste havde Niels Bies Stedsøn, Jørgen Hald, et godt Øje til, og Niels Bie gik hen for at fri til hende for ham. Men Pigen sagde nej, Jørgen Hald vilde hun ikke have. „Men havde du bejlet for dig selv, Niels Bie, saa vilde a sige ja.“ Det kunde Niels Bie ikke staa for. Han var Enkemand, ca. 65 Aar gammel, og giftede sig nu med Anne Kirstine Due. Hun blev til daglig kaldt Stine Bie og døde 1846 efter at

have overlevet sin Mand i 10 Aar. 1844 fik hun Gaardem flyttet ud paa Marken, hvor den nu ligger.

Niels Bie skal have været meget stærk. Naar han ligesom andre Bønder skulde levere Korn i Vejle, vilde Bymændene stjæle Havre fra Vognene, men Niels Bies Vogn skulde de nok holde sig fra. Han var dog ogsaa meget godmodig. Folk kunde let faa ham til at give en Prøve paa sine mange Kræfter. Engang var han til Marked i Kolding, der stod en Mand og vilde sælge en jævn stor Hest. „Hvad koster det Føl?“ spurgte Niels Bie. „Kalder du min Hest for et Føl?“ sagde Manden vredt. „Hvad hejsen,“ sagde Niels Bie, „den er jo ikke større, end a sagtens kunde bære den.“ „Hvis du kan det, er det din,“ sagde Manden. „Det har I hørt paa,“ sagde Niels Bie til de omstaaende. Og saa bukkede han sig ind under Hesten, løftede den op og bar den et godt Stykke. Det var et Tag, han havde lært, mens han var Rytter. Manden blev jo slemt lang i Ansigtet. „Aa, lille rare Mand, du vil da ikke tage min Hest fra mig,“ sagde han ynkeligt. Niels Bie lo og sagde, han kunde slippe med at give en Omgang.

Niels og Stine havde tre Børn sammen: Jens Peter Bie, der fik Fødegaarden efter dem, Anne Katrine, g. m. Tømrer og Pumpemand Jens Kristian Jensen i Hatting, og Valborg, g. m. Søren Jochumsen, først Bager i Horsens, senere Banevogter paa Bygholm Mark.

Niels Bie vilde gerne, at Børnene skulde lære noget. Han gav derfor af og til Degnen i Hatting en Specie, for at han skulde tage sig af Jens Peter. Naar Drengen da mødte i Skolen, modtog Degnen ham med de Ord: „Din Far vil have, du skal lære noget. Jeg skal lære dig!“ Og saa trak han Tampen frem og bankede løs paa Jens Peter. Nu havde han gjort sit bedste for Pengene.

Stine Bie var en striks og skrap Kone. I de første Aar hun sad Enke, maatte hun holde Bestyrer. Han

skal have klaget over, at de ikke kunde faa et roligt Maaltid Mad af Stine, hvis de ikke havde fodret Køerne saadan, at de kunde magte at rejse sig selv i Baasen. Mange Steder fik Høvderne paa den Tid saa ringe et Vinterfoder, at Folk maatte staa og hive i Halerne paa dem for at faa dem op. Men det vilde Stine Bie ikke have i sin Gaard. Da Sønnen blev voksen, bestyrede han Gaarden for hende og overtog den ved hendes Død.

Jens Peter Nielsen Bie var født 19. Okt. 1820 og døde 23. April 1887. I sin Ungdom slap han fri for at blive Soldat, fordi hans Mor var Enke. Efter hendes Død i 1846 overtog han Gaarden. Han blev Sognefoged 1865 og var det lige til sin Død, i 21½ Aar. Han blev ogsaa udnævnt til Dannebrogsmænd.

Jens Peter Bie blev gift 24. April 1847 med *Katrine Laursdatter*, f. 1821 paa Gaarden Østerhaab (Østerhov) ved Hatting. Hendes Far, *Laurs Rasmussen*, er født i Vestbirk 1780 og døde 31. Aug. 1860 i Hatting. Som ung var han Soldat i mange Aar og blandt andet med i Slaget ved Anholt 1809. Da de roede over til Øen, skulde det gaa saa stærkt, at Roerne ikke engang maatte hvile sig, mens de fik lidt at styrke sig paa. De andre skulde putte Maden i Roernes Mund. Ovre paa Anholts Strandbred lavede de Fodangler for Englænderne ved at binde lange Græstotter sammen. Men det endte med, at Danskerne blev drevet bort med stort Tak. I sin Soldatertid lærte Laurs Tysk, og han var derfor den bedste i Hatting til at snakke med Tyskerne i 1849. 1812 blev han gift med *Hylleborg Jensdatter* fra Rimmerslund. Hun tjente som Kokkepige hos Stiftsamtmanden paa Bygholm. En betroet Tjener paa Bygholm, Lille Steffen, havde for tro Tjeneste faaet Løfte paa en Gaard i Fæste paa sine gamle Dage. Han havde ikke saa lidt til overs for Hylleborg og afstod derfor sit Fæste til hende og hendes Kæreste, Laurs Rasmussen,

mod at faa sit Ophold hos dem. De fik Østerhaab i Fæste, men fik aldrig Lille Steffen i Gaarden, for en Morgen blev han fundet død paa Bygholms Trappe. Hylleborg arvede ham, og hendes første Søn blev kaldt op efter ham. Hylleborg Jensdatter var født 1785 og døde 1877. Hun og Laurs havde fem Børn: Steffen Laursen, f. 1813, Gaardejer i Hatting og Forpagter af Præstegaarden, Anne Marie, f. 1816, g. m. Laust Madsen, Gaardejer i Hatting, Mette Kirstine, g. m. Steffen Nielsen, Gæstgiver i Horsens, Katrine og Sine (Tvillingen). Katrine blev gift med Jens Peter Bie. Sine døde i 12 Aars Alderen.

Laurs Rasmussen var en lille, klejn Mand, Hylleborg en stor, stærk Kone. Han var munter, elskelig, afholdt, sober, en ivrig Danser. De fleste dansede i Skjortærmene til Legestue, men Laurs smed aldrig Kjolen. Det er en ringe Hest, der ikke kan bære Sadelen, sagde han. Han sang og blæste paa Redekam for Børnene. Hylleborg var i Modsætning til ham meget alvorlig, adstadig, ikke til at slaa et Smil af med en Vognkæp. Hun var ogsaa jævnlig utilfreds. En Dag ævlede hun sig ind paa Laurs over, at hun havde set et Spænd Heste komme over Broen. „Det var da saa møj nogle faale Heste, saa blanke og pæne. Saadan nogle Heste sørger du aldrig for at have, Laurs.“ Da lo Laurs Rasmussen nok saa smørret: „Det var saamænd vor egen Befordring, der kom kørende, bitte Hylleborg,“ sagde han.

Jens Peter Bie blev gift 24. April 1847 med Katrine Laursdatter. Hun sad Enke efter ham i 16 Aar og døde 9. Jan. 1903. De havde fire Sønner, Niels, Laurs, Kristian og Rasmus Bie, og en Datter Stine, gift med Sognefoged Hans Pedersen i Hatting. Niels Bie fik sin Fødegård, Laurs Bie købte „Bikuben“ i Hornborg, Kristian Bie en Gaard i Hatting og Rasmus Bie en Gaard i Stobberup.

Jens Peter Bies Kone var altsaa født paa Østerhaab eller rettere Østerhov paa Hatting Mark, den Gaard, Laurs Rasmussen fik i Fæste. Siden lod Manden paa Bygholm ham faa en anden Gaard i Hatting By og rev det gamle Østerhaab ned for at lægge Marken sammen med en Nabogaard. Derefter lod han den ny store Østerhaab Gaard bygge. Der blev jævnet to Kæmpehøje, Lille og Store Biarnhøw (Bjørnehøj), og Gaarden blev rejst lige paa Tomterne. Den første Forpagter paa Østerhaab hed Koch. Han var vistnok Holstener, talte i alt Fald Tysk. Han var stor og stærk, godmodig og i mange Maader en rar Mand. Men han kunde blive hidsig, og saa vilde han slaa. Nu skal jeg (Laurs Bie) fortælle om, hvordan det gik ham i 1864.

Min Fars Gaard laa Nabo til Østerhaab, endda der var et Stykke mellem Gaardene. Vi havde nogle tyske Husarer i Indkvartering, og en Aften var de ved at lege en Slags Komædie eller Ordsprogsleg inde i Stuen. De vendte deres Frakker og stafferede sig ud, og det gik nok saa gemytligt, ogsaa for os, der ikke forstod deres tyske Snak. Midt i det bedste kommer der en Husar ind af dem, der laa paa Østerhaab. Han var meget forpustet og fortalte noget til de andre Tyskere. De blev allesammen meget stille og holdt op med deres Spillen Komædie. Vi kunde nok forstaa, der var noget i Vejen, men fik ikke fat i, hvad det var. Det spurgte vi først næste Morgen. Da fik vi at vide, at Koch paa Østerhaab var slaaet ihjel af Husarerne. Og det spurgtes ogsaa snart, hvordan det var gaaet til.

Koch havde laaset eller lukket sin aftærskede Havre inde, for at Tyskerne ikke skulde faa mere, end hvad de skulde have, og hvad de betalte for. Han havde alligevel en Mistanke om, at de stjal fra ham. Og da han en Aften fik opklaret, at de virkelig stjal af Havren, blev han saa hidsig, at han tog sin Kæp og slog

løs paa dem, saa de rendte til alle Sider for ham. Han var jo farlig stærk. En af Husarerne krøb ind i en Halmstak, men Koch fik fat i hans ene Ben, rev Støvlen af og huggede ham i Ryggen med Sporen, saa han skreg ved det. De andre Husarer rendte nu ind efter deres Sabler. Kochs Karl var ved at forke Halm i Gaarden, og Koch vilde have Forken af ham til at forsvare sig med, men Karlen turde ikke give den fra sig. Saa for Koch igen løs paa Husarerne med Kæppen. En af dem slog ham med Sabelskeden over Armen, saa den blev slaaet over. Nu brugte Koch den venstre Haand. Da kom en af Husarerne bag paa ham og flækkede hans Hoved med sin Sabel. Koch blev baaret ind, men døde straks efter.

Tyskerne var svært kede af den Historie. Der blev holdt Forhør, og Østerhaab blev straks fri for Indkvartering. Dagen efter blev hele Regimentet ordret væk fra Egnen for den Histories Skyld. Men om der ellers kom mere ud af det, om Drabsmanden blev straffet, det fik vi ikke noget at vide om.

Det var ellers den 8. Marts, vi først mærkede til Krigen. Det var Solskin den Dag, jeg gik og fejede i Gaarden og kunde høre nogle fjerne Dump. Det var Kanonerne i Slaget ved Vejle. Den 9. Marts gik jeg som sædvanlig i Skole. Da var Hatting By fyldt af danske Soldater. De laa i Vejgrøfterne og holdt Hvil. Der blev ingen Skolegang den Dag. Da vi kom hjem, var Gaarden fyldt med Soldater og Geværpyramider. En lille Bror, jeg havde, Hildevard, laa meget syg af Mæslinger. Men Mor kunde ikke faa Lov til at passe ham, som hun skulde. Hun maatte koge Mælk og lave Mad til Soldaterne. Hildevard døde en Tid efter, og vi mente, det var, fordi han var bleven forsømt i sin Sygdom. To Officerer vilde have to Stuer for sig selv og rigeligt med Kyllingesteg. Det var Mor meget vred over.

Næste Dag drog de danske Soldater længere Nord paa, og vi gik i Skole. Men nu hed det sig, at der kom nogle tyske Kyrasserer, og vi fik Lov til at gaa hjem igen. Vi gav os god Tid for at faa noget at se, men da Kyrassererne kom, stak vi alligevel af. Niels Bie var forrest, jeg kom bagefter. Vi løb i Træskostøvler og Sne tværs over Markerne. Jeg saa mig tilbage, mens jeg løb, og faldt derfor over et eller andet. Lige i det samme lød der et Skud fra Tyskernes Fortrop, vel sagtens til Tegn paa, at de nu var naaet igennem Byen uden at træffe paa Fjender. Niels Bie vendte sig om og saa, at jeg faldt. Han kom skrigende hjem i Gaarden og raabte: „Uha, æ Tyskere er kommen, og de har allerede skudt Laurs!“ Det kan nok være, der blev en Forskrækkelse. Min Far kom ud af Gaarden i en Fart, men saa nu, at jeg kom løbende uden at fejle noget.

Nu fik vi Indkvartering af Østrigere. Vor Nabo, Jens Christian, havde bragt sine Høns i Sikkerhed ved at slagte dem og lægge dem i Saltballien. Men det hjalp ham ikke, for Østrigerne fandt Ballien og tømte den.

SANGE AF NIELSINE BIE.

*Ved Indvielsen af Hornborg Forsamlingshus
den 6. Juli 1888.*

Et Samlingshus vi her har rejst
i Flok ved Hænder mange;
i Dag bli'r Flaget paa det hejst
med glade Sommersange;
og klarlig her det kjendes maa,
hvorledes mange Bække smaa
kan rinde sammen til en Aa
og frem til Maalet vinde.

Vort Maal er Folkets fælles Sag,
Oplysningen og Livet,
et Liv til Herrens Velbehag,
Oplysning selv om Sivet,
om Folkeret og Folkepligt,
om Levnedsløbet underligt
og alt, hvad skjønt i Sang og Digt
os bringes kan for Øre.

Men Livet efter Herrens Lyst
er Aandens ej alene,
ej aandes frit med snævert Bryst,
man ej med slappet Sene
kan tage fat med kraftigt Tag
og efter Herrens Velbehag
sin Gjærning her i Livets Dag
med Dygtighed udføre.

Derfor vor Ungdom mødes vil
 for Legemsfærd at øve,
 ej blot til Tidsfordriv og Spil,
 men for at staa sin Prøve,
 naar Livets Alvor kalder frem
 de Kræfter, som den fik i Gjem,
 saa Tag den tage kan med Klem,
 naar Folkets Fremtid bygges.

Gid altid her maa virkes saa,
 at alle — unge, gamle —
 det inderligt fornemme maa,
 naar her vi os forsamle:
 Her risler skjult i stille Vraa
 én af de mange Bække smaa,
 der sammen mod Livsstrømmen gaa,
 som bærer Danmarks Lykke.

---

*Sang for de Gamle
 ved Sammenkomsten i Hvirring Præstegaard
 den 8. Juli 1924.*

Naar du er bleven gammel,
 og træt din Haand og Fod,
 saa Lænestol og Skammel
 dig yder Hvile god,
 naar Tidens travle Færden
 vil gaa din Dør forbi,
 luk op for Mindets Verden
 med al dens Poesi.

Og med dit indre Øre,
 fra Tiderne, der svandt,
 du atter Ord kan høre,
 der Vej til Hjertet fandt.
 De stærke, dybe Toner,
 den glade Ungdomsfærd
 sig til en Drøm fortøner,
 er baade fjern og nær.

Søg dybt i Sjælens Indre,
 hvor Mindets Perler gror,
 lad dem i Lyset tindre,
 og drag dem paa en Snor.
 De lyse og de dunkle
 gaar frem i broget Rad,
 forskelligt vil de funkle,
 dog hver gør Sindet glad.

Thi alt som de sig samle
 og til en Krans sig snor,
 det klares for os Gamle,
 „den stærke, røde Snor“,
 der bar, naar Grunden gynged',
 holdt fast, naar Foden gled,
 og hjalp, naar Sorgen tynged',
 det er Guds Kærlighed.

Den vil os aldrig slippe,
 naar først paa den vi tror,
 og Haabet kan ej glippe,
 det dybt i Hjertet gror.
 Vi kan hver Aften smile
 ad mangt et stille Savn
 og trøstig gaa til Hvile
 i Jesu Kristi Navn.

---

*Sang til Ære for den nittende Oktober at synge ved
 Mary Petersens og Peter Bies Bryllup i Aaret 1905.*

I Hatting i det gamle Hjem,
 hvor Sognefogden bo'de,
 en Dag om Aaret lyste frem,
 da glad og vel tilmode
 han sad som Vært i Vennelag
 ;: og fejrede sin Fødselsdag ;:
 den nittende Oktober.

Da ældste Søn fra Fædrebo
 til Hornborg monne flytte,
 han med sin Hustru glad og fro
 hvert Aar i Hjemmet mødte,
 til Lykke lød fra Vært og Gæst,
 thi ogsaa hun holdt Fødselsfest :,:
 den nittende Oktober.

Da Peter bleven var saa stor,
 en Brud han vilde vinde,
 han traadte i sin Faders Spor,
 og ej han gik i Blinde;
 thi Mary paa Mariendal
 :,: var kommen med i Pigers Tal :,:
 den nittende Oktober.

I fem og tyve Aar hun fri
 gik om foruden Lænke;
 men da hun saa til Peter Bie
 sit Hjerte maatte skænke,
 han lagde hende fast i Baand,
 :,: den gyldne Ring hun fik paa Haand :,:
 den nittende Oktober.

Et Aar svandt hen, ej Peter nu
 vil gaa blandt Ungersvende,
 han ene bygger trist i Hu,
 og han har Plads for tvende,
 se, derfor enedes de to
 :,: at lade deres Bryllup bo :,:
 den nittende Oktober.

I Brudens Fædrehjem i Dag
 de holde Bryllupsgilde,
 vi alle her i festligt Lag
 alt godt dem ønske ville.
 Jal gid mens Aar og Dage gaa,
 :,: i Højtidsglans maa for dem staa :,:
 den nittende Oktober.

---

*Ved Ellen Hansens og Hildevar Bies Bryllup
den 4. Maj 1912.*

Til Sydens skønne Lande
drog Hildevar engang,
dog drev mod Hjemmets Strande
ham atter Hjertets Trang;
thi her ham Lykken vented',
og her en Brud han hented'
saa lys og saa skær.

I Præstegaardens Sale
den lyse Ellen gik,
saa jævn var hendes Tale,
saa mildt var hendes Blik.
Hun holdt det for en Lykke
sit lyse Haar at smykke
som Hildevars Brud.

Ej bærer Bonden Kofte
nu, som i svunden Tid,
ej har han Le ved Hofte
og høster Korn med Flid,
paa Høstmaskinens Sæde
han sidder nu med Glæde
i sommerlig Dragt.

Maskinens Hjul sig dreje,
der lægges Neg ved Neg,
det modne Korn at meje
gaar let nu som en Leg.
Vil Sommerregnen drysse,
faar Bonden Tid at kysse
sin elskede Viv.

Ej dølger under Hue
nu Bondens Viv sit Haar,
i lav og dunkel Stue
ej mere Rokken gaar.
Nej, nu i lyse Stuer
er Bønderkoner Fruer
med Ære og Ret.

Nu følges der med Tiden
 i gode Bønderhjem,
 mod Dygtighed og Viden
 gaas stadig mere frem.
 Dog maa I aldrig glemme
 i trofast Sind at gemme
 jer Fædreearv.

Lad gammel Gudsfrygt bygge
 i Eders unge Bo,
 lad Nøjsomhedens Lykke
 af trofast Arbejd' gro,
 hold Standen højt i Ære,
 lad Bondenavnet være
 jert Adelsdiplom!

Hedelærkens Sang

*ved I. C. Christensen og Karen Christensens
 Sølvbryllup Mandag den 21. November 1904.*

Hvor Vestenvinden suser med friske Drag
 ved Strand, gennem Klit, over Hede,
 jeg løfter min Røst i det festlige Lag,
 vil Mindernes Runer oprede;
 for *Karen* og *Christensen* kvindre dem
 ved Sølvbryllupsfesten i deres Hjem.

Hvor Kærlighedsstien sig lønligt snor,
 som Bækken sig slynger i Engen,
 de vandrede sammen, før Tanken fik Ord,
 før Manden var vaagnet i Drengen;
 naar ene de over Heden gik,
 en kvidrende Hilsen fra mig de fik.

De drak deres Bryllup i Efteraarstid
 og drog saa til Uhe at bygge.
 Han passed' sin Skole med Lyst og Flid,
 de leved' i Ungdom og Lykke.
 Først *Karen*, saa *Peter* i Vuggen laa,
 jeg jubled' min Sang fra det høje Blaa.

Til Vrønding de flytted', lidt læng're mod Øst,
 nu var de jo flere i Følge,
 skønt svagere der lyder Lærkens Røst,
 jeg kunde min Glæde ej dølge;
 thi just som Pinseklokkerne klang,
 de rørte Vuggen for tredje Gang.

Et Trekløver blev det; de voksede frem
 i Stadil med Gammen og Glæde,
 oplivede Mo'r i det ensomme Hjem,
 da Fa'r fik i Rigsdagen Sæde.
 Hans Hjemkomst hilstes hver Foraarsdag
 med Børnejubel og Lærkeslag.

Men fik han end Sæde i Kongens Raad,
 den Mand fra den vestjyske Hede,
 her spandt dog hans Lykke sin bedste Traad,
 her har han som Lærken sin Rede.
 Jeg hørte ham ofte i Hjemmet i Hee
 ungdommeligt spøge og muntert le.

Ved Vintertid drage de langt af Led,
 der Manden sin Livsgerning øver,
 en Alvorens Gerning, forvist jeg ved,
 den alle hans Kræfter behøver.
 Derfor han sig styrker den Sommer lang
 ved Havets Brus og ved Lærkens Sang.

Ja, nu har jeg sunget, saa godt jeg formaar,
 og stille jeg sænker min Vinge
 med Ønsket, at end gennem mange Aar
 for dem mine Toner maa klinge
 og Tak og Glæde maa fylde dem
 for Lykken, der blomstred' i deres Hjem.

SIGURD ELKJÆR

har tidligere udgivet følgende Bøger:

ANDERS GRØN. 1915.

HANS NIELSEN SMED. 1918.

SEJER. 1921.

UNDER UVEJRET. 1922.

FEDEL OG PLOV. 1923.

BYSENS HORN. 1925.

RANE OG KIRSTEN. 1926.

HELLE ARVIDSDATTER. 1928.

CHARLOTTE DALGAARD. 1932.

JAKOB OG HAGAR. 1935.